פר' **ויקרא-זכור** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתת"מ שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

תמחה את זכר עמלק

לשונות ארוכות ואדומות של אש נפרצו מאחד מבתי העיר, כל הבית נתמלא עשן פיח ועפר, אויר חללו היה מזוהם לגמרי, אויר שאינו מוכשר לנשימת אדם ואף מסוכן לריאותיו.

בעל הבית ניגש תיכף אל משימתו והתחיל עם המלאכה לשאוב את העשן מתוך דירתו, ביודעו את חומר הענין המוטל על כתפיו לא חשך הונו ואונו ויחד עם בעלי מלאכה מומחים עשו את עבודתם בפרך, סגרו היטב את כל חלונות הבית והחלו בשאיבת האויר עם כלים מיוחדים.

אולם לא עלה הדבר בידם, פעם ופעמיים ניסו הפועלים לשאוב וללכוד את כל הזוהמא אל תוך הכלים השואבים אך ללא הועיל, מקצת מן העשן אמנם יצא מן החדר אך מיד בהניחם ידיהם חזר הענן שוב אל תוך חלל החדר.

עבר שם פיקח אחד ולשמע תלונתם טפח על פניהם: איה חכמתכם ובינתכם, כי יגעתם להבל ולריק, דעו לכם שחלל בלי אוירה לא יתכן, ואם כן לא תוכלו להוציא את האויר המזוהם כל עוד שלא יכנס אויר אחר תחתיו, ומכיון שעוד לא דאגתם לחילופו לכן בורח הנלכד שוב ושוב ממוסרותיכם.

תמה בעל הבית ואמר: איך אביא אויר אחר נקי וזך טרם אוציא את קודמו, הרי גם הנקי יזוהם והזך יעכר, השיב לו החכם: הקשיבה לי וכן תעשה בתחלת מלאכתך קמעה קמעה ייגרש הכיעור והלכלוך ותיכנס הנקיות תחתיהם, כי כל טיפת אויר נקי שתכנס תדחה את זולתה וממילה יצאו העשן והעפר, ולכן פתוח תפתח כל דלת וכל חלון ותראה שהרוח תנשב דרכם, כי במקום לנשוב את הרע תכנים את הטוב ואז תהיה מלאכתך עשויה ונגמרת מאליה.

והנמשל מובן, דהנה נצטוינו בתוה"ק "תמחה את זכר עמלק" ובספרי קודש האריכו למעניתם דזה קאי על העמלק שבתוך כל אחד ואחד, ולעת כזאת על האדם לדעת שכאשר גבר עמלק והכנים רוח טומאתו בלב ישראל, לשוא יעמול בנסותו להוציא ולבער את הרע מבין קירות לבבו, כי תשוב ידו ריקם כל עוד שלא ידאוג לתשוקה אחרת מצד הקדושה והטהרה חלף הראשונה שימלא חלל ליבו במקום הזוהמא וכלה יגרש אותה, כי כמו שהחלל זקוק אל האויר ולא ירפה ממנו כל עוד שלא יביא את חילופו, כן הלב זקוק אל התשוקה והחמדה והבחירה ביד האדם במה למלאותה.

ובזה כתב ב"שם משמואל" לפרש מאמה"כ והיה בהניח וגו' תמחה את זכר עמלק מתחת השמים, דהיינו במה שיש באדם נייחא בדבר קדושה בזה עצמו מוחק ומבער את העמלק מלבו, כי תחת אשר יתייגע ויעמול לגרש את הרעה, מוטב שישקיע כוחותיו למען ישב בלבו רוח של תחיה, תקומה וטהרה, וכאשר תרים יד הקדושה, וגבר ישראל, וממילא נמחית כוחו של עמלק, אמן כיה"ר.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש התמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש י"א פ' ל"ו ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת קרית ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח החילוקא ..... ח
דרך בעלך ..... ט
נועם שבתך ..... י
לפתן צון לא אחשה ..... יא
פשולחן מלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

עבודת ה' גם בעניני גשמיות, ע"י תשובה מקודם, ובכח ההתבוננות כי חיותו הוא חלק אלוק ממעל

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם. הן נודע חובת האדם לעבוד לבוראו ית"ש בכל דרכיו, אף בעניני גשמיות, אך היות וקשה מאוד לבוא למדריגה נעלה זו, על כן **העצה היעוצה היא שקודם התיישבו לאכול ולשתות וכדו' יהרהר בתשובה, ובזה יכנע יצרו ויוכל לאכול ולשתות בקדושה;** (ראה צעט"ק להרר"א זי"ע סעיף ט"ו 'קודם נטילת ידיו לאכילה יאמר תפילת השב של רבינו יונה כו' עיי"ש) **"גם ישכיל גודל מדריגת האדם שיש בו חלק אלקות, ואיך יעשה עניני גשמיות בחלק אלקות, רק יעשה הכל בקדושה לעבודתו יתברך".** וזהו הרמז: **"אדם כי יקריב מכם קרבן לה'"** שרוצה לקרב עצמו להבורא ב"ה **"מן הבהמה"** אף מן הבהמיות, שהן התאוות הגשמיות, אכילה וכדו', ואיך יוכל לבוא למדריגה זו, על כן אמר: **"מן הבקר"** לשון 'ביקור', כמו שהקרבן צריך ביקור ממום, כן הרוצה להתקרב אל השי"ת צריך ביקור ממום, שהוא הפגם שעשה ח"ו, ולחזור בתשובה, כאמור, וגם **"מן הצאן"** רומז לחשיבותן וקדושתן של ישראל שנקראו 'צאן קדשים' (יחזקאל לו, לח), **'צאן מרעיתי'** (שם לד, לא) [ודרשו בי' חז"ל (בתענית יא): **"לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו"**] "וכשישכיל שגודל החשיבות הוא מחמת החלק אלקות שבתוך האדם, בזה: **'תקריבו את קרבנכם' אף מן הבהמה**, כנ"ל".

דודאים בשדה

(מגדולי תלמידי הרבי רבי אלימלך והרבי מלובלין זללה"ה)

הקמצן בממונו גם יגיעת גופו בעבודה אין רצוי ח"ו

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם. "יאמר על דרך מוסר, כי האדם המתענה ועושה כמה מצות בגופו, ואמנם חס הוא על ממונו מלהוציא פרוטה לשם ה', לא יירצה מעשיו לפני ה'. ועל זה כתיב (פסוק ד): **'וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו'**, כי נתינת ממון יכונה יד, וזהו: **'וסמך ידו על ראש העולה'** ואז **'ונרצה לו לכפר עליו', ולא זולת".** והנה, הארץ נתן לבני אדם, וכל מה שמנדב אדם לה' כאילו הקריב משל עצמו. אמנם מי שאינו מקריב אלא את עצמו וגופו אך לא מממונו, הרי זה כאילו מכבד את ה' משל הקב"ה, שהרי כתיב (יחזקאל לד, לא): **"צאני צאן מרעיתי".** ואמרו חז"ל (תענית יא): "לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו". על כן אמר הכתוב: **"אדם כי יקריב מכם"** שאינו מקריב אלא משל עצמו וגופו, אך לא מממונו, זהו: **"קרבן לה'"** השייך לה', ואין זה כלל משלו. אבל **"מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן"** אם מקריב לה' מממונו ומנכסיו, אזי **"תקריבו את קרבנכם"** של עצמכם, כי ממונו שלו הוא, שהרי את הארץ נתן לבני אדם.

חתם סופר

(דרושים ואגדות מכת"י, תשנ"ח)

רחמנא לבא בעי, והמעשה נחשב רק לפי איכות הכונה

אשה ריח ניחוח לה'. במשנה (סוף מנחות) איתא: **"נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח, ובעולת עוף אשה ריח ניחוח, ובמנחה אשה ריח ניחוח, לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוין לבו לשמים"** (הובאה ברש"י פסוק יז ד"ה לא יבדיל). ב'טורי זהב' (או"ח נו א סק"ב) הקשה ממה נפשך: אי מיירי בכוונה, למה ישוה המרבה עם הממעיט, הרי גם המרבה מכוין ועדיף יותר (עיי"ש שפירש הכוונה, שסיבת המיעוט היא גם לשם שמים). **"אף על פי כן נראה דקושיא מעיקרא ליתא. כי באמת אין הפרש בין מרבה לממעיט, אף אם שניהם מתכוונים לטוב. כי בעבודת הבורא אין נפקא מינה בריבוי, רק בהתעוררות רצון אמת בלב. ואדרבה, מי שאינו יכול לעשות הרבה, ומכוון בהמעט, אפשר חשוב יותר"**

שפת אמת

לימוד זכות, שכל המכשולות נגרמים מזוהמת הגויים

ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ וגו'. "הנה, שמעתי **מהרב החסיד בוצינא קדישא מו' משלם זוסמאן נ"י** פירוש הפסוק (תהלים קו, לה) **'ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם'**, והיה לו לומר 'וילמדו מ'מעשיהם'. אבל באמת הגוים בעשותם עבירות, דהיינו ניאוף וכיוצא בו, נתהוה מחמת זה קליפות, והאויר מלא מזה, ומי שאין לו דביקות בהשי"ת מתערב בגוים, ר"ל בקליפות ההם, ודם המחטיאין אותו כמעט בעל כרחו רח"ל. וזהו: **'ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם'**, הם הקליפות של גוים המחטיאין בעל כרחו, עכ"ד ודפח"ח. וזהו שאמר: **'ואם נפש אחת תחטא בשגגה'** זהו: **'מעם הארץ'**, ר"ל החטא הזה בא 'מעם הארץ', מגוים, ממעשיהם הם המחטיאין בעל כרחך כנ"ל.

אורח לחיים

[ועי' כעי"ז בספה"ק עבודת ישראל פר' שמיני ד"ה וישא אהרן וב"דעת משה" פר' עקב בשם המגיד הק' ממעזריטש זי"ע עה"פ 'טוב מעט לצדיק' ע"י 'חמון רשעים רבים', עיי"ש. וע"ע בספה"ק אמרי פנחס פר' פנחס].

תורה ותפילה

זהרורי אורה למספרים הקדושים, גפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות עליונים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

דיבור של תורה ממשיך קדושה על האדם אף שאינו ראוי לכך מצד עצמו

אדם כי יקריב מכם וגו'. פי' האדם ההולך בדרכיו ואין לו שום התקרבות לה' ב"ה יקח לו ראוי' מן הבהמה שנעשי' הקדש לחקרבה על פי דיבורו של האדם שאמר הרי זו עולה ונעשית קודש קדשים רק ע"י דיבורו וכבל פיו של האדם עלי' ואע"פ שהבהמה עצמה לא נשתנית והיא כמו שהיתה. אך הדבור שמוציא האדם הוא קודש קדשים והוא שחל על הבהמה והקדישה **א"כ יראה האדם גודל הקדושה אשר בו. ומה עוד ק"ו הדבור של תורה ותפלה לפני הש"י.** וז"פ **'אדם כי יקריב מכם'** שרוצה להתקרב לה', **'מן הבהמה'** יבין מעצמו שחל הקדושה עלי' ע"י דיבור פיו. ובזה **'תקריבו את קרבנכם'** כי די לו בהרוח ה' אשר בקרבו והוא משכן לו.

תפארת שלמה

'והגית בו יומם ולילה', שבכח התור"ק יגיה את עצמו בכל עת, וע"י עסק התורה לפנות בוקר זוכה לתשובה

או הודע אליו חטאתו. כתב על זה בזוה"ק (ח"ג כג) **מאן דקאים בלילה למלעי באורייתא אוריית' קא מודעת ליה חוביה** כו', **וחוא לא אנשי ליה, ותב בתיובתא קמי מאריה** כו' עי"ש. והנה הדין הוא **'ספר שאינו מוגה אסור לשהותו'**, משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה. **ו'ספר שאינו מוגה חוא האדם בעצמו', כי כן חוא ע"י לימוד התורה, צריך האדם להתעורר בתשובה על חטאיו שעשה כל הימים.**

והמשחה ספר שאינו מוגה, שהאדם אינו מגיה את עצמו על כל דרכיו לשוב בתשובה, עובר על בל תשכן באהלך עולה, וע"ז כתיב (הישע א, ח) **'והגית בו יומם ולילה'**, שצריך להגיה בעצמו תמיד, ופסול הנמצא בסוף הספר נפסל ג"כ כל הספר, כן הוא ג"כ ספר תולדות האדם, אשרי זקנותינו שלא ביישה את ילדותינו (סוכה ע, א), וז"ש (אסתר ט, כה) **'אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה'**, ר"ל **כאשר האדם אומר ועושה עם הספר שלו שיהיה כשר, ישיב מחשבתו הרעה הש"י יעזור לו ג"כ לבטל כל המחשבות רעות.**

תפארת שלמה – פר' בשלח

תפלה

באין קרבנות, יש לנו את כח התפילה אשר אין כמותו לקרב אותנו, כי 'דברים אני מבקש מכם' וזה העיקר

ואם כל עדת ישראל ישגו וגו'. הנה במדרש פר' תצוה בפסוק **'וזה הדבר אשר תעשה לקדש אותם'** הה"ד **'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'**, ולפי שישראל אומרים רבש"ע הנשיאים חוטאים ומביאים קרבן, אנו אין לנו קרבן, אמר להם **'ואם כל עדת ישראל ישגו'** כו', אמרו ליה עניים אנו ואין לנו להביא קרבנות, אמר להם **'דברים אני מבקש מכם'** הה"ד **'קחו עמכם דברים' כו'**, ע"ל המדרש תצוה כו'.

ועד"ז יהיה פי' הפסוק **'וזה הדבר אשר תעשה – לקדש אותם'** פי' תקדיש אותם בהדיבור, שתקדש את הדיבור שלהם, שיהיו מקורבים אל הש"י על ידו. וע"ד שפירש"י על הפסוק **'אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי וכקשתי' ופי' 'בצלותי ובבעותי'**, כי התפילה נמשלה לקשת שזורק חצים למרחוק. ומשיג מבוקשו ממקום רחוק. וזה שאמרו רז"ל דברים העומדים ברומו של עולם הוא התפלה', הורו בזה שהתיבות של התפלה פרחין לעילא ולעילא עד דמטאן לצדיק ח"י עלמין וכו', **והאיש הנלכב והמשכיל מקשר כל חושיו וכחותיו ומחשבותיו לתיבות התפלה ומעלה את עצמו נפשו עם רוחו ונשמתו עם תיבות התפלה גבוה מעל גבוה וכו' שכשיעלו ויפרחו הדבורים באותו זמן תעלו ותפרחו גם אתם עמהם מפני שאתם מקושרים בהם, וזהו 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה' וגו'.** ר"ל שתקחו את הדברים עמכם כלומר **שתקשרו את עצמכם אתם מאד, באופן שכשיעלו ויפרחו הדיבורים, באותו זמן תעלו ותפרחו גם אתם עמהם, מפני שאתם מקושרים בהם וזהו 'ושובו אל ה', ר"ל שדרך זה תוכלו לשוב, ובלא זה לא, כי נתרחקת מאד, וזה הדרך מקרבם מהרה אל ה'** כו'.

צמח ה' לצבי

עיקר אמונה ובטחון הוא תפילה, וע"ז מתקשר בתפילתו עם כל נשמות ישראל, וכך נמתקין הדינים

אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר וגו'. הנה כתיב **'וצדיק באמונתו יחי'ה' כי זה יסוד ושורש לכל עבודה, שתהיה מחמת אמונה אמיתית דהיינו שנאמין באמת בהשגחתו ית"ש, וכאשר יתקע בלבו האמונה הזאת בודאי יאמין ויבטח בתפלתו בעת שמתפלל לפניו ית' ויתפלל באמונה שלימה מחמת שמאמין באמת לאמיתו שאין יכול לבוא שום חיות ופרנסה רק מאתו ית' אזי יראה למלאות רצונו ית' ולהתפלל ולבקש ממנו ית' מקירות לבו ועי"ז הוא מקשר ומייחד כל העולמות** וכו'. כי עיקר האמונה הוא נקרא תפלה כי מאמין בד' ומתפלל לפניו.

ועיקר התפלה הוא לכלול עצמו עם כל נשמות ישראל וכו' ולקשר וליחד ולהעלות כל הנשמות ע"י בחינת האמונה ותפלה כנ"ל ואז יוכל לבוא לידי בחי' קבלת התורה וכו', והצדיקים מחזיקים עצמם בחיזוק גמור באמונה שלימה ומתפללים בכל הנשמות וכוללים גם נשמות התועים ומעלים אותם למקור העליון. והצדיק מתחזק עצמו באמונה כנ"ל ומתפלל לפניו ית' כנ"ל ומבטל כל הפ"ר דינין כידוע וזהו **וחקריב את קרבנו פ"ר בן בקר** וגו' (עיי"ש הבי' באריכות).

לקוטי תורה – טשערנאביל

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה. דהנה יש לומר בטעם הקרבנות עפ"י מה שכתב בעקידה דהירא מאלקים אין לו אלא יראה אחת מאחד ואין לו יראת הברואים דהוא מושל על הכל, אבל מי שאינו ירא אלקים יש לו כמה יראות נכל הברואים, וכשעובד אלקים מכניע כל הכוחות תחת הנשמה, משא"כ כשהוא נמשך אחר הבהמיות, וא"כ קיו מה הכח של הברואים הנמצאים אצלו מושלים עליו מכש"כ מה שהוא חוץ ממנו ע"כ, ועפי"ז ענין הקרבן שבאעל שוגג ולא על המזיד, כי אם הוא מושלעל כח הבהמה שאצלו ובתוכו אז הבהמה שחוץ ממנו משועבדת לו ומוראו עליה, אבל במזיד הבהמה שבו כבר התגבר עליו ואיך הבהמה שחוץ ממנו תשמש לו, והיינו אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה, דהיינו שבהמותו ישעבד לה', והאך יבא לידי מדה זו, לזה אמר מן הבקר ומן הצאן תקריבו וגו'.

(ישמח משה)

☆

ויקרא אל משה וגו'. ויי"ל עפי"מ שפירשתי אמר השי"ת לאברהם כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, על פי מה ששמעתי כי צדיק אחד אמר אפילו אם יאמר השי"ת שהוא צדיק שודאי אמת הדבר אבל אינו בטוח ומאמין שהוא צדיק רק באותו רגע ממש, ולא ברגע שלאחריו כי אמרו ולא תאמן בעצמך וכו', ועי"ד שאחז"ל המקדש את האשה על מנת שאני רשע אעפ"י שהיה צדיק מקודשת שמא ערער וכו' ע"כ, וז"ש לו השי"ת עתה ידעתי, היינו על רגע זו ידעתי כי ירא אלקים אתה, ולא א"ל רגע שאחריו, כי ברגע יכול להשתנות לגריעותא והידיעה אינו מזדקק לבחירה לענין העתיד, וז"ש ויקרא אל משה בקריאה של חיבה, ונכתב אי זעירא עאילו לא נכתב רק ויקר לשון מקרה, לומר שמשה עוד היה שפל ועניו ולא התגאה ע"יזכי היה חושב שאין זה רק במקרה באותו רגע, אבל ברגע שלאחריו היה נדמה לו כאילו וידבר הי אליו בלשון קשה.

(ייטב לב)

☆

אדם כי יקריב מכם קרבן לה' וגו'. ויי"ל עפי"י דברי הרמב"ם אל יאמר האדם הריני עושה מצות התורה בשביל שאקבל הברכות הכתובות בה, או שאזכה לחיי עוה"ב ואפרוש מעבירות כדי שאנצל מקללות ועונש של עוה"ב, שאין ראוי לעבוד השי"ת עדי"ז שזה נקרא עובד מיראה, ואין עובדן עדי"ז רק עמי הארץ וקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתו ויעבדו מאהבה וכו', ולזה אמר אדם כי יקריב מכם קרבן לה', היינו שיהיה לה' דייקא בלתי תערובות שאר דבר זר ומחשבה פנויה, אף כי מן הבהמה וכוי תקריבו קרבנכם דייקא, כי נצמח מזה ג"כ טובה לכם ונקרא קרבנכם, אבל אתם לא תהיו עושם אך לה' לבדו בלתי שום תערובות.

(קדושת יו"ט)

☆

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו. ונראה על פי אמרם ז"ל הי הי אני היא קודם שיחטא ואני הוא אחר שיחטא האדם ויעשה תשובה, והקשה הרא"ש למה צריך הוא רחמים קודם שיחטא, ונראה על פי אמרם ז"ל יצרו של

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

בקריאתו 'והקרב והכרעים ירחץ במים'
הרגיש שמנקה ומדיח קרבו וכרעיו

והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה עלה הוא אשה ריח ניחח לה'. הרב החסיד מו"ה יעקב יודא הכהן גליק ז"ל, בהיותו חתן, הלך ליקח ברכה מאת הגה"ק בעל ייטב לב מסיגוט זי"ע לפני השבת באווארפין שלו, והיה זה בערב שבת קודם פרשת ויקרא, אמר לו הייטב לב בזה"ל: "**דיין טאטע ר' בן עיון וועט דיר העלפן פאסטן, און איך וועל דיר העלפן תשובה טאן**", אחר זה התחיל הייטב לב להעביר את הסדרה 'שנים מקרא ואחד תרגום', ומיד הרגיש החתן בנפשו איך שהרה"ק התחיל בעבודתו הק' לעוררו, והתחיל החתן לבכות מאד, וכאשר הגיע הייטב לב אל הפסוק "והקרב והכרעים ירחץ במים", **הרגיש החתן בעצמו כאילו הוא תולש מקרבו את הקרב והכרעים, ופרץ בבכיות גדולות,** בינתיים נכנסה הרבנית הצדיקת ע"ה, וכראותה איך שהוא פורץ בבכיות גדולות, קראה ואמרה אל בעלה: "לאז אים שוין גיין דעם בחור", ושוב חדל מלעוררו לבכי, ומאז לא הרגיש כלום, (ופעם אחת תחת אחד השיחים עם נכדו כ"ק מרן רביע מסאטמאר זי"ע ספרתי לפניו את הסיפור הנ"ל, ואמר לי כי גם כן שמע וידע מזה).

גדולת יהושע (ח"ב עמ' כ)

אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו, מבואר מזה כי מבלעדי עזר אלקי אי אפשר לאדם לעמוד נגד היצה"ר כי חזק הוא ממנו, אלא שבחסדי הבורא עליו הוא תומך בידו לעמוד איתן במלחמתו נגד היצה"ר, ובהכי מתורצת שפיר קושית הרא"ש דאף שקודם שיחטא האדם צריך הוא למדת הרחמים שיוכל לעמוד ולהתגבר על הצר הצורר הוא היצה"ר, אשר הוא לו בעוכריו ורודף אחריו בכל עת להכשילו, ובזה יבואר מה שהזכיר בתחלת פרשת הקרבנות וידבר ה' אליו, שנתכוון הכתוב להורות כי יש דרך יש לפני האיש להתגבר על יצרו ולהנצלמעבירה, ושלא יאמר האדם כי דבר זה אינו בגדר המציאות שהרי לא יתכן שינצח האדם את היצה"ר הבוער בקרבו כמו אש, לזה הזכיר שמו המיוחד בתחלת הפרשה להודיע כי ה' ברחמיו יסייע לו ללחום נגד יצרו, ולא יעזבנו בידו.

(דברי יואל)

☆

ויקרא אל משה. ברשי"י איתא צא ואמור לחם דברי כיבושין בשבילכם הוא נדבר עמי, וי"ל לפי הכתוב שאמרו בני ישראל אל משה קרב אתה ושמע וכו' ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' וכו', ופרשיי' ואת תדבר אלינו התשתם את כוחי בנקיבה שנצטערתי עליכם וכפיתם את ידי כי ראיתי שאינכם חרדים להקרב אליו מאהבה, וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני, ואכן מאז מעמד הנבחר לא זכו ישראל לשמוע קול ה' רק למדו ממשה כפי שמוכח בהפסוק ויקרא ה' אל משה וכו' וכתב רשיז"ל ויקרא אל משה הקול הולך ומגיע לאזניו וכל ישראל לא שומעין, יכול שמעו את קול הקריאה ת"ל קול לו קול אליו, משה שמע וכל ישראל לא שמעו, מאוהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ מאוהל מועד, וכיון שמשע מפסוק זה שנפסק עמהם הדיבור ולא שמעו רק אל משה, לכן הוסיף רשיי בשבילכם הוא נדבר עמי, שכיון שהם לא רצו להתקרב אליו ולשמוע בקולו במעמד הר סיני לכן נדבר רק עמי ואלו הן דברים קשים כגידין לבני ישראל אשר לא רצו להתקרב אל הקב"ה מאהבה.

(ברך משה)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"י רבות ה"ק עצי התמרים

מי שמזלזל בין אדם למקום, סימן שמזלזל גם בין אדם לחבירו

נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו. ונפש כי תמעול מעל בה' וכחש בעמיתו (פ' ויקרא), ומפרש מרן הגאון הק' בעל ישמח משה זצוקללה"ה, רבים אומרים: אנו אין לנו אלא תורה אחת, היא הנוגעת לבין אדם לחבירו לא זולתה רח"ל מהאי דעתא, **וידה תורה לסוף דעתו של אדם והעידה: 'נפש כי תמעול מעל בה' בין אדם למקום, הותרה הרצועה 'וכיחש בעמיתו' [בבין אדם לחבירו] גם כן, והבן.**

מגד ירחים (ז' ניסן תרפ"ו)

ויקרא אל משה. ברשי"י איתא צא ואמור לחם דברי כיבושין בשבילכם הוא נדבר עמי, ונל"פ עפיימ דאיתא בישמח משה לפרש בדרך משל למי שהוא רעב ואוכל, הוא משביע הרעבון בכל מאכל אף בהפחות והגרוע שבמאכלים ואף בלחם יבש, אכן אם ירצה להשביע הרעבון שלא על ידי אוכל, כגון על ידי שמיעה או ראיה, לא יתכן כי אם כשישמע דבר נפלא הפלא ופלא שמתענג בו מאד, ואזי שוכח רעבונו ומשביעו זמן מה, כגון בשמיעת קול זמר שלא נשמע כמוהו בפה או בכלי, או מעשה נפלא שמתענג השומע, ובטעם הדבר למה במאכל ישבעו אף בפחות, ובשאר דברים לא ישבע רק בדבר נפלא, משום שהמאכל טבעו להשביע מצד התולדה, לכך משביע אף במאכל פחות, אבל שמיעה וראיה אין טבעם להשביע, רק שישמשו במקום המאכל שיהיה כאלו אוכל, ולזה צריך דבר נפלא שישנה טבעו. והנמשל מובן, דכל המצות כולם המה והנמשל תועלת לנו בטבע, אף שאין אנו יודעים סיבת התועלת, אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה, ונמצא דהעושה המצוה בפועל, הוא בנקל שיעשה התיקון והיחוד שראוים להיות על ידי מצוה זו בעשיה כפשוטו ואפי' בלי כונת סודות נסתרים, מה שאין כן כשאין עושה המצוה בפועל, רק דוגמא במקומו, שזה אין טבע התיקון, וצריך להיות בטהרה וקדושה נפלאה וכונה זכה שיעלה כאלו נעשה בפועל, ובכן יש לומר כי אלמלא זכה האדם והיה עושה הכנה ראויה להקרבת הקרבן בכל הכוונות הראויות, לא היה צריך להקריב עצם הקרבן כי היה די בכוונותיו, ומה שצריכים עוד להקריב עצם הקרבן הוא מחמת שאין כוונת האדם באופן היותר מועיל, ובוודאי משה רבינו הגיע למדריגה נעלה וגבוה זו שלא היה צריך להקריב קרבן, והיה די לו במה שהיה מכוין כוונה זכה במעשה הקרבנות, ולזה כאשר ציוה השי"ת למשה על מעשה הקרבנות ולא די במה שילמדו ויכוונו במעשה הקרבן, והוא מחמת שאינם מכוונים בכוונה זכה וראויה, אמר הקב"ה למשה צא ואמור לחם דברי כיבושין בשבילכ"ם הוא נדבר עמי, כלומר שפרשת הקרבנות לא נאמר כי אם בשביל ישראל, מאחר שלא זכו מחמת מיעוט כוונתם הזכה שיחשב לחם הכוונה כאילו הקריבו בפועל ממש.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

פנינים מתורתן של מרן רבי"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (ע' ג'). יש לפרש על פי דברי המדרש (ויק"ר פ"ט ס"ז) **לעתיד לבא יבוטלו רוב הקרבנות, וביאר** בפה מובן לפי שרוב הקרבנות באים על חטאים, וכיון שיקויים הכתוב (ירמיה נ' כ') יבוקש את עון ישראל ואינו, על כן לא יקריבו עוד קרבנות הללו. אך לפי זה יש לעיין מיך יקיימו מצות הקרבנות לעתיד לבא, הרי התורה הקדושה היא נצחיות. ובריך לומר דיקיימו אותה בצמירה לחוד, ועל דרך (הושע י' ג') ונשלמה פרים שפתינו. וזהו שרמז הכתוב ויקרא אל משה וגו' מאהל מועד לומ"ר, הכוונה שיבוא זמן שלא יקיימו מצות הקרבנות בפועל כי אם בצמירה לחוד.

חידו"ת פ' ויקרא עמוד ז'

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (ע' ג'). ובגמרא (יומא ד':) מניין לומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור, שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לומר. ופירש"י תלמוד לומר לאמר, לא אמור הדברים אלא אם כן נותן לו רשות. ובריך ביאור למה רצה הכתוב להשמיענו שלא יאמר דברי חבירו בלי רשותו, למה בחר לו לרמז זאת בתיבת לאמר לכוונתו לצמירה ולא לשמיקה.

אך יש לומר הלא פרשה זו עוסקת בפרשת הקרבנות, והנה בטעם הבאת הקרבנות מצינו טעמים נגלים וטעמים נסתרים, דהרמב"ן (ויקרא ג' ט') פירש טעם נגלה, דהיינו שיתן אל לבו שכל הנעשה בקרבן זה היה רצוי לעשות עמו, רק הש"ת ברוב רחמיו ומסדיו ריחם עליו והחליף לו בפרתו בהבאת הקרבן, ועל ידי זה יתמרט בחרטה גמורה על עוונותיו ויבא להתדבק בגיל מי בעמת ובתמים. אמנם כמו כן יש בזה גם טעמים נסתרים, ומבואר בירושלמי (עבודה זרה פ"ב סוף ה"ז) דסתרי תורה אין לגלות לסתם בני אדם, עיי"ש. וזה רמז הכתוב בתיבת לאמר, לומ"ר שתי הענינים, והיינו כי יש טעמים שהם רצוים להאמר לכל בני אדם, ויש טעמים אחרים שהם ל"ג אמו"ר, והיינו שאין רשאים לגלותם לסתם בני אדם.

ס"ג ויקרא תשכ"ז

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (ע' ג'). פירש"י לא ואמור להם דברי כבושין, בשבילכם הוא נדבר עמי. ותמהו המפרשים ללכאורה אין לנו דברי כבושין הכתובין בנו של אדם להחזירם למוטב (רש"י תענית טו. ד"ה דברי כבושין), אלא מלרבה הם דברי שבח יקר וגדולה וכבוד לישראל.

ואפשר לפרש על פי המבואר בדברי חכז"ל, כי לעתיד לבא יזכו ישראל ללמוד תורה מפי הקב"ה (ילקוט תהלים רמז תרפב), והחומות העולם ילמדו תורה ממלך המשיח (שם, ב"ר פל"ח ס"ט). ומלינו בזוה"ק (משפטים קכ. פינחס רמו: ותצא רפ.) כי משה רבינו יגאל את ישראל לעתיד לבא (ועי' מה שכתב בזה בשור החיים הקדוש בראשית מט יא). ונמצא כי משה רבינו יהיה מלך המשיח, והוא ילמד תורה עם החומות העולם לעתיד לבא. ומעתה אילו זכו ישראל היה מיד התיקון השלם, והיו זוכים לקבל נקא מפיו יתברך בעצמו. וזהו כוונת רשז"ל, לא ואמור להם דברי כבושין, כי בשבילכם הוא נדבר עמי, והיינו כי לגרככם הוא נדבר עמי, להשמיע אליכם ליבוריו בשליחותו, אבל אילו זכיתם היה עכשיו כבר התיקון השלם, אשר אז כבר הייתם שומעים תורה מפיו יתברך בעצמו, ואני הייתי מדבר רק אל החומות העולם ולא לגורכיכם.

ליל שב"ק תצוה תשי"א, ס"ג ויקרא תשי"ז בעיר מאנטריאל יצ"ו

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (ע' ג'). ובמדרש ילקוט (רמז תלח) מלעזר בן

להבמי מומר, יכול היה מדבר עמו לגורך עצמו, תלמוד לומר לגמר, לגורך ישראל היה מדבר עמו ולא היה מדבר עמו לגורך עצמו. והוא תמוה דמאי קא סלקא דעתך שדיבר עמו רק לגורך עצמו, וכי לא ניתנה התורה לכל ישראל בשוה.

ונראה על פי מדרש ז"ל (זבחים קטו:) רבי עקיבא אומר כל המצות כולן נאמרו כללותיהן ופרטותיהן בהר סיני, ונשנו בשהלמ מועד. ויש להבין למה הוצרך לנותנם על זה בשהלמ מועד, הרי כבר נצטוו עליהם בהר סיני. אך ידוע (שמו"ר פמ"ו ס"ט) דכשעשו ישראל העגל המלין משה רבינו לי טוית ולא להם, כדכתיב (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים, ולא כתיב לכם. ואם כן היה מקום לבעל דין לומר דהוא הדין שאר מצות התורה נאמרה רק משה לבדו, לזה נוס הש"ת פעם שנית בשהלמ מועד, בשביל צורך שאר בני ישראל. וזה שאמר המדרש, יכול היה מדבר עמו לגורך עצמו, וכמו שהמלין משה בעצם על ענין העבודה זרה, תלמוד לומר לגמר, לגורך ישראל היה מדבר עמו ולא היה מדבר עמו לגורך עצמו, כי לגורך זה נשנו בשהלמ מועד בשביל שאר בני ישראל.

חידו"ת פ' ויקרא עמוד טו

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לגמר (ע ע). ובמדרש ילקוט (רמז תלע) יכול לא היה מדבר עמו אלא לגורך הקהל, תלמוד לומר לגמר, מדבר היה עמו לגורך עצמו. והוא תמוה דמאי קא סלקא דעתך שדיבר עם משה רק לגורך הקהל, הלא התורה כולה לכל ישראל נאמרה.

ויש לומר על פי מה שכתב בקדושת לוי (קדושה לשבוע לפורים) לפרש מאמר המגיד אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן להם את התורה דייקו, דלכאורה קשה דלזה טובה היה בקרבנו לפני הר סיני בלאי קבלת התורה, ממנ ידוע (יומא כח:) דקיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה, כי על ידי ההזדככות שהזדכך את מוחו זכה להשיג התורה מעצמו, והרי ישראל בקרבתם לפני הר סיני נזדכך גם כן מומרס כשאר הרשעון קודם החטא (שבת קמו.), ולכן היו יכולים להשיג התורה מעצמן, זה אמר אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן להם את התורה דייקו, כי ממילא השיגו את התורה מעצמן, עכ"ד.

אך יתכן כי משה רבינו ע"ה נשאר לעמוד על עמדו הרשעון, שזכה להשיג את התורה מעצמו גם אחר עשיית העגל, ולכן הוה אמינא שלא דיבר הקב"ה עמו רק לגורך שאר בני ישראל.

חידו"ת ריש פרשת ויקרא

נפש כי תחטא בשגגה (ד ג). ליתא במדרש רבה (פ"ד ס"ח) אמר לה הקב"ה לנפש, אני כתבתי עליך (דברים יב כג) רק חזק לבלתי אכול הדם וגו', ואת יוצאת ומוטלת. ויש להבין שייכות מזהרת בל תאכל דם לפסוק זה.

וי"ל דהנה רש"י פירש הפסוק רק חזק לבלתי אכול הדם, שלא עם הכמות שלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במצות, שאם הדם שהוא קל להשמר ממנו שאין אדם מתאוה לו הוצרך לחזקך בזהרתו, קל וחומר לשאר מצות. ממנס עדיין יש לדייק בלשון הכתוב רק חז"ק, דלזה התחזקות צריכים לכך, הלא הוא מהדברים שנפשו של אדם קשה בהם. אך הענין הוא, דכל דבר עבירה אף כשהוא מהדברים שהאדם מתגעל מהם, מכל מקום כיון שהוא בכלל איסור, הוא נעשה נסיון לבלתי להכשל בה, ואף שהוא כנגד הטבע וכנגד השכל שימאוו אליה, על כן אמר הכתוב רק חז"ק, לפי שגם לבלתי אכול הדם צריכים התחזקות לעמוד בה. ואם כן נשמע מינה ממילא דכל שכן בשאר הענינים שאין נפשו של אדם קשה בהם, כולהי צריכים להתחזק בהם תמיד, ואז כולי האי ואולי זוכים להיות שמורים מן החטא.

וזה שאמר המדרש נפש כי תחטא בשגגה, ולכאורה אין יתכן שיחטא האדם, ואם תאמר מפאת גודל המגבורות היצר, על זה אמר הקב"ה לנפש, אני כתבתי עליך רק חזק לבלתי אכול הדם, וחזינן מינה דצריכים להתחזק תמיד אף בדברים שנפשו של אדם קשה בהם וכל שכן בשאר הענינים, ואת יוצאת ומוטלת, מדוע לא למדת מאיסור אכילת הדם להתחזק תמיד בדרך התורה, כי אילו עשית כן לא היית בא לידי חטא.

ס"ג ויקרא תשכ"ז

סיפורי צדיקים, בגיאוי הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה מפיקים

ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח

הרה"ק ר' יחיאל מאיר ממאגלניצע ראה את אחד מחסידיו שאין הוא מתפלל עם הציבור כדבעי אלא סובב אל דרום והולך אל צפון אנה ואנה בבית המדרש, קרא אליו ושאלו מפני מה אין הוא עומד להתפלל, השיב לו שעדיין אין הוא מוכן לתפילה והוא מחכה להתעוררות, אמר לו הרה"ק הנ"ל בגמ' אמרינן תפילה במקום קרבן תיקנו, ובקרבנות נאמר "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח" ודרשי' בגמ' אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, והוא הדין לגבי תפילה שהוא במקום קרבן שצריך האדם להביא אש גם מן ההדיוט ולא שיהא עומד ומצפה לאתערותא דלעילא בלבד. **(אור יקרות)**

איזהו מקומן של זבחים

מסופר על המגיד מקאזניץ זצוק"ל שבימי ילדותו שאל את רבו בעל למדו פרשת ויקרא בעניני הקרבנות, למה אלו הקרבנות שבאו לשם כפרת עונות חטאים ופשעים נאכלים רק "לפנים מן הקלעים" בתוך כותלי בית המקדש עצמו, ואילו הקרבנות הבאים בתור נדבה נאכלים בכל העיר ולאו דווקא במקום הקודש, ואדרבה איפכא מסתברא שקרבנות נדבה שבעליהם מביאים מתוך רצון טוב ורוח נדיבה היו צריכים לאכול אותם דווקא במקום טהרה בתוך ביהמ"ק כיון שבא ממקור טהור ומתוך לב טהור, ומאידך גיסא קרבנות כפרה שבאים מחמת חטאים ופשעים אותם לא היו צריכים להביאם אל הקודש פנימה אלא לאכול אותם ברחובה של עיר, המלמד לא מצא תשובה לקושייתו, והילד ענה ואמר בשמחה כמדומני שמצאתי תשובה שמי שחטא ואשם בעבירות שבין אדם למקום או בין אדם לחבירו דוקא אותו ואת קרבנו צריכים להכניס במקום הקודש, שמכיון שטומאה רצוצה בתוך גופו, ונשמתו נפגמה מגודל החטא הרי אם ילך ברחובות העיר יסתאב עוד יותר, ומשום זה צריכים להכנסו "לפנים מן הקלעים" לתוך אויר של קדושה וטהרה, אמנם מי שנפשו זכה ונקיה מכל פגם ולבבו הטהור נדבו להביא קרבן נדבה לה' הוא אינו זקוק דווקא למקום הקדוש והוא יכול להמצא ולאכול את קרבנות בכל מקום בלי כל חשש מכיון שנשמת בהירה וטהורה. **(אמרי קודש)**

וכל דם לא תאכלו

באחת מערי מזרח אירופה העלילו הגויים על יהודי העיר עלילת דם שהנוצרים טענו שהיהודים רצחו נער נוצרי כדי להשתמש בדו לאפיית המצות, הזמינו את רב העיר למשפט שישוב על תביעת הנוצרים, שאל הרב את השופטים: האם מותר לי להזמין לכאן אשה אחת מהנשים העבריות העוברות ברחוב, כשנתנו לו רשות הלכו בחוץ וביקשו מאשה אחת להכנס אל אולם בית המשפט הושיט לה הרב ביצה ואמר לה: אנא טגני לי את הביצה כי רעה אני וברצוני לאכול, מיהרה האשה לשבור את קליפת הביצה ובטרם תשפוך את תוכנה למחבת בדקה היטב את הביצה, שמא יש עליה כתם של דם, שאלה הרב לעיני השופטים הגויים: מדוע את מתבוננת כל כך בביצה, סחה האשה לפי תומה כדי לבדוק אם אין בה חלילה דם שהתורה אסרה לנו לאכול אפילו טיפה קטנה של דם, תשובה תמימה זו הוכיחה להשופטים כי היהודים חפים מפשע ועי"ז ניצלו מעלילות הדם לזמן מרובה. **(זכרון צדיקים)**

נפש כי תשבע להרע או להיטיב

מסופר על הגאון ר' מרדכי בנעט שהי' מסתגף בתעניות וצומות פעם נכנס הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק לבית מדרשו של הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג ומצא את תלמידו ר' מרדכי בנעט יושב ועוסק בתורה והכיר בו שחזותו מוכיח עליו שהוא בעל מסגף אמר לו הרה"ק ר' אלימלך עליך אמר קרא "חכמים המה להרע, ולהטיב לא ידעו" נבהל ר' מרדכי לשמוע כך והלך לרבו הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג ושפך לפניו את צערו, ענה לו רבו: כוונת הרה"ק ר' אלימלך כך הוא על הפסוק "נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב" מפרש רש"י "להרע" לעצמו, או "להיטיב" לעצמו כגון אוכל ולא אוכל, וזהו גם כוונת הנביא באמרו "חכמים המה להרע" דהיינו חכמים הם האנשים לסגף את עצמם ולא לאכול ועי"ז לעבוד את ה' אבל "להיטיב לא ידעו" שאינם יודעים שביכולתם גם ע"י אכילה ושתי' ליהנות בקדושה מן החיים שזהו יותר חשוב כלפי שמיא. **(שיח שרפי קודש)**

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ויקרא אל משה. במדרש רבה (א, ט) 'כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו'. **פי' [הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זללה"ה] בדרך צחות,** שכוונו רז"ל לאותן רבנים ומורים הנותנים הכשרים על בשר וכדומה בעד בצע כסף, ובאמת אינן יודעין כלל לפקח כדבעי, ואינן מפקחין כדבעי בהשגחה מעולה שיהא הכל בתכלית הכשרות, ונמצא שמכשילים את הרבים ר"ל באכילת נבילות וטריפות. והמה גרועים מנבילה, כי חתיכת הנבילה יכולה להכשיל את האדם האוכלה רק בהמקום שהיא נמצאת, **אבל הרבנים הנ"ל המה מכשילים את הרבים גם מרחוק, ולא רק במקום מסויים. ולכן אמרו שהת"ח שאין בו דעת לעשות כדת וכדין וכדעת תורה בתתו השגחה על השחיטות, נבילה עדיפה ממנו.**

דברי חנה השלם ח"א

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים,
כפתור ופרח משוקדים

ויקרא אל משה. ויקרא באל"ף זעירא, ואיתא בבעה"ט שזה מורה על גודל ענתנותו של משה רבינו ע"ה, וי"ל דהנה תיבת ויקרא בלא אל"ף היא ויקר, שהוא רמז לתפילין כמ"ש רז"ל ליהודים היתה אורה וגו' ויקר ויקר אלו תפילין, וכה"א (דברים כ"ח, י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ותניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש והנה אמרו חז"ל בפסוק וראית את אחורי מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין. וזהו הענין שרמז באל"ף זעירא לומר שאע"פ שמשה זכה להתגלות גדולה כזו שהראה לו הקב"ה קשר של תפילין ויקר החזיק את עצמו בענוה יתירה אל"ף זעירא.

(הגה"ק מהרי"ד מבעלוא זי"ע)

☆

אדם כי יקריב מכם וכו' ברש"י אי' בקרבנות נדבה דיבר הענין, אדם למה נאמר מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל וכו' וצ"ב להבין סמיכות ב' מאמרי רשז"ל והנל"פ עפי"מ דאי' בגמ', אתם קרוים אדם ואין אומות העולם קרוין אדם, וא"כ לא הי' קשה לרש"י מקודם למה נאמר אדם דהי' יכול לומר דא למעט אוה"ע, אבל עכשיו שפירש"י בקרבנות נדבה דיבר הרי קי"ל דנכרים נודרים נדרים ונדבות כישראל וא"כ שפיר קשה למה נאמר אדם דליכא לממר כנ"ל וע"כ דבא למעט את הגזל.

(כתנות אור)

☆

ובדרך מוסר יל"פ עפי"מ דאי' בגמ' (נדרים י') שלא יאמר אדם לה' עולה אלא עולה לה', שמא ימות קודם שיגמר דבריו ונמצא מוציא ש"ש לבטלה, וז"ש "אדם" בן אדם ראה כי אדם אתה יסודו מעפר וסופו לעפר, והראי' "כי יקריב" כשעולה על דעתך להקריב צריך אתה לומר "קרבן לה"' ולא לה' קרבן, מחמת שהחיות אינו בידך ואולי לא תספיק לגמור תיבת קרבן.

(דבש השדה)

☆

מן הבהמה, י"ל דיש ג' טעמים למה לא מקריבים מן החיה, א', דלא הטריח ה' לצאת ביערים ובהמה הוא בנמצא, ב' לחיה יש גיאות ובהמה אין לה, וה' שונא גיאות, ג' משום דאלוקים יבש את הנרדף ובהמה נרדף, והנה לעתיד לבוא כתיב (ישע' י"א ו') אריה כבקר יאכל תבן באבוס אחד ונער קטן נוהג בהם, ולי"מ יהי' בנמצא גם חיות וגם שלום יהי' בין בהמה לחיה, ולמה יהיו מקריבין אז רק מבהמות, ועל כרחך הטעם משום גסות הרוח, ולפי"ז יתבאר הפסוק (תהלים נ"א י"ט) "זבחי אלוקים רוח נשברה" דקרבנות הוא רק מבהמה מטעם דהם רוח נשברה ומוכח מזה דלב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה, ואל תאמר דלכך מקריבים רק בהמות משום ב' טעמים האחרים, ע"ז קאמר "הטיבה ברצונך את ציון וכו' אז תחפוץ זבחי צדק" ואז לא יהיו נרדפים וגם חיות יהיו בנמצא, ואפילו הכי "אז יעלו על מזבחך פרים" דייקא וע"כ דהטעם הוא משום שזבחי אלוקים רוח נשברה.

(עדות ביהוסף)

דורש טוב

יקריב אותו לרצונו לפני ה'. נראה לפרש דהנה איתא בגמרא קידושין (דף ז') **דהאומר רגלה של זו עולה פשטה קדושה בכולה, אבל האומר לאשה חצייך מקודשת לי אינה מקודשת,** ומפורש שם טעם החילוק כיון דבהמה ברשותו ותלוי ברצונו ובדעתו, אבל אשה אינה בדעתו וברצונו אלא ברשות עצמה היא, ועל כן כששמעה שאמר 'חצייך מקודשת' קיבלה הקידושין ברצון עצמה רק על חציה, ואינה מסכמת אלא על זה, ואין ביכולת הקידושין להתפשט בכולה עיי"ש.

וזה שאמר הכתוב **'אם עולה קרבנו מ"ן הבקר"**, **היינו שהקדיש רק מקצת הבקר** כגון שאמר 'רגלה של זו עולה', והיינו **'מן הבקר'**, אעפי"כ **'קריב אותו לרצונו'**, כי פשטה קדושה בכולה, וכי תימא מאי שנא מקידושי אשה שאינה מקודשת, לזה אמר **'לרצונו'** היינו **כיון שהבהמה תלויה בדעתו וברצונו, ואין לה דעת עצמית, ולכן אין בכחה לעכב התפשטות הקדושה בכולה, משא"כ אשה אינה ברשותו ותחת רצונו.**

תבואת יקב

(להגאון המפורסם בדורו רבי אברהם בלעיש ז"ל
אבד"ק תונים, שנת תק"פ לערך)

אי נמי י"ל דהנה פירש"י כאן דכופין אותו להביא קרבן עד שיאמר רוצה אני, והנה על ענין 'כופין אותו עד שיאמר רוצה אני' מסביר הרמב"ם בהל' גירושין (פ"ב ה"כ) דאין על זה דין אונס כשבא ע"י כפיה, כי באמת רוצה כל איש ישראל בלבו לעשות רצונו ית"ש תמיד, אלא שיצרו תוקפו, וע"י ההכאה שהגוף סובל צער על המניעה, ממילא חוזר לקדמותו ולרצון לבבו האמיתי, לקיים רצונו ית', **ושפיר עושה המצוה ברצון גמור שבלבו.**

וזה שאמר הכתוב **'קריב אותו לרצונו לפני ה'**, שע"י שכופין אותו כדברי רש"י כאן **עי"ז 'מקרבין' את האדם לרצונו האמיתי שבעומק לבו הנגלה לפני ה' הצופה נסתרות והבוחן כליות ולב.**

דברי יחזקאל

תודה וקו"ל זמרה

ברכות עד בלי די

בכבוד והוקרה, נשגר ברכת מזל טוב בזאת השורה, בשפה נעימה וברורה, קדם מעלת כבוד האי גברא רבא ויקירא, חריף ובקי טובא במכמני התורה, איש האשכולות, פה מפיק מרגליות, נודע ומפורסם בשערים, בדרשותיו ושיעוריו היקרים, נואם בחסד עליון, עומד תמיד לימינינו, במאמריו הנפלאים מעטר גליונינו, מדי שבת בשבתו, שלמ"ה שמו ושלימה משנתו, בפי ישרים תהילתו, ה"ה

הרה"ג המפו'

רבי שלמה שבתי קעסטנבוים שליט"א

וזבר מערכת "קול התאוחדותינו"

לרגל שמחת אירוסי בתו החשובה שתחי'
בסימן טוב ובמזל טוב ובשעטו"מ

ותהי נא ברכותינו עטרה, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות תדירא, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, ויזכה להמשיך בהרמת גליונינו, שופרה של קהילתינו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו בראשינו, בב"א.

הזותמים למען שמו באהבה ובהודאה

מערכת "קול התאוחדותינו"
בארה"ק

מערכת "קול התאוחדותינו"
בארה"צ

והשתי׳ כדת

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בשו״ע או״ח (סי׳ תרצ״ה סעיף ב) **מצינו חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ומקורו בגמ׳ מגילה** (דף ז:) **״אמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי״, והיינו לשתות עד דמשתכר ביין כדפי׳ רש״י, וכן למדו כמה ראשונים כפשוטו דהיינו להשתכר ביין, וכן פסק הרי״ף והרמב״ם והרא״ש והטור ועוד, וכן נקט להלכה הב״ח ״לפי עניות דעתי נראה כפשוטו דצריך שישתכר הרבה, עד דלא ידע כלל מה חילוק יש בין ארור המן לברוך מרדכי, שזה הגיע קרוב לשכרותו של לוט״, והביא ראיה מהמעשה המובא בסוגית הגמרא ״רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה שחטיה לרבי זירא, למחר בעי רחמי ואחי׳יה״. ומפשטות דברי הגמרא עולה כי רבה השתכר עד שאיבד את צלילות דעתו, וכתוצאה מכך שחט את ר׳ זירא. וכן מבואר בכתבי האריז״ל, וכבר אמר המגיד בפרשת ויקהל למרן הבית יוסף ז״ל: ״ובשבתא וביו״ט אית לך רשות למישתא חמרא אבל לא יותר מדאי כמה דיצרך מפתה לבך, בר מיומי פוריא דלית גדר למישתא אלא כמה דתבעי״, עי״ש.**

אולם ידוע שיטת ׳המאור׳ בשם ׳רבינו אפרים׳ דלא נקטינן להלכה כרבא, כי המעשה עם רבה ורב זירא הובא בגמרא כדי לדחות מההלכה את דברי רבא המחייב להשתכר בפורים, וכן נקטו הכל בו וארחות חיים ועוד.

וגם הב״ח מביא את דברי רבינו אפרים וכתב ע״ז: ״ומיהו דווקא לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, הוא דדחינן לה. אבל **מיהו צריך לשתות הרבה מלימודו** שייטב לבו במשתה **ויהא שתוי או אפילו שיכור** שאינו יכול לדבר לפני המלך, רק שתהא דעתו עליו״.

ה׳רמב״ם׳ כתב בהלכות מגילה ״כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידה, **ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות**״. גם בדברי הרמב״ם מבואר שחייב לשתות יין עד שישתכר, אולם נראה שאין זו שתיה המביאה לאיבוד צלילות הדעת לחלוטין, אלא שתיית יין הגורמת לשינה מתוך שכרותו. וב׳רמ״א׳ (שם) מביא הי״א דאין צריך להשתכר כ״כ אלא ישתה יותר מלימודו ויישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים עיין שם, וב׳דרכי משה׳ בנה דבריו על הרמב״ם, דמשמע מדבריו דע״י שישן לא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן, עי״ש.

ואגב יש אימרא נאה בס׳ ׳דובר ישרים׳ להגאון רבי חיים דוד זילבער ז״ל אב״ד קויל [פורים ס״ק קמ״א] הטעם דעיקר השתי׳ הוא להביא לידי שינה, דאיתא במדרש דבעצרת שהי׳ זמן קבלת התורה ישנו להם לישראל כל אותו הלילה כו׳, וכיון שבימי אחשורוש הדור קבלוה לתורה (שבת פח.) ע״כ עושים גם כן זכר לשינה דעצרת ע״י שישתה עד שיישן, עי״ש.

וידוע בין אנשי שלומינו המימרא שאמר פעם מרן רביה״ק ז״ל: ״בצעירותי הייתי שותה הרבה מאד בימי הפורים כיון שכן כתב הרמ״א ז״ל שצריך לשתות יותר מלימודו, ובדרך צחות י״ל הכוונה שישתה יותר משיעור שרגיל ללמוד תורה בכל יום, ובימים מקדם למדתי בהתמדה רבה ביום ובלילה וע״כ הייתי מוכרח לשתות כל כך הרבה עד שיהי׳ יותר מלימודי, אבל כעת נאנח רבינו ז״ל ואמר אין אני צריך לשתות כל כך עד שיעלה לשיעור יותר מלימודי״, ודפח״ח.

וה'פרי חדש', אע"ג דלהלכה לא נקט כשיטת רבינו אפרים, מ"מ מסיק: "דכיון שהדורות מקולקלים ראוי לתפוס סברת רבינו אפרים ז"ל ושלא לשתות אלא מעט קט יותר ממה שמורגל בכל יו"ט ובזה יוצא ידי חובתו, כיון שכוונתו לשמים כדי שלא להכשל בשום מקרה רע, וישא ברכה מאת השם".

ואטהר ואתקדש בקדושה של מעלה

כבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה (בראשית מט יא), וביאר א"ז זללה"ה בייטב פנים (לפרשת שקלים אות כט) כי בעת משתה היין יכבס בגדיו הצואים, שיהא נעשה מהם לבוש, כענין שנאמר (זכריה ג ד) הסירו הבגדים הצואים וגו' והלבש אותו וגו'. - הנה ק"ז זללה"ה אומר כאן בחינה נוראה, וצריכים להתבונן ולשים לב לדבר זה שבשעת משתה היין ביום הפורים יכולים לכבס כל הבגדים הצואים מכל השנה ולעשות מהם מלבושים של כבוד.

ואפ"ל בכוונת הכתוב באופן אחר, על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' תרומה) לפרש הכתוב (תהלים כב יח) אספר כל עצמותי המה יביטו יראו בי, יחלקו בגדי להם ועל לבושי יפילו גורל, אשר לפי קבלת חז"ל (יומא כט.) היתה זאת תפלת אסתר על מפלת המן. דהנה המן הרשע כל כוונתו היתה להרוג ולאבד גופות יקרות, לאשר כי דימה בנפשו שבזה אין הפרש בין גופי בני ישראל ובין אומות העולם, ושניהם קרוצים מחומר עפר מן האדמה ואין בהם איכות קדושה ושפע האלהית, אמנם באמת שגה ברואה גם בזה. ונקדים עוד כי הנשמה לבדה תכונה בשם ותואר אדם, והגוף בשם לבוש, כמבואר בזוהר הקדוש (בראשית דף כ:) על הפסוק (איוב י יא) עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תשוככני. ובזה יובן מאמר אסתר ותפלתה והתנצלותה על כל הרעה אשר מצאה ואת בני דורה במחשבת המן הרע הזה, ותאמר בשם כל ישראל הנתונים בצרה ובצוקה, אספר כל עצמותי ר"ל העצמיות שלי דהיינו הנשמה אשר היא עצם האדם, עליה אבטח ולא אפחד כי לא תאונה אליה רעה, לאשר כי ממקום גבוה נאצלה ולא תגע בה יד הצורר כלל וכלל, אך המה יביטו יראו בי, ר"ל בהביטם לפנימיותי, יחלקו בגד"י להם ועל לבושי יפילו גורל, היינו על גופי ובשרי, בחשבם כי ישלטו על לבושי היינו הגוף, ועליה יפילו גורל ללכדני במצודתם בחשבם כי כמוני כמוהם מחומר קרוצים, אמנם גם בזה ואתה ה' אל תרחק, עכ"ד.

ועל פי זה י"ל בטעם שתיקנו לנו חיוב של משתה ושמחה ביום הפורים, כי על ידי אכילה ושתיה של מצוה מתקדש ומתעלה גופי בני ישראל להיות קודש לה'. **ובפרט על ידי קיום מצות בסומי בפוריא ולהשתכר ביין, אשר בשאר ימות השנה שום אדם מישראל לא יעשה כן אפילו בעד כל הון דעלמא לאבד דעתו ח"ו, וביום קדוש זה אנו שותים ביראה עילאה לשם שמים, ובכח שמכניס יין של מצוה לתוך גופו, מתקדש ומתעלה הגוף.**

וזהו כבס ביין לבושו, פי' לבושו היינו הגוף, שהוא בכל ימות השנה שקוע בהבלי הזמן ותאותיו, ובשעת משתה היין בפורים כבס ביין לבוש"ו, זוכים לכבס את הגוף מעניני חול, והגוף יוצא צח ומצוחצח כי קדוש הוא לאלהיו, וזהו תכלית מצות היום מיחייב איניש לבסומי בפוריא, כדי להכניס קדושה גם בתוך הגוף להיות קודש לה'.

(לב אהרן)

וב'תניא רבתי' (מרבותינו הראשונים, סי' מא) כתב חידוש גדול, דחיוב עד דלא ידע היינו "עד ולא עד בכלל", וכ"כ ב'כתב סופר' על מגילת אסתר, ותו"ד: "דאדרבה בשביל שרבא ראה מעשה דרבה ור' זירא אמר דישתה רק 'עד' דלא ידע, דהיינו שלא יגיע לעד דלא ידע", עי"ש, וב'יד אפרים' (סי' תרצ"ה) ביאור הענין באריכות וז"ל: "חייב אדם לבסומי וכו', רבים רוצים לתרץ ולפרש מה הכוונה בזה, **ולי הצעיר נתפרש בחזיון לילה** שהכוונה הוא שעיקר החיוב של המשתה הוא שיהיה שרוי בשמחה כדכתיב ויין ישמח לבב אנוש, ומחמת שיהיה שרוי בשמחה יהיה חדות ה' מעוזו ויתן תודות והלל לה' על הנס מתוך הרחבת הלב, וע"ד שאמרו אגרבו חמרא אדרדקי כו', **ולכן אין לו**

להשתכר יותר מדאי שיתבלבל דעתו ולא יכיר בתוקף הנס כלל, וז"ש חייב אדם לבסומי בפוריא עד שלא ידע כו', הך 'עד' הוא 'ולא עד בכלל', ור"ל שגדול חיוב השתי' בזה לבסומי עד גבול דלא ידע כו', שמן הגבול הזה והלאה הוא ביטול כוונת חיוב שחייבו חכמים לבסומי, כדי שיתן הלל והודאה שכיון שיתבלבל דעתו כ"כ דלא ידע בין ארור המן כו' פשיטא שאין בו דעת ותבונה לשבח ולפאר על תוקף הנס, **ואתבונן אליו בבוקר וראיתי כי נכון הוא"**. עי"ש, וע"ע ב'קרבן נתנאל' על הרא"ש שם.

וכן משמע ב'פרי עץ חיים' להרה"ק רח"ו זי"ע דרק יתבסם ולא ישתכר, וכ"כ ב'שער יששכר' מאמר ימי ששון ס"ק ס"ו.

וידוע חידוש ה'שפת אמת' שם בש"ס: דאין הכוונה שמחוייב להשתכר כל כך עד שלא ידע, אלא דכל היום מחויב לעסוק במשתה ועד דלא ידע עדיין החיוב עליו, לאפוקי כשהגיע לשיעור זה, אבל קודם זה השיעור יוצא כל שעוסק במשתה", עי"ש, וכן מתאמרא משמי' דהרה"ק ר' ישראל סאלאנטער ז"ל **"שחיוב להשתכר בפורים נמשך לאורך כך היום**, וגם לאחר שכבר השתכר פעם אחת, לכשיתפקח מיינו, עליו לשוב ולשתות עד שישתכר בשנית, משום **שהשיעור עד דלא ידע אינו שיעור בקיום המצוה, אלא הוא שיעור לענין לפטור מהמצוה"**.

וחידוש נפלא איתא בנמוקי יוסף (מגילה ז:) וז"ל: "לא שישתגע בשכרותו וימשך אחר שחוק וקלות ראש ונבול פה שזה לא יקרא שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא תקנו נביאים הראשונים אלא יום משתה ושמחה, **אלא למימר מילי דבדיחותא עד דסברי אינשי דלא ידע** בין ברוך כו', ונקט תלמודא האי לישנא משום דענינא דיומא הוא ומשום דבגימטריא עולה 'ברוך מרדכי' כ'ארור המן", עי"ש.

ודברי ה'מהרש"א' (ב"מ כג:) ידועים, על דמבואר שם בגמ' בהני תלת מילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו, במסכת, בפוריא ובאושפיזא, וביאור המהרש"א בפוריא היינו על מאי דחייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו', "עבידי רבנן דמשנין לומר דלא ידע, גם אם הוא אינו מבוסם כל כך וידע", עי"ש.

וב'נמוקי מהרא"י' על הרמב"ם תמה, מנא לן האי חיובא לבסומי בפוריא כ"כ עד דלא ידע, וביאר: דהא כתיב 'לעשות אותם ימי משתה ושמחה', ולכאורה כפל לשון הוא, דמאחר שאמר הכתוב ויין ישמח לבב אנוש, ממילא אם הם ימי משתה בודאי הם ימי שמחה, גם מאחר שכתוב ימי שמחה ואין שמחה אלא ביין בודאי הם ימי משתה, וא"כ מהו הנפק"מ בזה, לא לכתוב אלא 'ימי משתה' לחוד או 'ימי שמחה' לחוד. אלא ע"כ הביאור הוא שישתה כל כך שלא יהי' שמח מחמת ריבוי השתייה, והיכי תמצא זאת, ע"כ דישתה כ"כ עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, וממילא באופן זה אין כאן שמחה כלל, כיון שהוא לא ידע בין ארור המן וכו', ונמצא דהמשתה הוא לחוד והשמחה הוא לחוד, עי"ש. ועכ"פ לפי"ד מוכח דחיובא זו כבר נתקן ע"י מרדכי ואסתר.

אבל מה'מהרי"ל דיסקין' ז"ל משמע דתקנה קדומה הוא לשתות בפורים, ולא נתקן בימי מרדכי ואסתר. שהקשה על מש"כ בעל המאור בשם רבינו אפרים, דחידושו של רבא נדחה מכח מעשה דרבה, דלפי"ז נמצא דרבא הוא שחידש הדין של חייב אדם לבסומי וכו', וא"א לומר כן, דהא רבא הוי אחרי רבה ורב זירא, ואם לומר דרבא אמרו מעצמו ולא שמע זאת מרבותיו, א"כ ע"כ נצטרך לומר דלא שמע מהמקרה שקרה עם רבה ורב זירא שהי' קודם לכן, ורב אשי הוא שסידר הגמ' קודם את דברי רבא ואח"כ את המעשה, כדי לגלות לנו דברי רבא נדחו מפני סכנת נפשות, וראי' לזה מהמקרה שקרה אצל רבה ורב זירא, אבל אי אפשר לומר כן, דא"כ באמת למה נשתכר רבה, כיון שלא הי' ידוע בימיו דין זה, וע"כ צ"ל **דהי' להם קבלה מזמן קדום שחייב אינש לבסומי בפוריא**, עי"ש.

ובספר 'דור ישרים' מביא סמך לחיוב השתי' בפורים בשם רבו הגה"ק רבי יהושע מקוטנא ז"ל, וז"ל: "שמעתי בשם הגאון המובהק מהר"י זצ"ל מקוטנא, שעמד על הא דאמר רבא מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו', מנ"ל האי חיובא ואיזה סמך יש לזה, ואם הי' בזה תקנת חכמים הו"ל למימר הכי 'חכמים תקנו' לבסומי כו'. ואמר עפי"ד הזוה"ק (ח"ב דף צ"ג ע"ב) דבשלשה דברות - לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב, פסקא טעמא בין 'לא' לה'מעשה', וזה להורות דפעמים המעשה ההוא מותר, עי"ש. וכה"ג יש לשאול מה שבפרשת זכור שבסדר דברים מסיים לא תשכח, ותיבת 'לא' הוא בטעם טפחא שהוא טעם מפסיק, וכיון דתיבת 'השמים' הקודמת הוא באתנחתא והפסק, הו"ל להטעים תיבת 'לא' במרכא, אבל זה בא להורות שפעמים תשכחי, והיינו בפורים, ע"י בסומי, וע"ז סמך רבא, עי"ש.

ובספר 'מהר"ש מבעלזא' מביא בשם הרה"ק רבי שלום מקאמינקא ז"ל: "פעם אמר במסיבת פורים, היכן מרומז בתוה"ק כי מצוה בפורים לשתות כדת, וביאר דכתיב בפ' בשלח וילונו העם על משה לאמר מה נשתה ויורהו ה' עץ, פירוש העם התלונן מה נשתה מתי נשתה, ויורהו ה' 'עץ', ויתלו אותו ואת בניו על העץ, זה פורים, אז נשתה", עי"ש.

ודבר פלא כתוב ב'שפתי צדיק', וזהו תו"ד: דבגמ' מגילה (יד.) איתא, מ"ח נביאים וז' נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה. ודייק גיסי מרן השפת אמת דמשמע דבמגילה יש פחת מהתורה ח"ו, ונראה פשוט ליישב דקדוק גיסי השפ"א, דמה שמשמע דבמגילה פחתו', קאי על השכרות שלא נמצא בדרך התורה הקדושה רק להיפוך, כי היין בוגד, וכל המקראות מוכיחים על היין, וכאן בפורים נעשה מזה מצוה, זהו כעין פחת מדרכי התוה"ק, כעין עת לעשות כו' הפרו תורתיך, **ומה שאנו שומעים לדברי חז"ל לבסומי בפוריא כשהם מורים לנו לעשות כמו פחת בדרכי התוה"ק, מזה בא יתרון**, לכך אמר בגמ' ולא הותירו אלא מקרא מגילה שיש יתרון ע"י שמבטלין עצמינו כ"כ לדבריהם הקדושים כגחלי אש, עי"ש.

והנה בלשון הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה) דייקו האחרונים דשתיית יין הוא חלק מהסעודה, וכלשו"ק: "כיצד חובת סעודה זו, שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות, עי"ש. הרי לנו מבואר דהוא חלק מהסעודה. אולם רבים סוברין דאין ראי' מזה, רק אדרבה דלא כתב הרמב"ם שיאכל בשר וישתה יין, רק מחלקו לשני ענינים, יאכל בשר ויתקן סעודה נאה, ואח"כ לאחר הסעודה שותה יין. אולם בר"ן מבואר בהדיא בדפי הרי"ף (מגילה ג:) וזל"ק: משתה מלמד שאסור בתענית, והיינו עיקר חיובא דסעודתא יתירא דחייב אינש לבסומי, עי"ש. וכן ראיתי בספר הנפלא 'לבסומי בפוריא' בשם כמה אחרונים דלכאורה משמע כן בגמ', דרבה ור' זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום, קם רבה ושחטי' וכו', ומשמע דהי' בסעודה, אולם נראה דיש לדחות דהכונה דאחר הסעודה שתו, וכמו שמשמע מדברי הרמב"ם דאחר הסעודה שותין יין.

וב'שאילתות' (שאילתא סז) איתא "דמחייבין דבית ישראל למיכל ולמשתי בפוריא ואודויי ושבוחי קמי שמיא על כל ניסייא דעביד וכו' ואמר רבא מיחייב אינש למיכל ולמישתי ולאיבסומי בפוריא עד דלא ידע", וכו', עי"ש, מבואר בהדיא דהחיוב לאכול ולשתות, ועיין שם ב'עמק שאלה' להנצי"ב (שם בס"ק א') ובשאר אחרונים דהשתי' יהא אחר אכילה, דבשעת הסעודה יהי' צלול, כיון דהתכלית הוא להודות ולהלל להקב"ה וזה שייך רק כשדעתו צלול.

ועיי' בשו"ת התעוררות תשובה (ח"ג תצ"א) שמחלק הענינים בין חיוב בסומי לחיוב שכרות, בתחילת דבריו מדייק דהשתי' צריך להיות בתוך הסעודה, וכן משמע בגמ' דמעשה דרבה ור"ז הי' בתוך הסעודה, אולם לבסוף מסיק דאיך אפשר להשתכר באמצע הסעודה הא עי"ז לא יוכל לברך ברהמ"ז, ודוחק לומר דכיון דתחילת הסעודה מחיוב לשתות דוחה החיוב של ברהמ"ז, וע"כ מסיק ד'לבסומי' מחיוב בתוך הסעודה, אבל 'להשתכר' אחר הסעודה ומביא ראיות לזה עי"ש.

חיוב ד' כוסות יין בפורים

במס' מגילה (דף ז:) מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, וראוי להתבונן בטעם הדבר שתקנו ענין שתיית יין בפורים.

ואפ"ל על פי מה שמספרים בגדול אחד אשר בילדותו למד אותו אביו כי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו, למחרתו למד אותו אביו שידע שהשי"ת הוא אחד יחיד ומיוחד, אמר שזה כבר יודע, שאל אותו אביו מהיכן אתה יודע, ענה ואמר, אתמול אמרת לי שהשי"ת מלא כל הארץ כבודו, אם כן לא נשאר עוד מקום לאלהי אחר.

והנה אחז"ל (מגילה יב.) למה נתחייבו ישראל שבאותו דור כליה מפני שהשתחוו לצלם, ויתכן לומר כי בחג הסוכות כאשר עושים הנענועים עם הד' מינים על ד' רוחות, להורות כי השי"ת מלא כל הארץ כבודו, אם כן על כרחך אין מקום לאלהי אחר, וזה הוי כפרה על מה שהשתחוו לצלם. וזה שאומרים בפייט, נץ פרח מלולב הן הדסה עמדה לעורר ישנים, כי זכות זה עמדה לישראל, והוא תשובת המשקל על מה שהשתחוו לצלם.

ומעתה יש לומר כי לזה תקנו חז"ל לשתות יין בפורים, כי הגפ"ן ידוע מספרו מכתבי האריז"ל הוי"ה באהי"ה, הוי"ה באדנ"י, שהוא מורה על יחודא עילאה ותתאה, ולזה שותין יין להורות כי השי"ת הוא אחד יחיד ומיוחד ומלא כל הארץ כבודו, ועל ידי זה מתקנים החטא שהשתחוו לצלם. ובדרך צחות יאמר ששותים ד' כוסות יין, נגד ד' אותיות שם הוי"ה להמליך קוב"ה בד' רוחות שבעולם.

(לב אהרן)

ובאמת יש לדון ולחקור האם יוצאין החיוב רק בשתיית יין או אף ביין שרף, וברוב ראשונים [רש"י, נמוקי יוסף, ועוד] משמע דבעינן דוקא יין. וכ"כ ב'שו"ת הרדב"ז' (ח"א סי' תס"ב), וכ"כ ה'רוקח' (סי' רל"ז), וכן מבואר ב'אבודרהם' (פורים ד"ה ואמר בפרק קמא) ששאל איך חייבו חכמים להשתכר בפורים, והרי בכמה מקומות בתורה מוזכר דבר זה כמכשול, כגון אצל נח ולוט. ומשיב, מפני שכל הניסים שנעשו לישראל בימי אחשורוש היו על ידי משתה, כגון הריגת ושתי, מלכות אסתר, מפלת המן וכו', ולכן עשו זכר לנס בשתיית היין. וכן העתיקו טעם זה ה'מטה משה' (תתריב) וה'אליה רבה' (תרצה, א) שהיות שכל הנס פורים היה ע"י משתה היין, ע"כ יש מצוה לשתות יין דייקא.

וב'גליוני הש"ס' (שם) להגר"י ענגיל ז"ל הביא ראי' מכמה מקומות דלבסומי היינו דוקא ביין, אולם נתקשה שם דמנא לן זה, ד'משתה' יכול להיות גם בשאר דברים המשכרים, אולם לפי מה שביארו הראשונים כנ"ל דהטעם הוא כיון **דעיקר הנס התחיל במשתה היין של אחשורוש, ונגמר במשתה היין של אסתר**, ע"כ חיוב השתיי' הוא ביין דוקא, עי"ש.

וכן מובא ב'דרשות ר"י אבן שועיב' וז"ל: "מה ראו חכמי ישראל לקבוע זאת הסעודה על היין, ועשו עיקר מן היין יותר מן המאכל מה שלא עשו בשמחת המועדות, וצוו דבר המכוער וניוול, והתורה ספרה זו הניוול מענין נח ולוט והדעת נותנם שהוא דבר מכוער והוא מעשה כותיים. ואמר חייב אדם לאיבסומי בפוריא וגו'. וכתב הרב רבינו משה בן מיימון עד שישתכר וירדם בשכרותו. וכבר אירע מזה המעשה תקלה בתלמוד קם רבא שחטיה לר' זירא, ואף על פי שהמפרשים פירשו לאו דוקא, אלא שהשתכר כל כך עד שיצא היין מפיו כמו דם אדום וזהו צחות לשון. הענין שהביא לרז"ל לקבוע סעודה על היין, **בעבור שכל העניינים מראש ועד סוף באו על ידי משתה ונתגלגלו כלם על היין**, ומכל משתה ומשתה יצא הצלה לישראל", עי"ש.

וכעין זה כתב בשו"ת 'התעוררות תשובה' (שם) ומוסיף בביאור יותר **דגם החטא הי' ביין**, ותו"ד: דחטאם היה ששתו סתם יינם כדאיתא במדרש, והגזירה היתה עי"ז ככתוב (אסתר ג, טו) והמלך והמן ישבו לשתות, והנס נעשה ג"כ במשתה היין וכדכתיב (שם ז, ז) והמלך קם בחמתו ממשתה היין, **לכן אנו שותין יין זכר לנס ולחטא ולעשות תשובה באותו דבר עצמו**, ולכן שבים בתשובה באותו דבר, **ותחת יינם שותין ומשתכרין ביין כשר זכר לנס**, עי"ש.

גם בשו"ת 'שבילי דוד' (סי' תרצ"ה) דן בזה, וז"ל: לכאורה לאו דוקא יין הוא הדין בכל משקין אפילו אין חמר מדינה, דלא כתיב בהדיא יין, מיהא ידעינן דשמחה ביין דכתיב בתהילים ויין ישמח לבב אנוש, כדיליף מזה בפסחים (קנ"ו:), **ולפי זה שאר משקים דוקא במקום שהם חמר מדינה**, עי"ש, ולפי"ז יש חידוש גדול לדינא דלא בעינן יין דוקא, אבל בעינן חמר מדינה.

ובספר 'משנת יעקב' להגאון הרב מקאפיש ז"ל כתוב ע"ז: "ומה יעשה איש ששונא לשתות יין, רק רגיל יי"ש או שכר, בודאי יוצא גם בשאר משקין, כיון שאמרו עד דלא ידע אם כן נראה דזה העיקר שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ובאמת כל הפוסקים לא כתבו רק סתם חייב להשתכר ולא כתבו ביין", עי"ש.

וראוי לציין שברמב"ם הנדפס מחדש (מהדורת שבתי פרענקל) מביא גירסא ברמב"ם הנ"ל שמשמיט תיבות 'ושותה יין'. וכן מצינו ב'נמוקי אורח חיים' (שם) בתו"ד: "דהגם דלדברי רש"י כנ"ל המצוה הוא להשתכר ביין, מכל מקום יש לומר דנקט בהוה, וכיון דלא אישתמיט בש"ס למימר דביין דוקא ישתכר ויתבסם, **יש לומר דבכל מילי ומשקאות שיתבסם בהם, ולאו דוקא יין**", עי"ש.

אולם רבותינו הק' נבג"מ ז"ל ויבלחט"א מרן רבינו שליט"א נהגו לקיים את חובת היום של 'בסומי' ביין דוקא, כן נהג רבינו בעל ברך משה ובעל דברי יואל וכן נהג מרן הקדושת יום טוב ז"ל, ובתורתו של רבינו שליט"א אצל סעודת משתה היין בשנת תשס"ו, בתו"ד כאשר ביאור את דברי הגמ' במס' מגילה (ז:) אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, אף מבאר באיזה יין הוא החיוב לשתות ביום הפורים, יין לבן או יין אדום, לזכר הנס שהי' ג"כ ביין לבן או אדום, וז"ל: "יתבאר על פי מה שביאר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה (פ' תולדות) על הכתוב ויבא לו יין וישת, תיבת לו הנגינה הוא מרכא כפולה, הרמז בזה דאיתא בזוהר (פינחס דף רטז:) יין אית ליה תרי גונין חיור וסומק, דינא ורחמי. שמורה ב' דברים, חסדים ורחמים לישראל, ומפלה לשונאי ישראל, וכתיב (תהלים קד טו) ויין ישמח לבב אנוש, שמורה על חסדים, ויין מתנסך על גבי מזבח שמורה מפלה לשונאים דאיתא בזוהר הקדוש (ויקהל ריט.) שמזבח זובח כל התנגדות דקדושה, מרמז על מפלה לשונאי ישראל, וזה הרמז ששותים יין בפורים וכן בפסח, שהיה חסדים לישראל ומפלה לשונאים, וזהו הטעם של מרכא כפולה, שהיין שהביא יעקב אבינו היתה לו בזה כוונה כפולה, עכ"ד הנפלאים.

נמצא לפי זה שצריך לשתות 'יין לבן' להשפיע רחמים, ו'יין אדום' להשפיע מפלה לשונאים. ואפשר שמהאי טעמא עשתה אסתר ב' משתה היין לאשורוש והמן, אחר משתה הראשונה נתעלה מרדכי הצדיק וירכיבהו על סוס ברחוב העיר, ואחר משתה השניה נמשך המפלה להמן הרשע ויתלו אותו על העץ אשר הכין למרדכי, ויתכן שבמשתה הראשונה נתנה 'יין לבן' ועל כן נמשך רחמים, ובמשתה השניה נתנה 'יין אדום' ונתלה המן.

והנה שואלין ודורשין בהלכות החג שלשים יום קודם החג, ואיתא בשולחן ערוך (או"ח סי' תע"ב סי"ד) מצוה לחזור אחר יין אדום, והנה ביין אדום לא יומשך רק מפלה לשונאי ישראל, ובזה יל"פ שאלת הבן (שמות יב כו) מה העבודה הזא"ת לכם, למה אתם שותין דוקא יין אדום, לזה אמר ואמרתם זבח פסח לה' אשר פסח על בתי בני ישראל בנגפו את מצרים, היינו שצריכים להשפיע מפלה על שונאי ישראל, ועל כן יש לשתות יין אדום דוקא.

אמנם י"ל דבאמת קדושת היום וכוונה כפולה מסייע בהארת ליל התקדש החג הפסח שנמשך ביין אדום גם שניהם, ובזה יתבאר בהגדה של פסח, ששואל בן הרשע מה העבודה הזא"ת לכ"ם, היינו על דרך שאמרו (ביצה כח:) לכם לכל צרכיכם, שהרשע סובר דכיון ששותין יין אדום דוקא יומשך רק מפלה לשונאי ישראל ולא חסד ורחמים על בני ישראל, ועל זה אומרים לו בעבור ז"ה בשעה שיש מצה ומרור, עשה ה' ל"י בצאתי ממצרים, אז יומשך שניהם.

וכמו כן ביו"ט פורים, י"ל דקדושת היום וכוונה כפולה מסייע דגם ביין לבן או אדום מהני לתרתי חסד לישראל ומפלה לשונאים, **ואם כן אין חילוק באיזה יין האדם שותה נמשך שניהם**, ולזה אמרו חייב אדם לבסומי בפוריא, וגודל מצות היום בשתיית יין הוא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, שאין חילוק איזה מין הוא מתבשם עצמו בפורים".

ומלכותו בכל משלה

במס' מגילה (דף ז:) אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא כו', ופירש"י לאבסומי, להשתכר ביין. וכבר נאמרו הרבה טעמים בטעם מצוה זו לשתות יין בפורים.

ויל"פ בהקדם מה שכתב בנחלת בנימין (מצוה כט אות ח) דאפילו לדעת הרמב"ם (פי"א מהל' מכירה הט"ז) חייב עצמו בדבר שאינו קצוב, אע"פ שקנו מידו לא נשתעבד. הני מילי באינש דעלמא, דהואיל והוא דבר שאין לו קצבה, מי יודע עד כמה תכבד העבודה, ואפשר שיהיה יותר מכדי יכולתו, על כן לא גמר ומקנה, אבל לגבי מלך דמילתא זוטרתא היא, שפיר מתחייב עצמו בדבר שאינו קצוב אפילו בלא קנין, עכ"ד.

והנה כתב בקדושת לוי (קדושה שלישית) משלוח מנות איש לרעהו, על דרך שאמרו חז"ל (סנהדרין צג.) איש זה הקב"ה שנאמר (שמות טו ג) ה' איש מלחמה, לרעהו, הוא צדיק יסוד עולם, עי"ש. והיינו שהקב"ה שולח מנות ומתנות לכל בני ישראל ועמך כולם צדיקים, אמנם לכאורה המתנות הן מידו הרחבה הפתוחה והמלאה, ואין להם קצבה ואיך נקנה לנו, אמנם הרי הקב"ה שהוא מלך העולם ומלכותו בכל משלה, שפיר משתעבד אף בדבר שאינו קצוב, ומתחייב לקיים בנו משלוח מנות הרבה אף דבר שאינו קצוב.

ובזה יבואר מה שנצטווינו מפי חכמינו ז"ל לשתות יין בפורים, כי על ידי מצות שתיית יין בפורים זוכין להכיר מלכותו ית"ש, וכמאמרם (עירובין סה.) נכנס יין יצא סוד, והכוונה על פי מאמר הרה"ק מהר"ש מבאבוב זללה"ה (הובא בקדושת ציון לפורים) המילוי של אותיות סו"ד דהיינו סמ"ך ו"ו דל"ת, הן אותיות מלכו"ת, עכ"ד. ועל ידי שתיית יין של מצוה יוצא ומתגלה מלכות שמים, וזוכין להכיר שהקב"ה הוא מלך העולם ומלכותו בכל משלה, וממילא הקב"ה מקיים בנו משלוח מנות הרבה עד אין קצבה.

(לב אהרן)

שפתי רננות יהלל פ"י

מריחוק מקום וקירוב לבבינו, ברכת מזל טוב תטופנה שפתותינו, קדם מע"כ ידידינו וידיד כל, על כל מכידיו נערץ ומהולל, לו יאתה התודה והברכה על עזרתו הנכונה, תמיד בכל עת ועונה, למען גליונינו המפורסם ברננה, להרוות צמאון עדת מי מנה

מוה"ר יואל הכהן פריעדמאן הי"ו

אבן יקרה בקרית יואל המעטירה

בן ידידינו החשוב האי גברא רבא ויקירא, נודע לעוז ולתפארה, זכה לקירבה וחיבה יתירה אצל מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע ולהבחל"ח אצל מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הרה"ג ר' **שמואל הכהן פריעדמאן** שליט"א

וחבר מערכת "קול התאוחדותינו"

לרגל נישואי בתו החשובה שתחי'
למזל טוב ובשעטו"מ

ותהי נא ברכותינו עטרת לראשך, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות באהליך, ואך טוב וחסד ירדפוך, לאורך כל ימי חייך, ותזכה להמשיך בפעולותיך, ותמיד נספר תהילתיך, וראה בנים לבניך, עוסקים בתורה ובמצות כאוות נפשיך, ותמשיך בהרמת גליונינו, שופרה של קהילתינו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו הגה"ק שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

החותמים למען שמו באהבה ובהודאה

מערכת "קול התאוחדותינו"
במהרה"ק

מערכת "קול התאוחדותינו"
במהרה"ב

סימן טוב ומזל טוב

ביאור בדין חובת נשים במצות קריאת פרשת זכור

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מד) אמרו ישראל למשה רבינו, כתוב אחד אומר (דברים כה יז) זכור את אשר עשה לך עמלק, וכתוב אחד אומר (שמות כ ח) זכור את יום השבת לקדשו, היאך יתקיימו שניהם, זה זכור וזה זכור, אמר להם משה לא דומה כוס של קונדיטון לכוס של חומץ, זה זכור לשמור ולקדש, וזה זכור לעונש להשמידו ולאבדו. ואינו מובן מה ענין זכירת יום השבת לזכירת מעשה עמלק.

ואפ"ל דהנה כתבו מוני המצוות (ספר החינוך מצוה תר"ג) שמצות זכירת מעשה עמלק הוא כדי שלא תשכח שנאתו מלבינו, ודי לזכור הענין פעם אחת בשנה, וכתב המהר"ם שיק בספר המצוות (מצוה תר"ה או"ב) בטעם החיוב לקרות פעם אחת בשנה, כי צוותה לנו התורה שלא נשכח, ומצינו במס' בבא מציעא (דף כח:) דאבידה משתכחת אחר י"ב חודש, על כן כדי שלא נשכח בוודאי צריכין לזכור פעם אחת בכל שנה ושנה, ואמר מרן בעל החתם סופר זצ"ל בשנת העיבור שיהיה יותר מי"ב חודש, שהוא מכוון לצאת בפרשת כי תצא על תנאי, וכך ראוי לנו לעשות, עכ"ל המהר"ם שיק.

אמנם כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פרשת זכור עמוד רפ) פקפק בזה שטעם הזכירה הוא כדי שלא יבא לידי שכחה, מהא דאיתא במס' מגילה (דף יח.) זכור, יכול בלב, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור, הא מה אני מקיים זכור, בפה. נמצא שטעם הזכירה אינו מטעם שלא ישתכח מן הלב, אלא לקיים מה שנאמר בתורה ביתור לשון זכור. ועוד קשה על מה שכתב המהר"ם שיק שיכול לצאת בקריאה בפרשת כי תצא, ממה שכתב בתרומת הדשן (סי' ק"ח) קריאת פרשת זכור כתב האשירי (ברכות פ"ו סימן כ') דעשה דאורייתא הוא לקרותן בעשרה, וזה שאנו קורין פרשת זכור קודם פורים, ואם כן צריך ליזהר יותר שישמע קריאת פרשת זכור בעשרה ממקרא מגילה בזמנה, אלא שהעולם לא זהירי בהכי, וכתב המגן אברהם (סי' תרפ"ה) ליישב מנהג העולם, שיכולים לצאת בפרשת ויבא עמלק שקוראים בפורים, עי"ש. ולכאורה למה לא כתבו הפוסקים עצה זו לכוין בפרשת כי תצא על תנאי. ותו דהוי חומרא דאתי לידי קולא, שאם כבר נתכוין לצאת בפרשת כי תצא, שוב אינו יוצא החיוב מדאורייתא כששומע הקריאה בפרשת זכור, כיון שכבר שמע הקריאה בשנה זו בפרשת כי תצא.

ולכן העלה בדברי יואל דבר חדש, שעיקר חיוב מצות קריאת פרשת זכור הוא דוקא סמוך לפורים, דאמרינן במס' מגילה (דף ל.) פורים שחל להיות בערב שבת, רב אמר מקדימין פרשת זכור כו', כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה. דהיינו משום שנאמר (אסתר ט כח) והימים האלה נזכרים ונעשים, וצריך שיהא הזכירה קודמת לעשיה, ולימוד זה הוא מכח גזירה שוה, דאיתא בגמרא (מגילה יח.) קראה המגילה על פה לא יצא, מנלן, אמר רבא אתיא זכירה זכירה, כתיב הכא והימים האלה נזכרים, וכתיב התם (שמות יז יד) כתוב זאת זכרון בספר, מה להלן בספר אף כאן בספר, עי"ש. ומכח הגזירה שוה אמרינן דהך קרא והימים האלה נזכרים מוסב נמי על קריאת פרשת זכור, ולכן צריך שיקדים זכירת מעשה עמלק לעשיית ימי הפורים, הרי שיש לנו לימוד מפורש מדברי קבלה שזכירה ועשיה הן בזמן אחת והזכירה קודמת לעשיה, ומסתמא גם קודם מרדכי ואסתר היה להם בקבלה הלכה למשה מסיני שחיוב הזכירה הוא בחודש אדר בשבת שלפני פורים, אלא שבימי מרדכי ואסתר קבעוהו בגזירה שוה במקרא מפורש במגילה, ומעתה כיון שחיוב הזכירה הוא מה"ת דוקא בשבת שלפני פורים, ודאי שאי אפשר לצאת בקריאה של שבת פרשת כי תצא שאז אין זמן חיובו.

ועל פי זה ביאר בדברי יואל (עמוד רפג) לגבי חובת נשים במצות קריאת פרשת זכור, דהנה שיטת החינוך (מצוה תר"ג) שהמצוה נוהגת רק בזכרים, כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, לא לנשים. והמנחת חינוך (שם) חולק עליו, שהרי באמת מלחמת מצוה הכל יוצאין אפילו כלה מחופתה, וכן נמצא עוד בשו"ת בנין ציון (ח"ב סי' ח) בשם הגאון רבי נתן אדלער ז"ל שהיה מקפיד שבפרשת זכור ישמעו כל בני ביתו הקריאה ואפילו המשרתות. ולפי האמור יובן שיטת החינוך, דכיון דחיוב הזכירה תלוי בזמן דהיינו בשבת לפני פורים, אם כן הוי מצות עשה שהזמן גמרא, ונשים פטורות בה כמו בשאר מצות עשה שהזמן גרמא, עכ"ד.

ולענ"ד להצדיק שיטת המנחת חינוך ודעימיה דנשים חייבות בקריאת פרשת זכור, והוא מהך טעמא גופא דילפינן בגזירה שוה זכירה זכירה ואיתקש קריאת המגילה לקריאת פרשת זכור, ומינה ילפינן דקריאת המגילה צריך שיהיה בספר דוקא ואם קראה על פה לא יצא, וקי"ל בכל הש"ס (זבחים מה., כריתות כב:) **אין גזירה שוה למחצה, אם כן איתקש נמי קריאת פרשת זכור לקריאת המגילה, ומינה ילפינן דקריאת פרשת זכור צריך שיוקדם לעשיה וצריך לקרוא פרשת זכור בשבת שלפני פורים, ולפי זה י"ל שגם חובת הנשים במצות פרשת זכור ילפינן מהך גזירה שוה, דהרי בקריאת המגילה הילכתא פסיקא לן** (מגילה ד.) **נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס, וכיון דאיתקש שני מצוות אלו להדדי, הכי נמי נשים חייבות בקריאת פרשת זכור,** [ועי' בתוס' (מגילה ד. ד"ה שאף) שיטת רבינו יוסף איש ירושלים דסברת אף הן היו באותו נס מועיל לחייבן מדאורייתא]. **ועכ"פ בהא סליקי לן, דמצות קריאת פרשת זכור ילפינן בגזירה שוה מקריאת המגילה, הן לגבי זמן חיובו שהוא בשבת לפני פורים, והן לגבי חיוב הנשים, שהן חייבות בפרשת זכור כמו שהן חייבות בקריאת המגילה.**

והנה גם במצות קידוש שבת קודש איכא גזירה שוה, כדאיתא במס' פסחים (דף קיז:) אמר רב אחא בר יעקב צריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום, כתיב הכא (דברים טז ג) למען תזכור את יום, וכתיב התם (שמות כ ח) זכור את יום השבת לקדשו. ובמנחת חינוך (מצות ל"ה אות ה) האריך בזה לדרכו, דכיון דילפינן הכי בגזירה שוה, הרי זהו חיובו מן התורה, ואם לא הזכיר יציאת מצרים בקידוש שבת לא יצא ידי חובתו מה"ת, [ועל פי זה חולק המנחת חינוך על מה שכתב המגן אברהם (סי' ער"א סק"א) דבתפלת ערבית של שבת יוצא ידי קידוש, וכשעושה קידוש על היין הוא רק מדברי סופרים, ובדגול מרבבה (שם) מפלפל אם האיש התפלל ערבית והתחייב בקידוש רק מדרבנן, אם יכול לצאת את האשה כשלא התפללה דנתחייבה מה"ת, ונשים אינן בכלל ערבות (לשיטת הרא"ש ברכות פ"ג סי' י"ג), וכל האחרונים אחזו שער בזה, דלכאורה כיון דנלמד בגזירה שוה שצריך להזכיר בקידוש היום יציאת מצרים אינו יוצא מן התורה, ובנוסח התפלה של ליל שבת אין אנו מזכירין יציאת מצרים, ודאי שאין אנו יוצאין מן התורה בתפלת שבת כלל, ונסתר כל הפלפול של הדגול מרבבה והמג"א], עי"ש.

ובזה אמרתי (שושן פורים תשע"ה) לפרש מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (מאמר קול מגילה) לפרש הכתוב (אסתר א י) ביום השביעי כטוב לב המלך ביין, ואמרו חז"ל (מגילה יב:) יום השביעי שבת היה. ירמוז בשביל ששבת היו ישראל מקיימין מאמר חז"ל (פסחים קו.) זכרהו על היין, בעבור זה נעשה להם נס זה שהוטב לב המלך ביין, ונצמח מזה טובה לישראל, על ידי שאמר להביא את ושתי ולא באה, ותלקח אסתר וגו', וזה שורש הנס, עכ"ד. וראוי להבין למה נעשה להם נס זה בזכות קידוש בשבת על היין.

אכן כתב בספה"ק בני יששכר (שבת מאמר ו אות ב, תשרי מאמר י אות לה) במצוה הנלמד בגזירה שוה, הנה מדת גזירה שוה הוא במדות התורה שבעל פה נגד מדה שניה שבי"ג מדות של רחמים (זוה"ק אחרי סב.), שהוא מדת רחום, ומדת רחום זה סגולתה והוא רחו"ם יכפר עון ולא ישחית (תהלים עח לח), אפילו כשנגזר ח"ו השחתה על שונאי ישראל, במדת רחו"ם יכפר עון ולא ישחית, עכ"ד.

ומעתה בעת ההוא נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב.), ועם כל זה ריחם הקב"ה עליהם ולא מאסם ולא געלם לכלותם ח"ו, לזה מפרש הכתוב ביום השביעי כטוב לב המלך ביין, שזה היה בזכות מצות קידוש שבת על היין, שאז אמרו תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים וקיימו מצוה הנלמד בגזירה שוה, וממילא נתעורר מדת רחום והוא רחום יכפר עון ולא ישחית, והגם שהיו ראויים לעונש, נתמלא הקב"ה רחמים עליהם, והכין להם נס זה שהוטב לב המלך ביין וצוה להביא את ושתי, ומזה נסתבב כל הענין עד שהצמיחה הישועה לבני ישראל.

וזהו ביאור המדרש, כתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק, וכתוב אחד אומר זכור את יום השבת לקדשו, היאך יתקיימו שניהם, כלומר מהו הקישור בין שתי מצוות אלו שאמרה תורה בשניהם לשון זכור, ומשיב ואומר זה זכור לשומרו ולקדשו, וזה זכרהו לעונש להשמידו ולאבדו, כלומר שבשניהם אמרה תורה בלשון זה כדי שנלמוד אופן קיומן, במצות שבת נאמר לשון זכור, כדי ללמוד בגזירה שוה זכירה זכירה מיציאת מצרים, שצריך להזכיר יציאת מצרים בקידוש היום, ובמצות זכירת מעשה עמלק נאמר לשון זכור, כדי ללמוד בגזירה שוה זכירה זכירה ממצות פורים, שצריך לקרוא פרשת זכור בשבת הסמוך לפורים וגם שהנשים חייבות בה כמו בקריאת המגילה, וכיון דילפינן אופן קיום מצוות אלו בגזירה שוה, הרי זה מעורר מדת רחום, והוא רחום יכפר עון ולא ישחית, ולכן אפילו בשעת קטרוגו של אותו רשע נצר זדון מזרע עמלק, בזכות מצות קידוש שבת וזכירת יציאת מצרים, נהפכה הקערה על פיה, ונתעורר מדת הדין עליו להשמידו ולאבדו, ופור המן נהפך לפורינו, כן יאבדו כל אויביך ה' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

(ליל שב"ק פ' זכור תשע"ז לפ"ק)

איסור מזוזקת שם השם (1)

כתב הוי"ה במקום יהודה

היה צריך לכתוב 'יהודה', וגם נתכון לכתוב יהודה, וטעה ולא כתב דל"ת, ונמצא כתוב שם השם, יתלה הדל"ת מלמעלה[1]. ועכשיו שלא נהגו בתליה, ויש לחוש פן גם כשתהא הדל"ת תלויה יקרא הקורא את השם כאשר הוא, ע"כ לאחר שתלה את הדל"ת יגרוד את ההי"א ויכתוב ד"ה, ואח"כ יגרוד את הדל"ת התלויה[2].

ואפילו אם אין הסופר בפנינו שנוכל לשאול אותו האם כיון לשם השם, דאז אסור למחוק, ואפילו לתלות הדל"ת אסור דהוה מחיקה. או האם כיון לתיבת יהודה דמותר למחוק, והטעם משום דתולין בדבר המצוי, ששוכחים לכתוב איזה אות. ולכן תולין שרצה לכתוב יהודה[3].

אבל אם נתכוין בטעות לכתוב שם השם, במקום שצריך לכתוב יהודה. אסור לו לתלות את הדל"ת. וכן אסור למחקה, וכן אסור להשאירו. אלא צריך לקדרו[4].

נתכוין לכתוב 'יהודה' במקום שצריך להיות כתוב שם השם, וטעה וכתב שם השם, אע"פ שהיה היפך כוונה, אסור למחקו משום דהמקום הוה סימן. וכיון שמקומו כאן לכתבו שם השם, יש בזה משום איסור מראית עין[5].

---

1. שו"ע (סימן רעו סעיף יב) "הכותב יהודה ולא נתן בו דל"ת, יתלה הדל"ת למעלה".

2. קסת הסופר (סימן יב ס"ב). וז"ל "היה צריך לכתוב יהודה וגם נתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דל"ת יתלה את הדל"ת למעלה. ועכשיו שלא נהגו בתליה ויש לחוש פן גם כשתהא הדל"ת תלויה יקרא הקורא את השם כאשר הוא, ע"כ לאחר שתלה את הדל"ת יגרור את ההי"א, ויכתוב ד"ה, ואח"כ יגרור את הדל"ת התלויה".

3. קסת הסופר (שם סעיף ו). והיינו דווקא כשכתב לכתוב הדל"ת תולין שמסתמא היתה כוונת הסופר לכתוב יהודה, אבל אם במקום שהיה צריך לכתוב תיבת 'יהיה', נמצא כתוב שם הוי"ה, דהיינו שכתב וא"ו במקום יו"ד, אז אם הסופר בפנינו ואומר שרצה לכתוב 'יהיה' מותר למחקה, אבל בסתמא שאין הסופר בפנינו, יהא אסור למחוק, דהואיל והוסיף כאן אות, והקריאה משתנה יש לחוש שמא באמת כיון לכתוב השם.

4. קסת הסופר (שם ס"ג) "אבל אם נתכוין לכתוב את השם וכתבו במקום שהיה צריך לכתוב יהודה אסור לתלות את הדל"ת, (כי בתליית הד' הרי הוא מוחק את השם). ואפילו אם נזכר מיד לאחר שכתב י"ה, ורצה להשלים עליו תיבת יהודה אסור לו לעשות כן. כיון דגם אותיות י"ה אינן נמחקין. ואפילו בדיעבד אם עשה כן אסור לקיימו אלא צריך לקדרו".

5. קסת הסופר (סימן יב ס"א) "הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דל"ת, ונמצא השם כתוב אלא שלא לשם קדושה והרי הוא פסול. נראה דאין למחקו אלא לקדר". ובלשכת הסופר (שם סק"א), כתב שאף שמדאורייתא אין בו איסור מחיקה שהרי נכתב לשם חול, מ"מ מדרבנן אסור משום מראית עין, והיינו דווקא משום שצריך להיות שם כתוב שם השם. ומקום הוה סימן. ועיין במשנה"ס (שם סק"א) שכתב דלדינא הרבה פוסקים ס"ל להתיר למחוק.

כתב יהודה במקום הוי"ה

היה לו לכתוב את השם, וקידש את השם לפני כתיבתו, וכתב יהודה במקום הוי"ה, עושה מהדל"ת ה"א, ומוחק ה"א האחרונה[6]. אבל אין תקנה לגרור דופן ימיני של ה"א ולחבר לגג הדל"ת ה"א, שיהא הכל ה"א אחרונה, כי שמא ה"א לא נתקדשה דמסתמא תחילת קידושו היה רק ד' אותיות השם[7].

והני מילי שמותר לעשות מהדל"ת ה"א, כשהסופר לפנינו, ואומר שמתכון לכתוב השם וקדשו, אמנם אם אין הסופר לפנינו, ואין יודעים האם קידש השם, או שמא חשב שצריכים לכתוב יהודה, אין תקנה לתקנה כנ"ל. וכן אין תקנה למחוק כל התיבה, דשמא כיון לשם השם. א"כ נתקדש כבר היו"ד ה"א וא"ו[8].

אבל אם כיון להדיא לכתוב 'יהודה', ימחוק כל התיבה, ויחזור ויכתבנו לשם קדושת השם[9].

---

6. שו"ע (שם) "היה לו לכתוב השם וכתב יהודה, עושה ה"א מהדל"ת ומוחק ה"א אחרונה". וכ"כ בקסת הסופר (שם סעיף ד) "היה צריך לכתוב את השם וקדשו, וטעה וכתב יהודה עושה מן הדל"ת ה"א, ומוחק את ה"א האחרונה. יש אומרים דדוקא מתחילה יעשה מן הדל"ת ה"א, ואח"כ ימחוק ה"א האחרונה. וי"א דלא שנא אף אם ימחוק תחילה ה"א האחרונה".

7. דעת קדושים שם. ועיין בביאור הסופר מש"כ ע"ז.

8. קסת הסופר (שם ס"ה). וז"ל "ואם נמצא כן בספר תורה במקום שצריך להיות השם כתב יהודה ואין יכולין לעמוד על הבירור מפי הסופר אם קדשו או לא, יש להחמיר מספיקא. ואין תקנה לעשות מן הדל"ת ה"א כי שמא לא קדשו הסופר, אלא שבכונה כתב תיבת יהודה (ולא אמרינן בכה"ג קידושו וגימורו באים כאחד וכו'), וגם לגררו כולו אין תקנה כי שמא כיון לקדשו וא"כ י"ה אינן נמחקין. ולכן אין תקנה אלא לסלק את היריעה או לקדור את התיבה".

9. מכיון שהיה היפך כונה אין בזה קדושת השם, ומותר למחקה. ופשוט שליכא בזה משום מראת עין כשמוחק תיבת יהודה. אע"פ שכאן מקומו של שם השם.

ליהוהדים היתה אורה

שאלה:

נמצא כתוב במגילת אסתר בתיבת 'ליהודים' שהוסיף ה"א יתירה לאחר הוא"ו. ונמצא כתוב שם הוי"ה, האם מותר למחוק ההי"א והאותיות שלאחריו. או שצריכים לחוש משום מחיקת השם?

תשובה:

מותר למחקה ולתקנה כדין. ולכתחילה יגרור קודם ההי"א הנותר, דאם יגרור תחילה אותיות 'דים', יהיה נראה אח"כ כמוחק את השם, וצריך להרחיק ממראית עין. אמנם אם מחק קודם אותיות 'דים', או שעדיין לא המשיך לכתבו, נמי מותר למחוק ההי"א.

מקור הדין: כתב בקסת הסופר (סימן יב סק"ב) "בשו"ת שב יעקב (סימן נד) נשאל במגילה שנמצא בה בתיבת ליהודים ה"א יתירה לאחר הוא"ו, ונמצא שם הוי"ה ב"ה באותיותיו. והעלה שיכולין לגרוד ההי"א הזאת ולתקן את המגילה, כיון שלא כתבו כלל בכוונת שם אלא בכוונת ליהודים. וכתב עוד דמי שחוכך בזה להחמיר יכול לקדור את התיבה כולה ולדבק מטלית לכתוב עליו תיבת ליהודים. ועיין בספר שערי אפרים (שער ו') דלכתחילה יש לגרוד תחילה את ההי"א, דאם יגרוד תחילה אותיות 'דים', יהיה אח"כ נראה כמוחק את השם. אבל אם גרד תחילה אותיות 'דים' יכול ג"כ לגרוד אח"כ את ההי"א, עיי"ש. וכן נראה דאפילו אם נזכר הסופר מיד לאחר שכתב את ההי"א הזאת יכול למחקה או לקדור. וכן נראה מדעת הפוסקים".

חוקים להורותם

הלכות עדינים. מפסקי הראשונים והאחרונים. עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נ"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני עשיית מלאכה ביום הפורים

מלאכה בפורים

נהגו בכל מקום שלא לעשות מלאכה בפורים, והעושה מלאכה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה.

בגמ' (מגילה ה.) רבי נטע נטיעה בפורים, והקשו בגמ' והא תנא "שמחה משתה ויו"ט", שמחה מלמד שאסורים בהספד, משתה מלמד שאסור בתענית, ויו"ט מלמד שאסור במלאכה, ואיך עשה רבי מלאכה בפורים, ותירצו ג' תירוצים: א) דנטע בט"ו אדר, ב) דלבסוף כתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ולא כתיב "יו"ט, דלא קיבלו עליהם יו"ט, ג) רבי נטע נטיעה של שמחה, וזהו מותר, ובגמ' הוי עובדא דרב ראה לאחד שזרע בפורים ולטייה רב [שקיללו שלא יראה ברכה], ואמרינן שהיה מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, ובמקום רבי לא נהגו.

ולמעשה, הראשונים נקטו דליכא איסור מלאכה, אלא דהיכן דנהגו יש לאסור, וכן פסק בשו"ע (סי' תרצ"ו סעי' א), וברמ"א דהאידנא נהגו בכל מקום שלא לעשות, ואיתא בכל בו דלמרות שבתחילה לא קיבלו עליהם איסור עשיית מלאכה בפורים מפני שהיו רובם עניים ואיסור עשיית מלאכה נחשב ל"גזירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה", מכל מקום לאחר מכן נתקבל איסור עשיית מלאכה במנהג, והעובר עליו עובר על איסור, שנאמר: "שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אימך".

לצורך פורים ולצורך מצוה

לצורך שמחת פורים מותר בעשיית מלאכה.

בתרוה"ד נשאל שיש נוהגים לתפור ולעשות ציורים בפורים לצורך שמחת יו"ט, והביא שרבי נטע נטיעה של שמחה, ולכן הוכיח דלצורך פורים מותר, ולכן כתב דמותר לכתוב מגילה בפורים לצורך פורים שזהו כ"ש מצורך שמחה.

מלאכה בליל פורים

לכתחילה נכון להחמיר שלא לעשות מלאכה אף בליל פורים.

דנחלקו האחרונים אי מותר לעשות מלאכה בלילה: דעת האוסרים - בטורי אבן (מגילה ז') כתב עפ"י הירושלמי (בפ"ב) גבי הי' כותב את המגילה ודורשה ומגיה אותה, אם כיון לבו לצאת יצא, קאמר הדא אמרה שהוא מותר בעשיית מלאכה, דהוא כתב המגילה בפורים, וקמ"ל דיו"ט לא קיבלו עליה. והשתא לכאו' מנ"ל דמותר דילמא י"ט נמי קיבלו עלייהו ולעולם אסור בעשיית מלאכה, ומתני' דהיה כותב מקריאת הלילה אירי, אלא ע"כ אי י"ט נמי קיבלו עלייהו בלילה נמי אסור בעשיית מלאכה, והא קרא "עושים את יום י"ד שמחה ומשתה וי"ט", ונימא נמי יום י"ד דווקא ביום ולא בלילה. ועוד מתיבת י"ט גופיה נדייק יום דוקא ולא לילה. וי"ל דודאי כל דתיקנו רבנן, וכן דברי קבלה כעין דאורייתא הוא, והא לענין שבת וי"ט לילו כיומו לכל דבר.

ועפי"ז כתב בשו"ת חתם סופר (סי' קצה) ועתה מצאתי שאהבה נפשי שכבר נתעורר בזה הגאון בטורי אבן [ז' ע"ב ד"ה סעודת] להוכיח מהירושלמי דאי הוה קבלו עלייהו יום טוב הוה אסור גם בלילה, וראי' דאסור בהספד ותענית לכ"ע, ולא דמי למשתה ושמחה משום דכעין יום טוב דאורייתא תיקון דממעטינן ליל י"ט הראשון ממצות שמחה הואיל ואין שמחה לפניה ודפח"ח, ונפק"מ לדינא לפ"ז גם עכשיו שאנו נוהגים שלא לעשות מלאכה, גם בלילה אסור.

דעת המתירים - פמ"ג, והביא ראיה מערב פסח דמותר בלילה, ובשפ"א ועוד ביארו דדומה למשתה ושמחה דאינו בלילה, דכתיב ימי משתה ושמחה, והראיה מהירושלמי כתבו דאירי ביום, ודעת הירו' דמותר בעשיית מלאכה.

מיני מלאכות

גילוח

בבן איש חי כתב - אין לעשות מלאכה בפורים בין בי"ד בין בט"ו, [בפשטות המונה בבגדאד שעשו ב' ימים מספק], ואין לנשים לעשות כבוס וכדומה אפילו ביום ט"ו, ואין מגלחין הישראלים אפילו אם חל יום י"ד בערב שבת, וכן בכה"ח הביא שבירושלים אסרו להסתפר בער"ש ע"י ישראל, ויש מקום להקל לכבוד שבת.

צפרניים

בשו"ת דברי מלכיאל כתב דבער"ש מותר.

כיבוס

בבא"ח שם כתב דאסור, אולם לצורך שבת או פורים יש להקל, דהוי צורך מצוה.

כתיבה

כתיבה שצריך עיון גדול אסור, ולצורך מצוה מותר, ולכן מותר לכתוב פסקי הלכות, ובב"י בשם אור"ח דמותר לכתוב ביאורי התור השאדם שמח בהם ופקודי ה' ישרים משמחי לב.

אגרת שלום שא"צ עיון גדול מותר, וכן ברכות [ווינטשן] שכותבים במשלוח מנות מותר, וראוי שלא יאריך בהם ויתבטל משמחת פורים, ולכן מהנכון מי שיש לו לכתוב הרבה ברכות, לכותבם לפני פורים.

מגילה מותר לכתוב שזהו לצורך שמחת פורים.

פרקמטיא

מותר פרקמטיא [משא ומתן, מסחר] כיון ששמחה היא, ואף דבת"ב אסור, ובערוה"ש כתב אפילו בהא דמותר מ"מ ימעט, עפ"י היעב"ץ דכתב דבכל מה שמותר עכ"פ לא יתעכב (משנ"ב סק"ג).

עכו"ם

מותר עשיית מלאכה ע"י עכו"ם, אולם לבנות החמיר בברכ"י בשם הבית דוד, ובשד"ח הביא מקילים במקום הפסד או בגוי קבלן.

מניעת מחלוקת

יזהר הרבה שלא יהיה מחלוקת בביתו כלל, לא בליל פורים ולא ביום פורים, ויסבול הרבה ויעביר על מדותיו יותר משאר ימות השנה (מועד לכל חי להגר"ח פלאג'י זצ"ל).

ביאור מנהג עשיית מלאכה

תמה בשפתי צדיק היתכן שמרדכי ואסתר תקנו לעשות יום טוב, והעם יתנגד לקבל את תקנתם, ומתרץ, אדרבא, הרי מצינו כי בימי אחשורוש קבלו את התורה מחדש מאהבה ולא בכפיה, כמו שאמרו חז"ל (שבת פח.) 'הדור קבלוה בימי אחשורוש', ומפרש רש"י מאהבת הנס, ולפי שראו כמה חשוב וחביב בשמים כשמקבלים על עצמם מאהבה, לכן לא רצו שיהיה יום טוב ואיסור מלאכה בפורים, (שהרי טעם איסור המלאכה בימים טובים הוא כדי שיתפנו להודות ולהלל, ולזכור את החסד שעשה עמנו באותם ימים כמו שכתב בספר החינוך, אלא בכל שנה ושנה כאשר יגיע פורים ויזכרו בנס, יפנו את עצמם מאהבה וברצון מכל עסקיהם להודות ולהלל לפניו יתברך ולעסוק בשמחת היום.

הגאון רבי יוסף שאול כותב ב"דברי שאול", ופירשתי בדרך למודי דהנה אמרו בירושלמי (מו"ק ט,א) אילו היה לי מי שימנה עמי התרתי שיהיו עושין מלאכה בחולו של מועד, כלום אסרו לעשות מלאכה בחולו של מועד, כדי שיהיו אוכלין ושותין ויגעין בתורה, ואינן אוכלין ושותין ופוחזין ע"ש, וא"כ בתחילה שהיה הנס ניכר, והיו שמחים מחמת הנס, לא היה חשש שיגיעו לידי חטא. אולם אחר כך שנשכחה שמחת הנס, פחדו כי על ידי הבטלה ממלאכה יכשלו בחטא.

ולכן כתבו כל המפרשים דבתחילה כתיב שמחה ומשתה, והיינו שע"י השמחה נתעוררו למשתה, ואח"כ הוצרכו ע"י המשתה לעורר השמחה, ולכך כתיב משתה ושמחה. וא"כ מתחילה יכלו לאסור עשיית מלאכה, שלא היה שמחה של שחוק וקלות ראש. אבל אח"כ חשו שלא יהיה קלות ולצנות, ולכך מלאכה לא קבילו עלייהו, כמאמרם (אבות ב, ב) שיגיעת שניהם משכחת עון שע"י שטרוד במלאכה לא יחטא ודו"ק.

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה לרפואה שלימה

בשבח בהלל וברננה, נשגר בזה ברכה נאמנה, בשם ציבור אנ"ש קהל עדת מי מנה, חברי החבורות
רון שי"ר ושבח בברכת מזלא טבא, למע"כ האי צנתר דדהבא, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו
כביר המעש לתורה ולתעודה, כל פה אליו יודה, מתמסר למען הרמת קרן התורה בכל אתר ואתר
תורה דרבים וכן שלמים בקרב קהילתינו זקוף לזכותו, הוד והדר פעלו ותעמוד לעד צדקתו הגדולה

הרבני החשוב המפואר, מוכתר בכל תואר

הרה"ג ר' יצחק שוואַרטץ שליט"א

מנהל חבורת "תורתך שעשועי" העולמי

ומצודתו פרוסה לבוא בעזרתינו בהתמסרות נאמנה ועצומה

לרגל שמחת נישואי בתו החשובה שתחי'
למזל טוב ובשעטו"מ

יה"ר שיזכה ולדוות ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה,
במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהודא נפישא,
אושר ועושר והרחבת הדעת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

הנהלת הקהילה

משיב כהלכה

תמצית השיעורי הלכה שנאמרו בבית מדרשא

ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יהושע שליט"א

מו"ץ קהילתינו הק'

דין השתמשות באשה (ג)

א] איסור השתמשות באשה אינו בכל סוגי השתמשות רק בג' דברים בלבד המביאים לידי קירבה וחבה והם א' רחיצת פניו ידיו ורגליו, ב' הצעת המטה בפניו, ג' מזיגת הכוס (א).

ב] הכנת מים לרחיצת פניו ידיו ורגליו יש מתירים בזה כיון דאינו מעשה רחיצה אין בזה חבה אך יש אומרים דהכנת מים לרחיצה הוא גם בכלל האיסור ולמעשה יש להחמיר בזה (ב).

ג] נחלקו הפוסקים אם יש לאסור גם הכנת מים לנטילה של מצוה כגון נטילת ידים שחרית, נטילת מים ראשונים או מים אחרונים שנוטלים בסוף הסעודה וראוי להחמיר היכא דאפשר (ג).

ד] אסור לאשה (זרה) **להכין לאיש את המטה לשינה והיינו לפרוס סדין על המיטה או להניח שמיכה וכר על המיטה שהוא דרך חיבה אבל להכניס את השמיכה** (כסת) **לתוך סדינו** (ציפית) **מותר מפני שהוא דבר של טורח ומעשה עבדות (ד).**

ה] כל האיסור של הצעת המיטה הוא דווקא להציע "בפניו" כשהוא נמצא שם אבל אם אינו נמצא שם מותרת להציע המטה שלא בפניו אפילו אם הוא יודע שהיא מצעת אותם (ה).

ו] אך כל ההיתר הוא דווקא אם האיש אינו רואה כלל שמציעה המטה אבל אם הוא בחדר אחר ורואה שמציעה המטה הרי זה נחשב כבפניו (ו).

ז] ואם הוא נמצא שם אבל עוצם עיניו ואינו רואה כלל יש שרצה לומר דהוי כשלא בפניו ומותר אך למעשה יש להחמיר בזה (ז).

ח] אסור לה להגיש לפניו מאכל כגון פירות חתוכות או מזונות חתוכות או מנה שלימה של בשר או דגים בצלחת – וכן לא תמזוג לו בפניו לתוך כוס יין או שאר משקים חשובים כגון מזיגת מיץ עם מים או סודה, וכן אסורה להכין לו כוס קפה אף שאינה מגשת לפניו (ח).

ט] אך כ"ז דווקא אם האשה מביאה לאיש מנה אישית זה אסור אבל מותר להביא לשולחן צלחת מרכזית עבור כל המסובים וכ"א נוטל בעצמו לתוך צלחת שלו, וכן מותר להביא בקבוק או כד של שתיה וכל אחד מוזג לעצמו לתוך כוסו (ט).

י] אך אסור לאשה ליתן המאכל מתוך הצלחת המרכזית לתוך הצלחת שלפניו או למזוג המשקה מתוך הבקבוק שתיה לתוך הכוס שלפניו (י).

ביאורים והוספות

(א) כמבואר בשו"ע אבהע"ז סימן כ"א סעיף ה', ועיין בנתיבות לשבת (סק"ו) שכתב דמשמע בקרא שהאיסור רק באלו הדברים שהרי אמר אליהו עשה לי עוגה קטנה (מלכים א' י"ז י"ג) וכן הוא במשנה (גיטין ע"ה ע"ב) הרי זה גיטך ע"מ שתשמש את אבא ובע"כ דהאיסור דווקא בדברים הנ"ל שהם דברים של חבה.

(ב) ביו"ד סי' קצ"ה פליגי בזה דעת הטו"ז (סק"ח) שמותר להכין מים אכן בש"ך (ס"ק ט"ז) מביא מרבינו יונה לאיסור ולמעשה פסקו שם החוו"ד והלחם ושמלה והחכמת אדם כדעת הש"ך להחמיר.

(ג) בשיעורי שבט הלוי סי' קצ"ה לגבי נדה מתיר כיון שהוא רק נטילה של מצוה וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' ע"ם) ובאשל אברהם (סי' ד') אוסר ויתכן דשימוש של אשה אחרת חמור יותר ויש לאסור אפילו בנטילה של מצוה - וע"ע בכף החיים (סי' ד' ס"ק ל"ח) שמביא מהחיד"א "שלא יטול ידיו ממשרתת מפני שהוא נדה כ"ז שלא טבלה וכתב ביפה ללב דאשרי מי שיוכל ליזהר שלא יטול מאשה זרה הגם שהיא טהורה וכדפסק בשו"ע אבהע"ז שאסור להשתמש באשה כלל" אמנם מדבריהם לא שמענו להחמיר רק בנטילה על ידי ממש דזה אסור אפילו בנטילה של מצוה אבל בהכנה לבד לא קמיירי.

(ד) כמבואר ביו"ד סי"א ועיין בשיעורי שבט הלוי שם דזה נחשב רק כהכנה להצעת המטה וגם שזה מעשה שאינו נצרך לעשותו דייקא על המטה ואינו נכלל באיסור הצעת המטה.

(ה) כמבואר ביו"ד קצ"ה וכאן מפורש בשו"ע לאסור הצעת המטה "בפניו".

(ו) כמבואר בששה"ל קצ"ה סי' סק"ו ובשו"ת האלף לך שלמה (אבה"ע קי"א) דמה שאמר (ברכות י' ע"ב) בשונמית שהציעה הסדין לאלישע זה הי' שלא בפניו דבכה"ג וודאי מותר.

(ז) בעזר מקודש כתב "אם עוצם עיניו בשעת הצעת המטה אולי עי"ז אין עוד חשש לכו"ע" אך עיין בשיעורי שבה"ל שם דבהצעת המטה לא מהני עצימת עינים או החזרת פניו אם מרגיש שעושה עבורו.

(ח) כמבואר בסי' קצ"ה ס"י ונחלקו הפוסקים אם האיסור הוא רק במזיגה והושטה ביחד או אף באחד מהם לבד אסור ובשיעורי שבט הלוי כתב דנקטינן להלכה כהש"ך (ס"ק י"ג) דאסור אפילו באחד מהם ולכן יש להחמיר כמו שכתבנו בפנים.

(ט) כמבואר בש"ך (קצ"ה ס"ק י"ג), ומסתבר דאפילו אם כל המסובים הם אנשים מותר כיון דאינו מסויים לאיזה איש אלא הוא צלחת כללי בשביל כולם.

(י) דזה הוי מעשה חבה ובאופן שנעשה במיוחד בשבילו יש בזה איסור.

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211

Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בית המדרש קהל יטב לב 1 Hopper St. 15-14

בית מדרש בית מנחם מבוי 342 Wallabout St

בית מדרש בית מנחם מבוי 553 Marcy Ave.

בית מדרש בתי גמלאשטשיר 614 Bedford Ave.

בית מדרש קהל יטב לב 85 South 8th St.

בית מדרש בית מנחם מבוי 342 Wallabout St

בית מדרש בתי גמלאשטשיר 553 Marcy Ave.

בית מדרש בתי גמלאשטשיר 614 Bedford Ave.

בית מדרש קהל יטב לב 85 South 8th St.

בית מדרש בתי גמלאשטשיר 553 Marcy Ave.

בית מדרש בתי גמלאשטשיר 614 Bedford Ave.

בית מדרש קהל יטב לב 85 South 8th St.

בס"ד

זמנים לשבת קודש

שבת שבע ברכות

שב"ק פרשת ויקרא - שבת זכור

בצל הקודש של

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בבית מדרשינו הגדול

ווילליאמסבורג יצ"ו

זמן הלקת הנרות 5:43

תפלת מנחה וקבלת שבת - 6:30

עריכת שלחן הטהור

בשעה 10:00

ריקודי קודש (מצוה טאנץ) תיכף אחר ברהמ"ז

תפלת שחרית - 9:15

מנחה וסעודה שלישית - 6:30

ויה"ר שמשמחה זו ישפע שפע רב לנו ולכל ישראל, וזכות אבוה"ק זי"ע יגן בעדינו לאמטויי לנא מטוב נהורא לטב ולחיין ולשלם.

הנהלת הקהלה

עבודה זרה - דף נ"א

פירוש פלאי על דברי רשיז"ל בפרשת צו 'ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון'ך כי"ס'

מצא מעות בראש עבודה זרה. בכתי"ק של בעמ"ח ספה"ק 'יסוד יוסף' [רבי יוסף דרשן מפוזנא זצ"ל] נמצא פי' צח עה"פ 'צו את אהרן', אשר פירש"י 'ביותר צריך לזרז במקום שיש חסרון כיס'. ז"ל: יהי' הענין ע"ד הגמרא במס' ע"ז (דף נ"א ע"ב) **מצא מעות בראשו של עבודה זרה אסור** שנא' כסף וזהב עליהם (דברים ז), **ואסיקנא בגמרא הי' מונח המעות בכיס על עבודה זרה הוא דרך בזיון ומותר, ואם הי' מונח המעות בלי כיס הוא דרך כבוד ואסור.** והן הן דברי רש"י ז"ל צו את אהרן, ואין צו אלא עבודה זרה שנא' (הושע ה) הואיל הלך אחרי צו (סנהדרין נ"ו ע"ב), **ויותר צריך לזרז על עבודה זרה במקום שיש חסרון כיס, כי בשלמא אם המעות בכיס ועל עבודה זרה, אין צריך זירוז, כי הוא דרך בזיון ומותר, אבל אם יש חסרון כיס והמעות מונח כולו על עבודה זרה, אסור, וצריך זירוז, כי הוא דרך כבוד.**

דף נ"ב

כל שריפת הבית לא היה אלא למראית העין, שכולו עלה למעלה ונגנז

גנזו בית חשמונאי את אבני המזבח. כתב הרה"ק מקאמארנא זללה"ה ב'מעשה אורג' (על המשניות, מעשר שני פ"ג מ"ה), וז"ל ק: **"שכל אבני הבית וחומת ירושלים עלו למעלה ברגע, ונגנזו. והשריפה לא היה אלא למראית עין משריפות סיד שהביאו השדים. ולכן לא קבעוהו בעשירי, כי בעשירי לא נשרף כלל אלא אבנים חיצוניות"**, ע"כ.

וכן איתא מהרמ"ע מפאנו **דבחורבן בית המקדש פרחה קדושתו למעלה, ולא היה לגויים כוח לפגום בקדושת בית המקדש.** וכפי שאמרו בגמרא עבודה זרה (דף נב:): "מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי את אבני המזבח ששקצו אנשי יון. ואמר רב ששת ששקצו לעבודת כוכבים. אמר רב פפא, התם קרא אשכח ודרש דכתיב ובאו בה פריצים וחללוה" ע"כ. ומתבאר מדבריו פירוש הפסוק "באו בה פריצים וחללוה", **היינו שמיד כאשר נגעו שונאי ישראל בבית המקדש, פרחה קדושתו ממנו. וממילא לא היה לשונאי ישראל שום נגיעה בקדושת בית המקדש ובכוח השפעתו.** וכעין זה איתא גם כן בשם האבני נזר. הוא מה שנאמר (תהלים קלו): **"האומרים ערו ערו עד היסוד בה".** היינו **"אומרים"** שהוא רק בגדר אמירה, שכך אומרים הגויים, אבל באמת אינו כן.

מס' כתובות:

דף ע"ז

חולי המסוכן של 'בעלי ראתן' אשר הזהירו חז"ל על זהירות יתירה מהם, היינו שמתלוצצים על כל מה שאינם רואים בעיניהם

עשרים וארבע מוכי שחין יש, ובעלי ראתן קשה מכולם. ופירש"י **היינו שיש לו שרץ במוחו.** ויש שרמזו בזה דהטעם שמגדיר מכה זו כבעלי ראתן מלשון ראייה, אלא **לפי שרק מאמין במה שרואה בעיניו הרי שמוחו מקולקל ויש לו שרץ במוחו לכן קרינן ליה "בעלי ראתן". מפני שמחלה זו שורשה ובאה להם משום שמאמינים רק במה שעיניהם רואות. ולכן זה שמם אשר יקראו להם "בעלי ראתן".** והנה אמרו דקא מכריז ר' יוחנן 'הזהרו מזבובי של בעלי ראתן'. ויש לפרש דר' יוחנן (שם) היה מזהיר **להזהר בתלמידי אותן בעלי ראתן, והיינו מהללו שאינם מאמינים עד שיראו.** (כ"פ בס' לקט כרם חמד).

והוסיף שם וז"ל: אח"כ הראוני בספר ליקוטי עצות ובספר אמת ואמונה (סימן נ'), ואלו דבריו שם: **יש חכמים שהם חכמים אפילו בחכמת התורה, ואין להם אמונה, ואלו חכמים נקראים בעלי ראתן, וצריך להתרחק מהם ומשכנותם בכל מיני התרחקות שהזהירו חז"ל להתרחק מבעלי ראתן, כי הבל פיהם מזיק מאד לאדם כשר, ואף יכול ליפול וכו', ויותר טוב להאמין גם בשטותים כדי להאמין גם באמת, מלכפור בכל ח"ו דהיינו לכפור בשטותים ושקרים, ועי"ז נעשה הכל ליצנות אצלו וכופר גם באמת.** חזינן ג"כ שפירש מכת "בעלי ראתן" על מדה רעה זו ה"י והש"י יזכנו להיות דבקים באמונתו הטהורה אנו וזרענו וזרע זרענו עד עולם אכי"ר.

דף נ"ג

ביטול כזה שע"י מקבל הדבר כל עיקר החשיבות, לא מצינו

עובד כוכבים ע"ז דנפשיה מבטל כו', עבודת כוכבים של ישראל אין לה בטילה עולמית. הסברא אמאי ע"ז של ישראל אינה בטילה אי' ב'שיח שרפי קודש' (ח"א אות תרס"ב) **בשם הרה"ק מפארשיסחא זללה"ה**, דהנה 'ביטול' היינו שמסלק אותו מהחשיבות שהיה לו עד עכשיו, כמו ביטול איסור וכמו ביטול חמץ, דמקודם היה לו חשיבות וע"י הביטול מסלק אותו מהחשיבות. **ולכך בגוי דהע"ז ה"ל מקודם חשיבות** [שטועה באמת אחרי הע"ז] **שייך לומר שמסלק אותו מהחשיבות ע"י הביטול, אבל בישראל דבע"ז אין שום חשיבות** [שהרי אין לישראל ח"ו שייכות בעצם להע"ז, וכדאי' בדברי חז"ל 'לא עבדו ע"ז אלא כדי שיותרו כו' כידוע ואיכהמ"ל, אבל בפנימיות אין לו שייכות וחשיבות] **מה שייך ביטול, אלא בהכרח שע"י הביטול מורה בזה שהיה לו חשיבות ועכשיו מבטל, א"כ ע"י הביטול בלבד מחשיב אותו, וביטול כזה לא מצינו דע"י הביטול מחשיב הדבר**, ודפח"ח וש"ל.

דף נ"ד

אונס רחמנא פטריה, אם חושק בכל לבו לעשות, זוכה ונעשה הדבר בשלימות למעלה

'אונס רחמנא פטרי'ה'. **בענין זה ידוע מה שהביא מרן רביה"ק בעל ברך משה** זללה"ה (ברך משה, ויצא עמ' קס"ז) **שמעתי ממרן דודי זללה"ה משמיה דהמגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע**, על אמרם ז"ל (ברכות ו.) 'חישב אדם לעשות מצוה **ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה**'. דהנה כאשר האדם מקיים איזה מצוה בפועל, מי יאמר זכיתי לבי לקיים המצוה בכל דקדוקיה וכוונותיה, אמנם כאשר נאנס האדם ונמנע ממנו מעשות המצוה, בודאי משתוקק לקיים המצוה בשלימות הראוי, **ולכן כאשר**

דף ע"ט

הגירסא 'מיראי הוראה אני' נכון יותר מ'מורה הוראה אני'

מורה הוראה אני וכו'. יש שגורסין "**מיראה הוראה אני**", עיין שו"ת תשב"ץ (ח"א סימן צה) **אף שאני מיראי הוראה ע"ז אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו בלי שום חשש**. ועיין בגליוני הש"ס להגרי"ע, שהיא נוסחא מדוקדקת יותר, דאי כנוסחא שלפנינו הו"ל למימר 'מורה הוראה אני שכל דיין שיבא שטר מברחת לידו יקרענו', אבל מה שאמר על עצמו שאם יבא שטר מברחת לידו יקרענו לא יפול זה לשון מורה הוראה אני וכמובן, **אבל נוסחת התשב"ץ מדוקדקת דאמר מיראי הוראה אני, ואעפ"כ אם יבא וכו', אקרענו בלי מורא.**

כמה דיני התורה ורוב דיני התלמוד הם עפ"י אומדנא

אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו. בשו"ת תשב"ץ (חלק א' סי' פ"ד וצ"ה) רצה השואל לומר, דמשום אומדן דעתא לא סמכינן לאפוקי ממונא מרשותא דמאריה אלא בעדות ב' עדים, שאין דבר מדיני התורה נחתך באומדן הדעת. **והתשב"ץ שם דחה דבריו בזה, כי אם כן בטל כמה דיני תורה ורוב דיני התלמוד, ומביא שם מדברי הש"ס כאן, אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו, והטעם משום אומדן דעתא**, דלא שביק אינש נפשיה ויהיב לאחריני, והרי דמפקי' ממונ' ממאן דמחזיק ביה משום האי אומדנא.

עוד הביא שם שורת ראיות ארוכה מרחבי הש"ס לענין זה (ונצי"ג כאן חלקם), **מבן סורר ומורה** דאינו נהרג אלא על שם סופו שירדה התורה לסוף דעתו. (סנהדרין ע"א ע"ב). **ובא במחתרת** לא הותר דמו אלא מפני אומדן דעתא שבא להרוג (שם ע"ב ע"א). **וחיוב שבועה למודה מקצת** אינו אלא מפני אומדן דעת' דהאי בכוליה בעי דלודי וכו' (ב"מ ג' ע"א). **וחזקה של שלש שנים** אינה אלא מפני אומדן דעתא דעד תלת שנין מזדהר איניש בשטרא (ב"ב כ"ט ע"א) והרי יש כאן אפוקי ממונא דהא בלאו הכי קרקע בחזקת בעליה הראשונים היא. **ולהפסיד לאלמנה** כתובתה אחר כ"ה שנים בבית אביה למאן דאית ליה הכי אינו אלא מפני אומדן דעת' דודאי מחלה (כתובות ק"ד ע"א) ואי תפסה מפקי' מינה באומדן דעת' זו.

ומחילת אונאה ביותר מכדי שיראה לתגר (ב"מ מ"ט ע"ב) אומדן דעת' היא. **וכן** אין אונאה לבעל הבית (שם נ"א ע"א). **וכן ספרי תורה ובהמה ומרגליות** לרבי יהודה (שם נ"ו ע"ב). **וסוס וסייף וחטיטוס במלחמה** לר"י בן בתירא. (שם נ"ח ע"ב). וכולהו הא דלית להו אונאה משום אומדנ' הוא כדמוכח בפ' הזהב ובהלכו' הרי"ף ז"ל. ואי אשתכח דתפיס מפקינן מיניה. עכ"ל שם.

והולך ומונה שם עוד הרבה ראיות מרחבי הש"ס אחת הנה ואחת הנה לשונות של אומדנא ואנן סהדי, ומסיים: "**וכמה יש כאלה בתלמוד וכל פרושות רש"י ז"ל מלאות מזה הטעם ד'אנן סהדי', אין זה מקום להאריך**". ע"כ.

הקב"ה מעלה עליו כאילו עשאה, אז נחשב כאילו עשה המצוה באופן המעולה ביותר, וזה שאמרו מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, שנחשב כאילו עשאה כפי שצוהו הכתוב לעשות בכל פרטיה ודקדוקיה וכוונותיה, עכדה"ק.

ובבחינה זו ממש מסופר בספר 'גדולת הצדיקים' (ח"ג ע' נ"ה) אשר פעם אחת בא אברך אחד לרבו הרה"ק הזקן מווארקי זי"ע בהתנצלות שהרופאים אסרו עליו לטבול במקווה. אמר לו הרה"ק זי"ע: כבר אמרו חז"ל (ע"ז נ"ד.) **"אונס רחמנא פטריה".** וקשה למה אמר 'רחמנא' היה יכול לומר 'אונס פטור', עוד קשה, אף שפטור הוא, מכל מקום את המצוה לא עביד, ועל זה השיב, **דהקב"ה הוא בוחן לבבות, ואם רואה שהאיש הזה חשקה נפשו בכל לבו לקיים את המצוה רק האונס מעכבו,** [וכן אי' בשפתי צדיק ד'לכך נקט לשון רחמנא לפי שרק לפני השי"ת נגלו מחשבות אדם ורק הוא יודע באונסו ע"כ פטרו ברוב רחמיו] **על זה אמרו "רחמנא פטריה" שהתורה הקדושה היא השליח ועושה את המצוה בעבורו.**

כאשר שמע זאת האברך, עדיין עמד על מקומו ולא רצה ללכת יען שעדיין לא היתה דעתו נוחה מזה. אזי אמר לו רבו הקדוש זצ"ל בזה הלשון: **דו שטייסט נאך, וער וועט בעסער טוהן די מצוה, דו צי די תורה.**

ובבחינה אחרת אי' משמיה דהרה"ק רבי משה מקאברין זללה"ה (תורת אבות' עמ' קצ"ג): **'אונס רחמנא פטריה', רצה לומר 'מי שמאנס את עצמו' למעלה מכוחותיו בעבודת ה', 'רחמנא פטרי'ה', פטרי' הוא מלשון פתיחה, מדת הרחמנות של הקב"ה פותחת לו פתח.**

מס' כתובות - דף פ"א

שורש שמחת ימי הפורים ודין 'שטר העומד לגבות כגבוי דמי'

שטר העומד לגבות כגבוי דמי. הנה בספה"ק יושר דברי אמת (אות יא) מביא מה שכתב השל"ה הק' על פסוק (דברים ד לט) 'וידעת היום והשבות וגו' כי ה' הוא האלהים אין עוד', וכתב שאין ר"ל שאין עוד אלהים זולתו, כי זה אין צריך לומר, **רק שר"ל שאין עוד בעולם שום מציאות זולת מציאותו ית"ש, כי הלא כל הנמצאים היו קודם הבריאה בכוחו, והוא האציל כוחותיו וברא להם לבושים רוחניים וגשמיים, וכוחותיו מחיה כולם, ובלעדם דהיינו אם ישובו למקורם בקודם הבריאה, אין ללבושים הרוחניים והחומריים שום מציאות כלל, כמו שהיה קודם הבריאה ונשגב ה' לבדו,** (יבמות ק"ד ע"ב) וכל הראוי לבילה (אין בילה מעכבת בו) וכו', והעומד לעשות כעשוי דמי, כמבואר בגמרא בכמה דברים, שטר חוב העומד לגבות וכו', (שבועות מ"ג ע"א, והכא) ענבים העומדים לבצור כו', אם כן הרי בכל עת ביד השי"ת וברצונו להשיב הדבר כבראשונה ויהיה הוא לבדו, אם כן אין בעולם עוד זולת הוא וכוחותיו שהם אחד, ובלתי זה אין מציאות, **אף שנראה שיש דברים אחרים הכל הוא מציאותו וכוחותיו,** עכל"ק ביושר דברי אמת.

והנה חזינן דעפ"י דין התורה וסברת חז"ל פשוט שה' הוא אלקים כו' אין עוד, אמנם כדי שיורגש הדבר אצל האדם כרואה בחוש ממש נגד החוש הגשמי, לאו כל העתים שוות, ולזה ניתן לנו ביחוד יום הפורים הבעל"ט וזה הוא שורש שמחת היום, וכדכתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק ר"ח אדר הראשון אות א') וזל"ק: **וכל אחד מישראל בשעת קריאת שמע וכשמניח תפילין** [כל ימות השנה] **יוכל להשיג היחוד לפי שעה ה' אחד כו'. וביום זה שהוא זמן מחיית עמלק ויכולים לבער הרע מלב כסיל ולהיות אך לב טוב יכולים להרגיש היחוד ועי"ז השמחה בלב.** עכל"ק, וכן האריכו בזה הרבה בספה"ק בביאור קדושת המגילה וקדושת היום כידוע.

ועיקר הדברים מבואר ביותר בקדושה ראשונה בקדושת לוי וזל"ק: **ונראה מפנימיות הדבר שלכן קבלו את התורה מאהבה בימי מרדכי ואסתר** כו', **כי לפי דברינו יתכן שנקראת מגילה בשם מגילה, כי בדברים הטבעים מלכותו בהסתר ומכוסה הנהגת יתברך שמו. אמנם כאשר השם יתברך עושה נסים ונפלאות בתוך הטבעיים ומראה לעין כל בדברים הטבעים חבתו לעמו בית ישראל** כו', שגם בתוך טבעים שהיה מלכותו והנהגותיו מכוסה ובהסתר עכשיו יתגלה מלכותו והנהגותיו אפילו בתוך הטבע. **וזה שם מגילה, כלומר שנתגלה מעשיו מה שהיה עד כאן מכוסה שהנהגותיו ומלכותו היו עד כאן בתוך הטבעית מכוסה עכשיו מגולה. וזה שם מגילה שנתגלה מה שהיה מכוסה.** עכל"ק.

זמן קהילה לכל!

מוצאי שב״ק זכור!

וחסידים
ישמחו
יעלצו
לפני
אלקים
וישישו
בשמחה

קהל יטב לב ד'סאטמאר

Cong. Yetev Lev D'Satmar

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211

Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

בס"ד

ליהודים היתה אורה ושמחה

בשמחה ובחדוה הננו להזמין
את כל הקהל הקודש חברי קהלתינו הק'
לבוא ולהשתתף בחדוה עילאה אצל

מעמד נהדר ומרומם

שמחת שבע ברכות

ומלוה מלכה רבתי

לרגל השמחה בפעון קדשו של איתן אדונינו עטרת ראשינו

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בנישואי נכדתו תחי'

בת הגה"צ כש"ת **רבי חיים צבי ט"ב** שליט"א
אבד"ק סיגוט

בקול ורנה ותודה המון חוגג

יחד כל הקהל הקודש באורה ושמחה וששון
לקראת ימי הפורים הבאים לקראתינו לשלום

מוצאי שב"ק
פרשת ויקרא-זכור
אול"י י' אדר ב' הבעל"ט

בהיכל בית
מדרשינו הגדול
14 הופער סט.

בשעה 10:00

קול צהלה ורנה שפתינו אז תרננה בשמחה ובחדו בשבת אחים גם יחד
ולשמוח בשמחת בית מרן רבינו שליט"א בעת המשכת שלשלת הקודש
לתפארת האבות הק' ז"ע, גדול יהי' כבוד המעמד הזה

המחכים לקבל פניכם באהבה ושמחה

הנהלת הקהלה

סעודתא דמלכא
סעודת מלוה מלכה
יוגש בפאר והדר לכל
הקהל הקודש

קול צהלה ורנה
מקהלת מנגנים
ינעימו בקולם ברון
שיר ושבח

צלצלי שמע
אמרי שמחה וחדוה
ע"י בדחנים מפורסמים
לכ' ימי השמחה האלו

וששו בשמחה
ריקודי שלהבות
בתופים ובמחולות
בקול צהלה ורנה

מקדימין ולא מאחרין
(משנה מגילה ג.)
צוליב וואס מען רוקט די זייגער
וועט די יעצטיגע חגיגה נשגבה
לקראת ימי הפורים, זיין אין
ערזאץ פון די שושן פורים טיש
קופענדיגן מוצש"ק

ח' אדר

הגה"ק רבי אליהו הכהן זי"ע
בעל "שבט מוסר"

ואלה תולדות

נולד בערך בשנת ת' בהעיר ואם בישראל איזמיר, לאביו הגה"ק ר' אברהם שלמה זי"ע, שהי' איש קדוש מאוד ובנו השבט מוסר מרבה להביא ממנו עובדות וגדלות בספריו, כבר במעלליו יתנכר נער שהולך הוא בדרכי אביו בכל מידותיו, רבו המובהק הי' הג"מ ר' בנימין מלמד מגדולי רבני איזמיר, עיין בספרו מדרש אליהו דרוש ראשון "שדרשתי על פטירת רבי ומורי, החכם השלם, הדיין המצויין, כמוהר"ר בנימין מלמד זצ"ל", עכ"ל, ר' בנימין מוזכר בשם הגדולים (חלק גדולים – מערכת ב אות כא) כל ימיו הי' יושב בעיר איזמיר והי' שם מהרבנים הגדולים שבעיר, ושם הי' יושב על התורה ועל העבודה, התרחק מכל עניני העולם הזה, הרבה בתעניות וסיגופים, ועלה ונתעלה ונתקדש בקרב עם סגולה, והחזיקו אותו לאיש קדוש מאד.

רך כקנה

הי' רך כקנה והי' נפשו נמוס בראותו עני, את כל הונו חילק לעניים, והי' הולך לקבץ צדקה לעניים, עד שקראו לו אפוטרופוס של העניים, וז"ל ספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת א אות קסו) ...והי' אפוטרופוס גדול לעניים שהיה הולך וקובץ על יד על יד מהגבירים ומחלק לעניים. עכ"ל, וחיבר ספר מיוחד על עניני צדקה וקראו בשם "מעיל צדקה", וקיבץ בתוכה על הנמצא במקרא ובתלמוד, במדרש ובזוהר ובספרי המדבר בענין הצדקה, אף הי' מדבר על לב הנדכאים והאומללים ומעודד אותם, ומעשה הי' שע"י דברי עידוד שלו הציל בן אדם אחד מאיבוד עצמו לדעת כמו שמספר הוא בעצמו בספרו מעיל צדקה (ק"ג) וז"ל: אמר המחבר, ובדידי הוי עובדא באדם דואג מתוך דוחקו, שהי' כוונתו לאבד עצמו לדעת, ויקר מקרה שדבר עמי מצערו, והרביתי עליו בדברי פיוסים ונחמות, ואחר ימים גילה לי את לבו, שאלולי שפגע בי ונחמתיו בדברים, הי' בדעתו לאבד עצמו.

קשה כארז

אולם כשם שהי' רך כקנה הי' קשה כארז כשהדבר הי' נוגע לכבוד התורה ולומדיה, אז הי' מקנא קנאת ה' צבאות, ולא הי' מוכן לוותר בשום פנים ואופן, והי' מוכן אפי' לנקום במבזי תלמידי חכמים, ועיין בספרו "מדרש אליהו", וז"ל: ואני הכותב אירע לי שפעם אחד ביום שבת קודש דרשתי על ענין רע שעשו כמה אנשים דברים נגד התורה, שעשו הסכמה שלא יתנו צדקה לעניים בכל שבוע, רק מחודש לחודש, מסיבת עול המסים שנכבד עליהם, והרבתי להם בדברים באומרי להם שהמעשה הזה הוא נגד התורה... וקם כנגדי איש רע ובליעל, ימח שמו וזכרו, ופער פיו כגמל וקלל לכל תלמידי חכמים ואמר, שכל דבריהם הם דברים שבודים מלבם ודורשים כפי רצונם... והעומדים שם... לא מיחו מכל דבריו, מסיבת שהי' עשיר, אוי להם ועל נפשם... ואני הכותב לא שמעתי הדברים, רק העידו עליו עדים נאמנים, שחי השם הייתי מכה אותו עד מות, שלבי כלב האריי ללבוש בגדי נקם על כבוד התורה ולומדיה.

ימי ההילולא

ה' אדר

- **רבי אליהו הכהן ב"ר אברהם שלמה** (שבט מוסר) - **תפ"ט**
- **רבי גרשון מלאצק** (תלמיד הבעש"ט) - **תקמ"ה**
- **רבי טוביה ליפשיץ מבריגל ב"ר משולם זלמן יהונתן [בן האדב"ע]** - **תרע"ד**
- **רבי ארי' לייב מהאנובר ב"ר יעקב יהושע בעל פני יהושע** (פני ארי') **תקמ"ט**
- **רבי אשר מאיר הלברשטאם מבאכניא ב"ר יוסף זאב מקשאנוב תרצ"ב**

ט' אדר

- **רבי בונם מייזליש מקראקא ב"ר אברהם** (חתן הרמ"א) **ב"ר אברהם - שפ"ד**
- **רבי יוסף יואל היילפרין אב"ד סטעפין ב"ר יעקב אהרן - תק"ל**
- **רבי שלמה זלמן מוואלאזין** (תולדות אדם) **ב"ר יצחק - תקמ"ה**
- **רבי אלעזר הלוי הורוויץ אב"ד זלאזיץ ב"ר יצחק הלוי אב"ד האמבורג תקע"ג**
- **רבי שמואל שמעלקא קליין אב"ד סעליש** (צחור החיים) **ב"ר יוסף - תרל"ה**
- **רבי ישראל יעקבמחסוט ב"ר מרדכי מנאדבורנא - תרפ"ט**
- **רבי מנחם מענדל שטערן אב"ד סיגעט** (דרך אמונה) **- תקצ"ד**
- **רבי מרדכי ב"ר משולם פייש מטאהש - תרצ"ה [אד"א]**

י' אדר

- **רבי יוסף ברוך מניישטאט ב"ר קלונימוס קלמן הלוי מקראקאה - תרכ"ז[אד"א]**
- **רבי אברהם זרח יהודה ארי' לייבוש מברעזאן** (אמרי יהודה) **ב"ר משולם שרגא פייביש - תרפ"ט [אד"א]**

רבים השיב מעון

הי' בעל דרשן ומוכיח גדול וע"י דרשותיו הנלהבות שיצא מקרב לבו הטהור, הי' משפיע על שומעיו שדבריו הי' עושים פירות, וז"ל ספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת א אות קסו) ... ורבים השיב מעון בדרשותיו ותוכחותיו ומתק לשנו. וכבר בא לו אדם מישראל בביתו יום ש"ק אחר הדרוש ונשק ידיו ואמר לו ידיע להוי להרב כי הוא היה מוכן לעשות עבירה והיום הזה בשמעי דרוש האדון חזרתי בי ונפקחו עיני. עכ"ל, וכמו שהעיד בעצמו בספר שבט מוסר פרק כז וז"ל: שמח לבי ויגל כבודי לפני בוראי, שפעם אחת הרבתי דברי מוסר ברבים ביום השבת קודש בשעת הדרש, והי' שם איש אחד שהי' מוכן לעשות במוצאי שב"ק עבירה חמירה, וכשמעו דברי המוסר ברבוי ומלות שונות נשבע ליצרו ופירש, ובליל מוצאי שבת בא להחזיק לי טובה, וסיפר לי הענין והודה ולא בוש, עכ"ל, גם הרבה לדבר ולהוכיח את בית יעקב אלו הנשים על דרכי צניעות וז"ל בספר שבט מוסר פרק כז: ואני כמה פעמים עשיתי תגר עם נשים היושבות בפתח החצרים לרוח היום, וכל עובר ושב מסתכל בהן כתאות יצרו, וכמה רעות נמשכות מזה.

פועל ישועות

הי' מפורסם לאיש קדוש ובעל מופת, היו פונים אליו בבקשות שונות, כמו כן ידוע ומפורם הי' לגרש רוחות רעות מבני אדם, כמו שהוא בעצמו מספר בספרו "מנחת אליהו" על רוח אחד שנכנס באשה בחודש אב בשנת התמ"ח ליצירה, והוא גרשו מתוכה, וכן על שני רוחות שנכנסו בבחור אחד ובאחותו הילדה בת שש שנים, ואף אותם גרש, ועיין בספרו "מדרש תלפיות ענף

ימי ההילולא

י"א אדר

- רבי אליעזר ליפמאן ב"ר אברהם (אביהם של הר"ר אלימלך והר"ר זושא)
- רבי יהודה ליב "שומר שבת" ב"ר יעקב - תק"ט
- רבי חיים יוסף דוד אזולאי ב"ר רפאל יצחק זרחיה (חיד"א) - תקס"ו
- רבי שמואל שטראשון מווילנא ב"ר יוסף (הג' הרש"ש) - תרע"ד
- רבי אברהם מסוכטשוב ב"ר זאב נחום (אבני נזר) - תרע"ד [אד"א]
- רבי מנחם מנדל מזידיטשוב ב"ר יצחק אייזיק - תרס"א [אד"א]
- רבי יהושע מריביאטיטש ב"ר צבי אלימלך מבלאזוב - תרצ"ב
- רבי יוסף ראזין מראגאטשאב ב"ר אפרים פישל (שו"ת צפנת פענח) - תרצ"ו

י"ב אדר

- רבי שלמה מסאסוב ב"ר חנוך העניך דוב מאלעסק - תרע"ט
- רבי אהרן הורוויץ אב"ד בייטש ב"ר מאיר מדזיקוב - תרפ"ו [אד"א]

י"ג אדר

- רבינו יהודה החסיד ב"ר שמואל (ספר חסידים) - תתקע"ה
- רבי בצלאל מרגליות אב"ד אוסטראה ב"ר מאיר בעל מאיר נתיבים - תקפ"א [אד"א]
- רבי שלמה זלמן מוואלאזשין - תקמ"ז

י"ד אדר

- רבי שאול יהזקאל מליטשיק (מגן שאול) ב"ר אברהם שלמה - תר"ט
- הגאון הגדול ר' דוב בעריש אשכנזי זצ"ל אבד"ק סלאנים (נודע בשעריו) -תרי"ב
- רבי שלום יוסף משפיקוב ב"ר דוד מבאהוש - תר"פ
- רבי משה מרדכי מפילוב ב"ר חיים ישראל - תרפ"ט
- רבי נתן דוד משידלאווצא ב"ר צמח ברוך - תרצ"א

ט"ו אדר

- רבי אברהם אבלי אב"ד קאליש ב"ר חיים (מג"א) - תמ"ג [אד"א]
- רבי צבי הירש ב"ר אהרן שמואל קיידנובר (קב הישר) - תע"ב
- רבי יעקב קאפיל מליקוב ב"ר קלונימוס [אד"א] - תקכ"ט
- רבי יעקב משה אב"ד אמסטרדם ב"ר שאול - תקע"ה
- רבי אברהם שמחה הורוויץ מבארנוב ב"ר ישראל - תרע"ו [אד"א]
- רבי דובעריש מייזליש אב"ד וואַרשא ב"ר יצחק (חידושי מהרד"ם) - תר"ל [אד"א]

'גלגולים' וז"ל: הן כל ראתה עיני מכמה רוחות הנכנסים בגוף האדם ודברתי עמהם, וסיפרו לי מהמים הזדונים מרים ומארדים שעברו עליהם בהיותם פורחים באויר, ודברים תמוהים מענין עונשם וממה שראו בעולם בעת פריחתם בתוך חלל העולם... וכאלה מדברים אלו, אין כאן מקומו להעלותם על הספר בדיו... ומה גם שכמה דברים מאלו כתבתי בחבורים אחרים, אך לא אחשוך פי מלספר דבר תימה שראיתי ברוח אחד, שהכרחתי לו בחרמות לצאת, ומה עשה לקיים החרם, יצא מן הגוף ונכנס בתוך השערות שבראש, וקמו השערות מאמצע הראש ויצאו ממחיצת שאר השערות שבסביב הראש, ונעשה השערות קשים כמו מחטים של ברזל, וצויתי להסתפר השערות בתער חדה, וכשהי' מגיע התער אצל השערות היו נוטים השערות לצד התער ודוחים אותה, עד שבחוזק גדול גילחו השערות, ועלה מהם הבל דק מאד, והלך לו דרך שם, עדיין לא נראה כזאת ולא נשמע כמוהו, עכ"ל.

ובא השמש

זכה להגיע לזקנה מופלגת ונפטר זקן ושבע ימים ביום ח' אדר שני שנת תפ"ט, ונטמן בעיר מולדתו איזמיר וזה אשר חקוק על מצבת קבורתו: הנה מקום ארון והלוחות, הוא המקום אשר גנז יאשיהו, גם השביע בצחצחות, נפש עם אל אשר יקראו, שבט מוסר ותוכחות, במבועי מים חיים יתחטאו, ולשונו תדבר צחות, אשר מפיו רבים נרפאו, בו יחסו נאנחות, עניים מרודים טרף נשאו, ובזרועו יקבץ נדחות, וממעון קדשו יגבהו, יבכו בכה באנחות, עניי עם בכף ימחאו, ועל כל ראש יקרחו קרחות, כי יד ה' היתה אל אליהו, כי נפקד ממנו הדרת אליהו החכם הש' הדין המציין הרב מר קשישא הלא הוא הכהן הגדול כמוה"ר אליהו

הכהן ז"ל, והיתה מנחותו כבוד ח' ימים לח' אדר שנת תפ"ו. והספד גדול בכל מקום מגיע שמועת פטירתו ועד בירושלים שגם שם נספד כהלכה כעדותו של החיד"א בשה"ג (חלק גדולים – מערכת א אות קסו) ...והיתה מנוחתו בשנת תפ"ט. ואל שמועה כי באה דרש מורנו הרב מהר"א יצחקי הנזכר בהספדו בתוכחי ירושלים עה"ק תוב"ב.

מורשתו הרוחנית

מורשת רוחנית גדולה השאיר אחריו קרוב לארבעים חיבורים וז"ל שה"ג: חיבר יותר משלשים חבורים מספר הסמוך לארבעים. ונדפסו איזה ספרים מחבוריו והם שבט מוסר. מדרש תלפיות ח"א. מעיל צדקה. מדרש אליהו. אגרת אליהו. עכ"ל, בחתימת ספרו שבט מוסר וכן בהקדמת ספרו מדרש תלפיות מונה הוא את ספריו, אולם ביותר נקבל ונפוץ בקרב ישראל הוא הספר "שבט מוסר", כשמו כן הוא להכניע נפש החוטא למען ישוב ורחם עליו בוראו כרוב חסדיו, וחלקו לנ"ב פרקים כמספר שמו אליהו, כדבריו בהקדמה להספר וז"ל: ותמצא בספר הזה ב"ן פרקים כמספר שמי אליהו, עכ"ל, הספר כבר נדפס בחייו, ונתחבב מאוד על בני ישראל הלומדים מתוכה עד שמאז כבר נדפס יותר מששים פעמים וביניהם הי' כמה פעמים שנדפסו בתרגום לאידיש, וללאדינו, ולערבית, הספר נתקבל בכל תפוצות ישראל בין אצל החסידים ובין אצל המתנגדים הבעלי מוסר, במדינת ליטא היו מגידים שנקראו בשם "בעלי השבט מוסר", על שם שהיו דורשים מתוך הספר הזה בבתי כנסתיות ובבתי מדרשות בשעה שבין מנחה למערב, עיין בספר חוקי חיים להגה"צ ר' חיים צבי וינקלער זצ"ל וז"ל: שמעתי בשם הגה"צ ר' הלל ליכטנשטיין [מקאלאמיי] שאמר... על עצמו בזה הלשון: דער שבט מוסר האט מיך פאר אַ איד געמאכט.

סיפר הגה"ק ר' חנוך העניך הכהן מאלכסנדר זי"ע, פ"א ישב הגה"ק הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע והתפלא על דברי הרמ"א (יו"ד סי' רמג סעיף ב) שאין ת"ח בזמן הזה, אמר בלבו: היתכן שרבותי הגדולים, החוזה מלובלין והיהודי הקדוש זי"ע, שהסתופפתי בצל קדשם, לא היו בגדר ת"ח, והנה נכנסה פתאום לחדרו בתו הקטנה של הרה"ק ר' יחמיאל בן היהודי הקדוש זי"ע, ומסרה לו ספר "שבט מוסר" ובו כפל בדף אחד, לסימן שעליו לעיין שם, פתח את הספר בדף המקופל ומצא בו את הדברים האלה: ונחזור למעלת התורה ונדבר בחכמת החכמים שנגלה להם תעלומות חכמה ויודעים ומכירים בכל מה שברא הקב"ה בעולמו ובקיאים בכול, ולא מבעיא חכמי התלמוד שגדלה מעלתם ממלאכי השרת, אלא אפילו החכמים שבכל דור ודור, עכ"ל, מיד נחה דעתו ושמח בלבו שאף השבט מוסר סבור שיש חכמים בכל דור ודור, אך לפלא הי' בעיניו הדבר, איך הרגיש הרה"ק ר' יחמיאל את מבוכת רעיונתיו עד אשר שלח לו ע"י בתו את הספר ואף ציין לו את המקום ההוא, כעבור ימים אחדים נזדמנו שניהם למקום אחד, שאל הרבי ר' בונם את ר' יחמיאל, מה ראה פתאום לשלוח לו את הספר, התפלא ר' יחמיאל על השאלה ואמר: איני יודע מה אתה סח, וכי אני שלחתי לך את הספר, הביאו את הילדה ואמרה: איש זקן נתן לי את הספר וציוה עלי לילך ולמסור אותו לידי הרבי ר' בונם, אז אמר הרבי ר' בונם: שמע מינה שאליהו הנביא נתן את הספר בידה, אולם מהיכן הי' לאליהו ספר שבט מוסר, הלא בודאי לא לקח משל אחרים, "שמע מינה שהשבט מוסר הזה מן השמים הוא", וסיים ר' העניך אני בעצמי ראיתי בעיני שבט מוסר זה ולמדתי בו.

י' אדר

הגה"ק ר' יוסף ברוך עפשטיין זי"ע
"דער גוטער יוד פון ניישטאט"

וזרח השמש

נולד לאביו מרן הגה"ק בעל מאור ושמש זי"ע בשנת תקנ"ב לפ"ק.

זכה להסתופף בצלא דמהימנותא של הרבה מצדיקי דורו וגם מדור הקודם זכה לבקר ביחד עם אביו שגם הי' דרכו בק' לבקר בהיכלם של צדיקי הדור, ביניהם הי' הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זי"ע ואצל הרבי ר' הערש זי"ע אצל הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע, על נסיעתו זו מסופר עובדא נפלאה, פ"א כשנסע עם אביו ועם אחיו הרה"ק ר' אהרן מקראקא זי"ע לאפטא, נלוה אליהם הרה"ק ר' דוד מלעלוב זי"ע, ביום שישי בבוקר כאשר היו ביער נשבר אופן אחד של העגלה, ולא מצאו בעל מלאכה שיתקן את האופן, בלית ברירה השכירו שתי עגלות קטנות באחד נסע הרה"ק בעל מאור ושמש עם רבי דוד, ובהשני נסעו שנים הבנים הגוטער יוד ור' אהרן, שתי העגלות יצאו לדרך אולם מיד הרגישו שהשמש נוטה לערוב, בעוברם דרך כפר אחד יצאה אשה אחת וטענה אתם "יהודים היכן אתם נוסעים, הלא השמש נוטה לערוב והשבת נכנסת", לשמע הדברים אלו נצטוו שני הבנים לכסות את ראשיהם במלבושם, לא עברה אלא שעה מועטת והם הגיעו לאפטא, עד שהספיקו אף לטבול במקוה, בבואם לבית המדרש אמר להם בעל "אוהב ישראל" הלא חכיתי לכם עם תפלת הודו, ומיד פתח ואמר הודו, וכך זכו לקפיצת הדרך, כמו"כ ביקר הרה"ק ר' יחזקאל מקאזמיר, הרה"ק ר' נתן דוד משידלובצא, הרה"ק ר' דוב בער מראדישין, הרה"ק ר' חיים יחיאל ממוגלניצא, הרה"ק ר' אלעזר מקאזשניץ, הרה"ק ר' משה מלעלוב, הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן שקראוהו לעלות לתורה כלוי באמרו "אתה לוי אמיתי", והי' נימנה בין תלמידיו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, והסתופף בצל הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע בעל מחבר "זרע קודש", אחר פטירתו נסע להסתופף בצלם של חבריו ה"ה הרה"ק מצאנז ואצל הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע.

בשפתי צדיקים

גדולי דורו העריכו אותו ביותר, ומי לנו גדול מבעל דברי חיים זי"ע המכתיר אותו בתשובותיו (ח"ב או"ח ס' ב) "הרב הגדול החסיד הצדיק בוצינא קדישא מקהלת עיר חדש",הגוטער יוד הי' דרכו לומר הרבה תהלים. פ"א אמר הרה"ק מצאנז בעת שעשה סיום הש"ס שבשמים היא יותר חשוב את התהלים של הרה"ק הגוטער יוד מתורתו, ואף ביקש הרה"ק מצאנז שיעשו חילופין הוא יתן לו זכות תורתו והוא יתן לו זכותו של התהלים, אבל הגוטער יוד לא רצה, אנו מוציאם במכתביו של הרה"ק בעל תפארת

שלמה במכתב אחד שמזמינו לחתונת בנו מהתוארים אנו למדים כמה החשיבו, וכך מתארהו: רב שלומים מבורא עולמים, לכבוד ידיד נפשי הרב המאור הגדול, נר ישראל וקדושו, פאר הדור, ראש כל בני הגולה, בוצינא קדישא וכו' עמוד הימני, פטיש החזק, בנן של קדושים, זית רענן, כבוד קדושת תפארתו מו"ה יוסף ברוך הלוי נ"י ויופיע לנצח... .

הצנע לכת

ידוע שעבודתו בק' הי' מוסתר ומופלא מאוד לבל יודע מגדלותו, השכיל להצניע גדולתו הרוחנית, לפי המספר הי' מתהלך בשווקים ובירידים, בדמות איכר פשוט וסחר באווזים ובתרנגולות, אולם הבאים בסוד קדושים השכילו לעמוד על טיבו, הרה"ק ר' יחיאל משה מקאשניץ זי"ע בן הרה"ק ר' אלעזר מקאשניץ זי"ע הי' משבח את אביו ר' אלעזר הנ"ל כך הי' אומר: הכל יודעין שהרה"ק רבי יוסעלע זצ"ל הנקרא ה'גוטער יוד מניישטאט, הי' צדיק נסתר מאד כפי הנהגותיו, שקודם התפלה נהג ללכת אל בית המבשלים לראות אם התבשילין נתבשלו יפה, וכן למשמש את העופות אם הם שמנים מאד, וגם שאר ענינים פשוטים וכו', והיו הכל יודעים שיש בזה סודות, כי כולם היו אוחזים אותו לרבי גדול וצדיק וקדוש מאוד ומן הסתם יש לו בהנהגותיו סודות גדולים, אבל אבי הי' יושב ולומד כל היום, ומי שלא הכיר אותו כל כך, הי' חושב שאינו יושב בטל רק עוסק בתורה ותפלה, אבל מי שהי' מכיר אותו יותר הי' מרגיש שהוא צופן את עצמו עם התורה כמו שהרה"ק ר' יוסעלע הי' צופן את עצמו במה שהי' ממשמש קודם התפלה את העוף אם הוא שמן שתהי' לו סעודה טובה.

גדלותו בתורה

נכדו של הגוטער יוד הרה"ק מכענטשין זי"ע מאד חרה כששמע מדברים שזקינו הגוטער יוד לא הי' יכול ללמוד, וסיפר שפ"א הי' הרה"ק מצאנז בניישטאט עם הגה"צ ר' יודל קאמינער ז"ל, והתווכחו בבית המדרש בהבנת פשט באיזה תוס', בתוך הדברים נכנס הגוטער יוד וראה שמפלפלים בדברי תורה אמר להם זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד, אמר לו הרה"ק מצאנז אין מתפללין אלא מתוך הלכה פסוקה וכיון שאינו יודע הפשט אינו יכול להתפלל, אמר לו הגוטער יוד, נא... פי' שיראה לו איפה מוקשה, הראה לו הרה"ק מצאנז את התוס', אמר הגוטער יוד "אונז לערנען מיר קודם גמרא און נאך דעם רש"י און נאך דעם תוס' ", והתחיל ללמוד גמ' ואחר כך הרש"י ובאמצע לימודו את הרש"י קפץ הרה"ק מצאנז שכבר נתחוור לו התוס', אחר כך כשהלך הגוטער יוד משם שאל ר' יודל הנ"ל את הרה"ק מצאנז למה שאלתם את הגוטער יוד הלא הי' יכול להשאר באמצע הענין, אמר לו הרה"ק מצאנז, איתא שתורה ותפלה בלא דחילו ורחימו לא פרחית לעילא, ווי ווער לערנט דען תורה לשמה, על כן כמו שכל תפלותיו באים אצל הגוטער יוד ומעלה אותם דהוא צדיק הדור, כמו כן באים אליו כל התורות שיעלה אותם "און ער איז זיי מעלה למעלה".

רבן של חסידים

עשרות בשנים הסתיר את מדרגותיו ואף שרבים היו באים בהיכלו סירב לנהל עדה עם חסידים, והמשיך לעבוד את בוראו בדרכו המופלאה בעיר ניישטאט מקום מגוריו של אביו לפני קראקא, ואף נסע לחבירו הרה"ק מצאנז להסתופף בצלו, אף כי לא נתן לו פתקא, דאחר הסתלקותו של הרה"ק החוזה מלובלין לא רצה ליתן פקתא לשום צדיק, עד אשר הרה"ק מצאנז זי"ע הפליג מאד בגדלותו ואז החלו לנהור אליו אלפי חסידים, וביחוד המוני העם דלים ועניים, והוא עודד אותם בגשמיות והדריך אותם ברוחניות, ואהבתו לכל יהודי בערה בו מאד, וכשנכנס לשולחנו הטהור בליל שב"ק אמר לחסידיו "גוט שבת טייערע יודן" ועל כן נודע שמו לדורות בשם "דער גוטער יוד", גם צדיקי דורו היו באים אצלו, הרה"ק מצאנז הי' בניישטאדט ג' פעמים, וכשהי' בניישטאט הי' נותן פתקא להגיטער יוד, סיפר הרה"ק מכענטשין זצ"ל שכשלקח הגוטער יוד את הפקתא של הרה"ק מצאנז לקח את הלולקא בפיו והרה"ק מצאנז כפף עצמו להדליק את הלולקא, והגיטער יוד לא הגיב כלום אלא עסק בעבודתו.

פועל ישועות

הי' מפורסם מאד לפועל ישועות גדול, פ"א הורע מזלו של אחד מחסידיו שהי' סוחר גדול ונעשה בעל חוב גדול, ובא לפני רבו ושפך לפניו את מצבו הדחוק, אמר לו קודם כל לא יתן להבעלי חובות את הרווחים של המסחר, כשבא לביתו ולא רצה לתת את הרווחים, התחילו הבעלי חובות לגבות את הקרן שלהם, וכך נשאר בעירום ובחוסר, לאותו סוחר הי' לו חבר נאמן ג"כ סוחר שעסק עמו במסחר והרבה פעמים נתן לו סחורה בהקפה לזמן מרובה, חשב שעכשיו ילך אצלו וילוה ממנו סחורה כדי לסחור, אבל אותו סוחר לא רצה בשום אופן לתת לו סחורה בהקפה, נסע עוד פעם אצל רבו וסיפר לו את המעשה שהי' לו עם אותו סוחר, נטל את ה"לולקא" והתחיל לעלות עשן עד שנתמלא כל הבית מלא עשן, אח"כ נתן ידו להסוחר וברכו ופטרו לשלום, הסוחר חזר לביתו, וחבר שלו שלח אחריו שיבוא אצלו כיון שרוצה ללוות לו סחורה, ובא לפניו וקיבל אותו בסבר פנים יפות ואמר לו שיתן לו סחורה כמה שרוצה, שאלו הסוחר היורד, מתחלה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר למה שינה את דעתו ורוצה ללות אותו, אז סיפר לו הסוחר כשאתה היית אצל רבינו חלמתי שגם אני נסעתי אצל הרבי על יו"ט, והי' שם קהל גדול של חסידים, ורבינו נתן שלום לכל אחד, רק לי לא רצה לתת שלום, התחלתי לבכות למה אגרע למה הרבי לא רוצה לתת לי שלום, ענה לי רבינו, אני יתן לך שלום כשיש לך לב אבן כזאת, לא לא, רק אם תבטיח לי שתתן סחורה להסוחר בהקפה כמה שירצה אז אתן לך שלום, הבטחתי לרבינו, ועכשיו אני רוצה לקיים את הבטחתי שהבטחתי לרבינו.

פ"א נסע עם הרה"ק מצאנז על עגלה ומחוץ מעגלה הי' עץ בולט שהילדים היו דרכם לקפוץ עליו, וילד אחד קפץ על העץ, אמר הרה"ק מצאנז להגוטער יוד שיברך את הילד שיהי' לו בנים, אחר שנים הרבה הבינו את כוונתו של הרה"ק מצאנז, שהילד הזה הי' הרבה צער גידול בנים עד שנתברך עם "זרע של קיימא" ע"י ברכתו של הרה"ק ה"גוטער יוד".

פ"א נתן קמיע לאחד שיושע בזש"ק, ואכן הלה נושע תוך זמן מועט, אח"כ פתחו את הקמיע ראו שכתוב בה רק "יוסף ברוך

בן מלכה ראטיל".

והשיב את הגזילה

פ"א בא אליו איש אחד ובכה לפניו על אשר גנבו ממנו את כל רכושו, אמר לו הגוטער יוד הלא אני לא גנבתי ממך כלום, ענה האיש יודע אני שהרבי לא גנב אותם, אבל הרבי יודע מי גנבו, אמר הגוטער יוד לבנו מה אעשה איננו יכול להפטר ממנו כיון שהוא סובר שאני יודע מכל הגניבות צריך אני לסייע לו, וכן הי' דכשחזר לביתו מצא כל רכושו שהוחזר ולא חסר כלום.

קדושתו

פ"א הי' בצאנז ובליל שב"ק עבר הרבה זמן עד שבא הרה"ק מצאנז להשלחן, וגדולי התלמידים שוחחו ביניהם למה עושה הרה"ק מצאנז כ"כ עסק מהגוטער יוד, כי לא הי' מפורסם ללמדן, ובתוכ"ד נכנס הרה"ק מצאנז יחד עם הגוטער יוד, אמר הגוטער יוד להרה"ק מצאנז מחותן (נכדו של הגוטער יוד הי' נכדו של הברוך טעם חותנו של הרה"ק מצאנז) אני רוצה לשאול לכם, למה עושים כ"כ עסק מהדגים, למשל שואלים יש לך כבר דגים לכבוד שבת, וכדומה, הרה"ק מצאנז לא ענה כלום שהבין שרוצה להמשיך, וסיים הגיטער יוד, רק אני חושב מפני שמעולם לא פגמו.....

ג' פלאים

הגוטער יוד הי' מספר ג' פלאים אשר הי' לו, פלא א', שאביו ברכו שבכל פעם שיצטרך למעות יושיט ידו לכיסו וימצא שם כסף כמה שצריך, ואף פעם לא השתמש בברכה זו, רק פעם אחת הזדמן אליו אורח הגון והי' שעתו דחוקה לו, אז התיר לעצמו לדבר מצוה זו להשתמש עם הסגולה והושיט ידו לכיסו ומצא שם כסף, פלא הב', שבתשעה באב שבשנה שנסתלק הרה"ק ה"חוזה מלובלין" הי' בעיר רחוק מאד מעיר לובלין, ומצא שם גוי אחד ואמר לו הגוי בלשון פוליש "ראבין איז לובלויניא אמאר" (דהיינו שהרב מלובלין נסתלק) פלא הג' שבכל עש"ק מזדמן לפניו "לאקס" (מין דג) לכבוד שב"ק.

פ"א הי' אצל הרה"ק מדיזקוב זי"ע שאלו הרה"ק מדיזקוב שמעתי שלאביכם הי' סגולה שבכל פעם שמכניס ידו לתוך כיסו מצא שם כסף האם אצלכם גם איכא הסגולה, ענה "איך וויל עס זאל ביי מיר אזוי זיין... (נראה שלא רצה לגלות את זה, הכ') שוב שאלו שמעתי שגוי אחד גילה להוד קדושתו מפטירתו של הרה"ק מלובלין זי"ע האם הדבר נכון, ענה, הייתי בתשעה באב עם סחורה באותו עיר, אחר הקינות כשהלכתי לאכסניה, נכנס אלי גוי אחד לעשן את ה"לולקא", ואמר לי על לשון של פולין "ראבין איז לובלינא אמאר", עוד שאל אותו האם נכון שמזדמן לה"ק "לאקס" על כל שבת ושבת, השיב: עד עכשיו הי' כך אקוה שגם הלאה יהי' כך, ובאותו שב"ק הי' מחסור בדגים בדיזקוב, שלח הרה"ק מדזיקוב לשאול את פיו, אם בשב"ק זו גם יהי' כך ענה בעזרת ה', ולמעשה עבר כל יום השישי ולא הגיע דגים, והרה"ק הי' שולח אליו כסדר שליחים אם כבר הגיע אליו הלאקס, והוא ענה "עס וועט זיכער זיין", כשהי' כבר זמן הדלקת הנרות הגיעו חסידים מעיר אחרת והביאו עמם "לאקס" מבושל, והי' לפלא.

ובא השמש

בסוף ימיו ביקש לעלות לארץ ישראל ואף הציע את הדבר לפני בעל דברי חיים, אבל הלה הניא אותו מכך, בטענה שעליו להמשיך בניהול עדתו ובהדרכת בניו ובני עדתו, ר' יוסף ברוך טען הלא גם רבו הרה"ק רבי משה מלעלוב עלה לארץ ישראל באחרית ימיו, השיב לו הדברי חיים, שלוש שנים לפני פטירתו כבר לא הי' ר' משה בעולם הזה, ולא הי' יכול לסבול את אוירה של חוצה לארץ, לפי המסופר אף יצא בדרכו לארץ ישראל והגיע לקראקא, שם השתטח על ציון אביו להפרד ממנו, אבל לפתע הודיע באותו מעמד שהוא חוזר על עקבותיו, לימים נודע כי הספינה שהי' אמור להפליג בה, טבעה בים על אנשיה, ויהי הדבר לנס, ביום י' אדר ראשון שנת תרכ"ז נסתלק לגנזי מרומים, ומנוחתו כבוד בעיר ניישטאדט.

י"א אדר

הגה"ק ר' אברהם מסאכטשוב זי"ע
בעל "אבני נזר"

אשרי יולדתו

נולד בשנת תקצ"ט בעיר בנדין לאביו הגאון רבי זאב נחום לימים רב בעיר ביאלא בעל ס' אגודת איזוב, הרה"ק מקאצק (שרבי זאב נחום הי' מחסידיו) סיפר שפעם בפורים הי' כל העולם לרבות הצדיקים והלומדים טרודים במצות היום ולא הי' אף אחד לומד תורה, חוץ מהרב מביאלא שישב והגה בתוה"ק ונעשה מזה רעש בשמים, ובזכות זה נולד לו בנו אברהם שהי' לימים שר התורה האבני נזר.

יניק וחכים

כבר בהיותו ילד קטן הצטיין הנער בכשרונותיו הברוכים ואביו הי' משתפו בלמדו את שיעוריו לפני תלמידיו, וסיפר האבני נזר בעצמו שבהיותו ילד אמר לו אביו שילמד דף גמ' לעצמו ופתח לפניו גמרא והתחיל הנער ללמוד, ונתקשה בלימודו, והי' הדבר לפלא בעיני אביו כי הילד כבר הבין סברות של הראשונים, ואמר לו אביו שיעיין בדברי התוספות שם וכן עשה הבן ומיד צהלו פניו והאירו עיניו כי הוא מבין השקלא וטריא של הגמרא, ושמח אביו כי אמר בזה דנתקשה בנו בלימודו הי' כי הי' קשה לי' קושית תוס', וסיפר מלמדו דכשהי' האבנ"ז בן עשר שנים כבר סיים כל הש"ס ועשה אז אביו סעודה גדולה לכבודו.

חתנא דבי נשיאה

שמו הטוב של העלם העילוי הלך לפניו וגדולי הדור נתנו עיניהם בו להכנס אותו בביתם, מסופר כי גם מרן הק' הדברי חיים גם נתן עיניו בו ואף עמד האבנ"ז אצלו על המבחן לבסוף זכה בו הה"ק השרף מקאצק שלקחו לחתן לבתו מרת שרה צינה, מסופר כי אחר חתונת האבנ"ז נכנסה הרבנית מקאצק אל בעלה ובירכה אותו שיזכו למצוא חתן כזה גם לבתם השני', ענה לה הה"ק

מקאצק דאם נמצא עוד כמוהו גם מהרי אררט הייתי מושך אותו בשערות ראשו ומביאו לכאן, אף שהי' אז ימי הסגירה של הה"ק מקאצק (כידוע שבעשרים שנים האחרונות הי' סגור מסוגר בחדרו ויוצא אל חסידיו רק פעמים בודדות), הי' חתנו האבנ"ז נכנס ויוצא אצלו וכל שעה הי' פתחו פתוח לפניו והי' אומר לפני חותנו את חידושי תורתו, וגם התפלל פעם בחדרו המיוחד.

על כס הרבנות

אחר פטירת חותנו נשאר סמוך על שלחן חמותו ובסוף ימיו סיפר דבשנה ראשונה לפטירת חמיו הי' לו אתו שיעור קבוע פעמיים בשבוע וסיפר כי התגלה אליו בבגדים לבנים, ואחר כמה שנים נתקבל האבנ"ז לרב בעיר פארצווי ולא ידע שם מנוח לנפשו כי רדפוהו אנשי עירו והחסידים שהמשיכו לנסוע לקאצק אחר פטירת רבם לבנו מ"מ, והוא נסע אל החידושי הרי"ם, וכששמע החידושי הרי"ם שרודפים אותו ומקפחים אותו משכר רבנותו בגלל נאמנותו לגור שלח לו ט"ז רובל מידי שבוע בשבוע, בהשתדלות הגאון רבי יהושע מקוטנא שאמר עליו על האבנ"ז שגדול כחו בתורה כהרשב"א נתקבל לרב בעיר קראשנויץ, ולימים קבל את הרבנות בעיר נאשעלסק, ובכל מקום כהונתו מרירוהו בעלי החיצים ורבות רעות שבעה נפשו, ואמרו כי זה הי' באשר הי' לו נשמת הרבי ר' יונתן (היערות דבש) כעדות חותנו הה"ק מקאצק אשר גם לו הרבי ר' יונתן הי' הרבה רדיפות ומחלוקת, בשנת תרמ"ג נתקבל לרבה של עיר סאכאטשוב שם כיהן עד יום פטירתו.

רב ומנהיג

כנז' דאחר פטירת חותנו נסע אל החידושי הרי"ם מגור ולאחר פטירתו קיבל עליו לרבו את הה"ק רבי העניך מאלכסנדר, ולאחר פטירתו בשנת ת"ר במוצשב"ק פ' שלח נתן לו רבי אברהם דוד מליטומורסק מחשובי חסידי השרף מקאצק, קויטל ומאז הי' לרבי ואדמו"ר של חסידים, לא הניח כל אחד להסתופף בצלו ואמר רק מי שראשו שקוע בתורה יכול לבוא אצלו, ולגירסא אחת גם חותנו הרה"ק מקאצק ברכו שיהיה לו חסידים מועטים, והי' חסידיו אריות שבחבורה גדולים ומפולגים בתורה, וגם לאחר היותו לאדמו"ר של חסידים המשיך את שיעוריו עם תלמידים והי' עונה לחסידיו על בקשתיהם ושאלותיהם בקיצור נמרץ, וכששאלוהו על זה אמר אמר כי זה לטובתם כי כל רגע אשר מבטל בתורה פוגע בנפשותם.

בפי ישרים

גדלותו בתורה מוחו הנפלא ורוב שקדנותו הי' לשבח ולתהלה בפי גדולי דורו, הגאון רבי יוסף ענגל מקראקא (בעל אתון דאורייתא) שהי' מחסידיו אמר על דברי תורתו שאמר בעריכת שולחנו שהם מופלאים במאוד, כי הוא מלביש סודות ורזין בדברים של תורת הנגלה מש"ס ופוסקים ובזה הוא מסתיר גדלותו, הה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע חלה ונסע אליו האבנ"ז לבקרו בבואר הצטער האדמו"ר מאלכסנדר באמרו שעל ידו נגרם טלטול ספר תורה ממקום למקום, והה"ק רבי יחיאל מאיר מגאסטינין שהי' קורא אותו האבנ"ז "דעד תורה יוד", אמר עליו דרמ"ח אבריו ושס"ה גידיו כולם נילושים (אויסגעקנעטן) עם התורה הקדושה.

הפיל פור

גדול הי' כחו של האבנ"ז לשחרר צעירי ישראל מלשרת בצבא, וסיפר א' מחסידיו שהי' בחור בריא וחזק ללא מום שקראו לו להתייצב לצבא ובא והפציר ברבו האבנ"ז שיבטיח לו שישחררו אותו, פנה אליו רבו ברוגז במה הוא חושב שיוכל להושע אותו, ענה לו הבחור דאם יעלה בגורלו מספר גבוה בפור ישתחרר, שאל אותו האבנ"ז אם הוא מאמין דיש בכיסו מספרים גדולים, וענה הבחור כי אכן מאמין הוא, שבכיסו מצויים אותם המספרים שמשחררים משירות הצבא ואם ירצה האדמו"ר גם הוא ישתחרר, האבנ"ז לא השיב כלום, ולאחר ימים מספר נקרא לאולם המתיצבים לצבא, ועלה בידו מספר הגבוה ביותר (1936), ואכן שחררוהו אותו (זה הבחור הי' גר בסוף ימיו פה בבני ברק), וסיפרו חסידיו כי הרבה פעמים כשבשרוהו לו כי פטרוהו אותם מעבודת הצבא, הי' משיב להם בתמי' מה אתם חושבים האם לא הייתי שם עמכם.

משיח אלמים

פעם בא לפניו א' שלא מן חסידיו עם בנו שנחלה במחלת הטיפוס ל"ע ומאז נפסק ממנו כח הדיבור, והלך כבר לפני הרבה רופאים ולא העלו לבנו ארוכה, האבנ"ז קם מכסאו אחז ביד הנער והלך עמו בחדרו הלוך וחזור פעמים מספר באין אומר ואין דברים, כשהוא מכסה את ראש הנער בקצה לבושו, עד שפנה אל הנער שיאמר לאביו מה הוא רוצה, ואז פתח הנער פיו ובקש מים, וצוה האבנ"ז להביא לפניו כוס מים וכאשר סיים לשתות החל הנער לדבר כאחד אדם ויהי למופת.

אחרית ימיו

בשנת עת"ר נחלתה אשתו הרבנית ונפטרה ואז נחלה ונפל למשכב, ואמר למקורביו כי בזמן שאשתו הרבנית היתה בחיים הי' חי מכוח של קאצק אך עתה אין לו מהיכן לשאוב חיות, בליל שב"ק האחרון לחייו ביקש ספר מספרי מהר"ל ועיין בו והי' שרוי בשמחה יתירה, וביום ראשון לפנות בוקר התחיל להכן את עצמו לתפלה, בנו השם משמואל מיהר את אביו בהרגישו כי שעת הגסיסה מתקרבת ואמר לו אביו דלא יאחר, ולבש טלית ותפילין והתחיל להתפלל וכשעמד בשמו"ע בברכת תקע בשופר באמרו מקבץ נדחי עמו ישראל יצא נשמתו בטהרה ביום י"א אדר שנת עת"ר לפ"ק.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה ספרו אגלי טל על חלק מל"ש מלאכות (ובסוף שו"ת אבני נזר יש מחידושיו על עוד כמה מלאכות), וספרו שו"ת אבני נזר תשובותיו להלכה מה שהשיב לשואליו גדולי דורו אשר כולם הריצו לו שאלותיהם, עמד בקשרי מכתבים עם הגאונים רבי יהושע מקוטנא, התורת חסד מלובלין, המהרש"ם מברעזאן והחלקת יואב, באחד מתשובותיו כותב בזה"ל: אך בדבר אחד אינני מרוצה שקרא מכתבי במהירות מאוד, והנני מחויב להודיעו לא כמתייהר חלילה, כי דברי צריך לדקדק בהם היטב, ואחד מן הגאונים במדינתינו כתב אלי כו', כי תמיד הוא מעיין בדברי כמו שהוא מעיין בדברי הראשונים כו' ואם היית מעיין בדברי מעט עין הי'

מרויח טובה הרבה. (שו"ת אבנ"ז אבה"ע סי' קכ"ב).

י"א אדר

הגה"ק רבי חיים יוסף דוד אזולאי זי"ע
בעמ"ח ספרי החיד"א

ואלה תולדות

נולד בחודש סיון תפ"ד בעיר הקודש ירושלים ת"ו, ניצני קדושה החלו מתגלים בו בעודנו נער, כבר משחר טל ילדותו הי' עמל ושקד בתורה מבוקר ועד ערב, וכולם הכירו את עתידו כי לגדולות נועד, בספר "שער יוסף" שחיבר בשנתו השבע עשרה, מעיד אביו על כך בהסכמה "כבן שש כבן שבע, ותחל רוח ד' לפעמו, הכיר את בוראו... ויט שכמו לסבול בקי בהטייה יושב אוהלים", ועוד בטרם הגיע לגיל הבר–מצוה בהיותו בן שתים עשרה שנה בלבד כבר חיבר פירוש על ספר ה"אגור", וחידושי דינים על הלכות מליחה, כבן שבע עשרה שנה חיבר את חיבורו הגדול שער יוסף שיטה על מסכת הוריות, שם הראה את ידו הגדולה בפלפולא דאורייתא, ויש עליו עשרים ושבע הסכמות של חכמי דורו, בהיותו בן חמש עשרה שנה נשא את אשת נעוריו בתו של הגאון ר' נסים ברכה מחכמי ישיבת "נוה שלום", אחד מגדולי ירושלים בעת ההיא, ובזיו"ש נשא בתו של חבירו הנאמן רבי רפאל ברוך, מגדולי עיר ליוורנו שבאיטליא,

רבותיו

למד בבית המדרש "בית יעקב" שנוסד ע"י הגה"ק ר' חזקיה די סילוא בעל הפרי–חדש, שם כיהן כראש הישיבה הגאון ר' ישראל מזרחי זצ"ל שממנו שאב הרבה חכמה ואף מזכירו בספריו שחיבר, אולם עיקר תורתו קיבל מפי דודו, גיסו של אביו, החכם רבי יונה נבון זצ"ל, בעל מחבר ספר "נחפה בכסף", שגם הוא שימש באותה תקופה לאחד ממרביצי תורה בישיבת "בית יעקב", גם למד אצל הגאון ר' אלעזר נחום בעל חזון נחום, אשר גם עליו מזכירו בספריו כרבו, ואז נתחבר עם הגאון רבי יום טוב אלגאזי זצ"ל המהרי"ט אלגאזי, וכאשר עלה לארה"ק האור החיים הקדוש, התקשר אליו בכל נימי נפשו, והחשיבו לרבו מובהק, וככה התעלה מאד בתורת הנגלה שרכש וספג מלא חפניים, אולם לא שבעה נפשו רק בזה, אלא הוא נמשך אחר תורת הנסתר גם, ונכנס ביחד עם עמיתו המהרי"ט אלגאזי לישיבת "בית אל" שעמד אז בראשותו של המקובל ר' שלום מזרחי שרעבי זצ"ל, הנודע ומפורסם בשם הרש"ש, והתעלה בא עד שהצליח להימנות בין טובי ובחירי תלמידיה, ונמנה ביחד עם עמיתו המהרי"ט בין שנים עשר בני–עליה מתוך תלמידי בית מדרש בית אל, שהתלכדו ויסדו אגודה מיוחדת בשם "אהבת שלום" אשר בראשותה עמד רבם הרש"ש בעצמו,

ושנא את הרבנות

במשך ימי חייו פנו אליו קהלות רבות בבקשה שיואיל לקבל את משרת הרבנות בקהילתם ולכהן פאר בעירם, אך הוא לא ראה עצמו ראוי וזכאי לכך וסירב ומיאן לקבל הצעתם, בשנת תק"כ נתבקש לעלות לאמסטרדם ולכהן לרב הראשי לקהילות הספרדים, ולא ניאות לבקשתם, גם לבקשת קהילת צפת בשנת תקמ"ב סירב, וגם כאשר הציעו לו את כהונת ה"ראשון לציון" בירושלים במקום ידיד נעוריו המהרי"ט אלגאזי שנפטר בשנת תקס"ב, נהג כמנהגו והשיב בשלילה על ההצעה, אכן במצרים כששהא שם ע"י אונס, שלא הי' יכול לחזור לארץ ישראל, הי' רב בעל כרחו, חמש שנים הי' שם במצרים אולם ימי שבתו שם לא היו לו לנחת ולעונג כי תמיד התגעגע והכסיף לשוב לאה"ק, – אבל מהרבצת תורה לא מנע עצמו, והרביץ תורה לתלמידים בישיבת "פאר ענוים" בירושלים, שביניהם היו כאלה שברבות הימים היו לגדולי ישראל, בנוסף לזה הצטרף לחברי בית הדין של רבי יהודה נבון, וכן שימש גם כדין בבית דינו של רפאל מיוחס בכ"ד שמואל בעל מחבר "פרי האדמה" ועוד,

התייר הגדול

ג"פ הלך בשליחות ארץ ישראל, פ"א בשנת תקט"ו, בפעם הב' בשנת תק"ל, בפ"ג בשנת תקמ"א, ונסע ממדינה למדינה ומעיר לעיר ועבר כמעט בכל העולם וקיבץ לאחיו האומללים בא"י, ובכל מקום בואו כבדוהו מאד מאד וקיבץ הון רב לאחיו, כל גדולי חוץ לארץ השכימו לפתחו, ובכל מקום שמצא אוצר ספרים למד ודרש וחקר בכתבי יד הישנים מגדולי ישראל, ורשם והעתיק לעצמו הרבה דברים נחוצים, וגם הביא לבית הדפוס כמה מהם בשלימות, גם מצא והוציא כמה מסכתות קטנות כמו מסכת גרים, וכותים, ועבדים, וכמה פרושים מדברי הראשונים שנשתכחו ונאבדו, ובספרו מעגל טוב מספר הרבה מנסיעתו, ושם נראה גודל קדושתו וחסידותו ופרישותו, לצורך החיפוש אחרי כת"י עזר לו הרבה אישיותיו הרמה וחשיבותו הנשגבה, ונפתחו לו שערי אוצרי ספרים גדולים, גם מצא חן בעיני המלך והשרים, שאהבו להשתעשע עמו, ולשמוע ממנו דברי חכמה, כשהי' בפאריז מצא חן בעיני הקיסרית שבקשה ממנו לברך את בנה והרשה לו להיכנס בבית עקד הספרים שברשותה ולהעתיק משם כחפצו, והיו שם למעלה מחמשת אלפים כתבי יד מחכמי ישראל, וכך שמבקורים אלו היו לו עזר רב בסידור ספריו ויצירתו הרוחנית,

ספרא רבא דישראל

גולת הכותרת מחייו הענפים היא מורשתו הרוחנית שהשאיר לדורות, למעלה משמונים ספרים אשר כתב בכל עת ובכל זמן משנתו השתים עשרה עד לשנותיו האחרונים, בכל מקצועות התורה, על התורה בפרד"ס פשטים רמזים ודרושים נעימים, על הש"ס צולל בעומק סוגיית הש"ס בחריפות ועמקות נפלאה ומסיק מהם הלכה, בתחום הלכה ושו"ת כתב הרבה ספרים, שדן בהם בבעיות הלכות שונות ופוסק לבסוף הלכה למעשה, המפורסם מבין ספרי הלכה הוא הספר הנודע "ברכי יוסף" על שלחן ערוך, גם בשטח המוסר חיבר ספרים שם מרבה בדברי תוכחה ומקרב לב העם אל ה', וראוי להדגיש את הספר "יוסף לחק" שחיבר כתוס' לספר "חק לישראל" סדר יומי של מוסר והלכה פסוקה בדרך קל ומהירה, גם חיבר הרבה תפילות כידוע שהי' ע"פ סוד, שהרבה מהם נתקבלו בתפוצות ישראל, כמו"כ חיבר סדר הדורות וספרי יוחסין, ידיעות ענפיות בסדר הדורות

והיסטוריה וקבלה הישראלית, ההערצה המופלגת לתורתו פרצה בכל גבול, ללא הבדל בין קהילות ספרדים ואשכנזים, וגם במחנה החסידות נתקבלו באהדה רבה, ראה מה שכתוב בספר "אוהל אלימלך" מהרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, וז"ל שם באיטליא יש צדיק אחד גדול, אשר ע"י חיבוריו הטהורים מבטל כל ספרי המינות, ומי יתן והי' לבבם של ישראל לשקד על דלתי ספרי החיד"א לא יזיזו אותם כלום מאמונתם, הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע לא זז מעל שלחנו ספרי החיד"א ומביאם בספריו מאות פעמים ובונה דבריו עליהם הרבה פעמים, ולעומתו גם החיד"א מביא הרבה פעמים את הבעש"ט הק' ותלמידיו הרבה פעמים.

נפלאות החיד"א

גדולותו וקדושתו המופלגת התגלה גם בעקבות האותות והמופתים שעשה, שהרבה אנשים נושעו על ידו, ברם הוא לא תלו כלום בזכותו אלא תלה את הכל בזכות אבותיו, לעת זקנתו אירע מעשה נורא, שבא אליו איש אחד בקובלנא על אשתו שנסתרה עם אחד, ואמר החיד"א דלפי דעתו מוכרח הוא לגרשה בעל כרחו, ואמרו לא הבית דין צדק איך יתכן לשפוט בלי עדים והתראה, וערערו אחר הפסק דין, אמנם מתחילה הי' החיד"א מפייס את האשה בדברים רכים שתקבל הגט מבעלה ברצון טוב, אבל היא היתה מדברת נגדו בדברים קשים, אמר לה בקשה ממך אחת אשאל מאתך שתאזין אזנך רק פרשה אחת שבתורה אשר אנכי קורא לפניך אז תנקי, ואמרה הן, ותהי עליו רוח ה', ויקח ספר תור בידו וקרא באזניה פרשת סוטה בטעמים ובנגינות, ויהי כהפנותה ללכת ויקרא בקול רם, ואת כי תשטית וגו', וכאשר דרכה רגלה על המעלה ראשונה לא הספיקה לרדת משם עד שפניה היו מוריקות ועיניה בולטות וכל הכתוב שם, ולקול צעקתה באו הרבה אנשים וראו בעיניהם את המחזה הנורא, ויקראו איש אל רעהו הוציאו ארורה הזאת מבית רבינו הטהור, ואז ראו וידעו כי הוראתו בקדושה היתה, וכי איש אלוקים קדוש הוא, – כשהי' בפאריז בא אליו איש ואשתו שנחמצה והי' מתפחד עליה שתמיר דתה ל"ע, וכתב לה על נייר פסוק שמע ישראל בקדושה וטהרה, וצוה עליה שתבלע אותה, ודיבר עמה דברי כבושין, ונהפכה לטוב, כי מאז והלאה הטיבה דרכה עד שהיתה צנועה וצדיקת אשה יראת ה' להתהלל, – גם לאחר פטירתו ספרו אודותיו עובדות המעידות על גדלותו, לידי רבי ישעיה בנו, נפל בירושה מגילת אסתר כתובה, מכתב ידו של החכם רבי ישעי' אזולאי זי"ע זקינו של החיד"א, פ"א לאחר תפלת ערבית בליל פורים נגנבה המגילה מידו הדבר הכאיב לו מאד, ובכה והצטער מאד על כך, ויהי בשכבו על משכבו ויחלום חלום, והנה לידו עומד אביו ונותן מגילה לידו, כאשר ניעור משנתו, שמח שמחה גדולה בהבינו שעתיד הוא לקבל בחזרה את המגילה, וכך הוה, למחרת ניגש אליו אחד מידידיו ובידו המגילה, וסיפר כי אמש אחר חצות הלילה בא גוי אחד לביתו ומסר לו את המגילה כדי להחזירה לבעליה כי מעת שגנב עברו עליו יסורים ממרקים וכל הלילה הי' שרוי בצרה, נסתלק ביום י"א אדר תקס"ו כבן פ"ב שנים.

י"ג אדר

הגה"ק רבינו יהודה החסיד זי"ע

בעל מחבר "ספר חסידים"

ואלה תולדות

נולד בווארמיזא לאביו שהי' נצר מגזע אראלים ותרשישים (עיין בשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט את יהוסו הגדול) ה"ה רבינו שמואל החסיד שהי' קדוש מאד עד שכינוהו חכמי הדור "החסיד הקדוש והנביא", י"א שהוא גם המחבר של "שיר היחוד", בשנת ד' אלפים תתק"י, בדור דעה דורם של בעלי תוספות, עיקר תורתו קיבל מאביו רבינו שמואל שהוא הי' רבו המבוהק, גם קיבל תורה מפי ר"י הזקן מבעלי התוספות, וגם הוא ר"י עצמו הי' נימנה בין בעלי התוס' עיין תוס' כתובות דף יח: ד"ה ובכולי וכו', ועיין עוד בתוס' ב"מ דף ה: ד"ה דחשיד וכו', עיין בשם הגדולים להחיד"א (מערכת י' אות כ"ט) שמבאר באריכות אם ר' יהודה החסיד הוא ר' יהודה מפארי"ש הנז'.

אחיו הקטן יגדל

בספר חסידים הראשונים יסופר שעד כשהי' בן י"ח שנה לא הי' יודע שום דבר, אדרבה אלא הי' עושה מעשה נערות ושבבות, עד שפ"א הגיד אביו ר' שמואל שיעור לפני התלמידים, ובאמצע השיעור זרק ר' יהודה חצים לתוך ביהמ"ד, והתלמידים כעסו מאד, ואמרו לרבם ר' שמואל: אתה ואבותיך ואבות אבותיך, כולכם הייתם גדולים בתורה ואיך תגדל בנך להיות פרא אדם, ולא תשגיח אליו שלא תופסק שלשלת הזהב, אז קרא ר' שמואל לבנו ושאלו יהודה בני האם תרצה ללמוד, כשהשיב בחיוב, אמר לו בא ואנסה אותך אם תצליח בלימודך אם לא, והושיבו אצלו בביהמ"ד, וגם אחיו ר' אברהם הי' יושב אצלו אז, והזכיר ר' שמואל שם אחד, ונתמלא בית המדרש כולו אורה, ר' אברהם אחיו נתן עיניו למטה בקרקע, ואילו ר' יהודה לא קם ולא זע, כשראה ר' שמואל שבנו הקטן לא נזדעזע, הזכיר עוד שם אחד, ולא הי' עוד כח בר' אברהם לראות האורה, והתכסה בבגדו של אביו, ואילו ר' יהודה נתן עיניו בקרקע, אז אמר ר' שמואל: אברהם בני, השעה מוצלח לאחיך יהודה, דע, שאתה תהי' ראש ישיבה כל ימיך, אבל אחיך יהודה יהי' יודע מה למעלה ומה למטה, ואין נעלם ממנו, ויהי' בעל שם מעשי.

איש חסיד הי'

מאותו יום והלאה, התקרב לאביו ולמד ושימש לאביו שאף מסר לו את הכתבי הקודש שהיו בידו ירושה מאבות אבותיו דור אחר דור, ור"י שקד עליהם והזהיר את בני ביתו לנהוג קדושה בהם, עד שנעשה אדם גדול בתורה ובמעשים טובים, והי' נוהג מנהגי פרישות וטהרה, והתנהג בצומות ובסיגופים, וצם אפי' בשבתות, כפי שמובא בשו"ע או"ח (סי' רפח ס"ג) בדינו של אדם המתענה בכל יום, ואכילה בשבת צער הוא לו מפני שינוי ווסת, יש אומרים שראו כמה חסידים ואנשי מעשה שהתענו בשבת מטעם זה, וכן אמרו שכן הי' עושה ה"ר יהודה החסיד, עכ"ל, גם ביום

הכיפורים הי' צם ב' ימים, כעדות של תלמידו המובהק בעל "אור זרוע" (בהלכות יוהכ"פ סו"ס רפ"א) שכותב ...על אותם בני אדם שנוהגים לעשות שני יום הכיפורים, אם לא שראיתי מורי ה"ר יהודה חסיד ומורי ה"ר אבי העזרי שהי עושים שני יוהכ"פ, הייתי אומר לא טוב עושים שאין לעשות כך מפני הסכנה, עכ"ל, וכך עלה ונתעלה ונתפרסם לאיש קדוש ונורא עד שאמרו עליו חכמי דורו "שאילו הי' בימי האמוראים הי' אמורא, בימי התנאים הי' תנא, ובימי הנביאים הי' נביא", וזכה כמה וכמה פעמים לגילוי אליהו זכל"ט, והפיץ ממעינותיו חוצה, להרביץ תורה לעדרים והעמיד תלמידים גדולים מופלגים וביניהם רבינו יצחק מוינא בעל "אור זרוע", רבינו אלעזר מגרמייזא בעל "הרוקח", רבינו משה מקוצי בעל "סמ"ג", ועוד ועוד זצ"ל.

בסדר הדורות (ד"א תתקמ"ב) מובא עובדא נפלאה מריה"ח וז"ל: וקבלתי מחכמי הדור כי בלכת רבי יהודה החסיד לובית הכנסת עבר קרון מאחורי בית הכנסת והי' לחצו מאד ונעשה לו נס ויפתח הקיר את פיו ויקבלהו בתוכו וניצול ועדיין נראה רושם ההוא, וממשיך הסדר הדורות לספר אודות הביהכ"נ ההוא שיסד ריה"ח, וז"ל: ויש קבלה אצלם שבבהכ"נ ההוא שם המפורש בכותל ואין רשאים להסיר העכביש שיש שם שמא לרוב זקנתו לא ימחק השם, עכ"ל, ועיין בשו"ת מהר"מ מינץ הלוי (סי' ע"ו) שכותב: על לא טובה השמועה זאת רבתה בכיה כאשר שמענו זאת לחלל בית תפארתנו, קדש הקדשים, שהוסד בקדושה וטהרה ע"י הרב הגדול החסיד ר' יהודה עם שאר צדיקי עולם נ"ע, ובה שם המפורש מונחת עם שאר מעלות הקודש...עכ"ל.

ובא השמש

בשנת תתקע"ז חלה את חליו אשר מת בו, לפני פטירתו באו טובי העיר לבקרו, ויצו לכבד את החדר ולפני מטתו, ושאל את היושבים לפניו אם רואים דבר מה, ויענו ויאמרו כי רואים באבק שלפני מטתו כתוב "חסיד", ויהי לפלא, ביום ט אדר בשב"ק כבדה עליו מחלתו, וסבבו התלמידים את מטתו, והחלו לדבר עמו בדברי תורה, ושאלו לו שאלות שונות, והוא בכובד חליו התאמץ להשיבם על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, באותו שבוע ביום ד' י"ג אדר יצאה נשמתו הטהורה בקדושה ובטהרה, יסופר שבאותו העיר רעגנשבורג הי' המנהג שבכל פעם שהי' מוליכים מת למקום מנוחתו, הי' מוכרחים לעבור לפני שער העיר, ותלו הנכרים פעמון על השער, וכשעברו עם המת הי' מצלצל הפעמון כמנהג העכו"ם, הר"י שסלדה נפשו ממנהג עכו"ם זה, כאשר חלה אמר אם אני בן עולם הבא יפול שער זה אחר מותי, וכך הוה כאשר עברו עם מטתו את השער והשוער מיהר לעשות כהרגלו, נפל השער עם הפעמון ונהרג השוער, ואמרו הגוים עתה ידענו כי קדוש הי' בחייו ובמותו. – השאיר אחריו חיבורים רבים בכל מקצועות התורה, כפי שנראה מדברי רבותינו הקדמונים המביאים רבות מדברי תורתו, אולם, לדאבוננו נאבדו במרוצת הדורות ולא זכינו לאורם, מלבד ספרו הנודע "ספר חסידים" שהתקבל בכל תפוצות ישראל, ואף כמה פירושים והגהות נתחברו עליו.

הצוואה

אחר מחיבוריו הרבים הי' ספר בשם "ספר הכבוד", אשר גם ספר זה כמו שאר ספריו נאבדו, אלא נשאר כי אם חלק הנודע לנו בשם "צוואת רבי יהודה החסיד", ואבדן זו של ספר "הכבוד" שבו בירר ר"י את טעמיו ונימוקיו על דברי הצוואה, כמו שכתב מרן המהרי"ל שהקשה קשיא עצומה על הצוואה, ויישב אותה, אבל אחרי כן ראה בספר הכבוד שחיבור ריה"ח וכתב שם בעצמו תירוץ על קושיא זו, היא הסיבה שרבים מן גדולי האחרונים שנתקשו בהבנת דבריו במצאם סתירה לאחדות מהנה מדברי חכמי התלמוד, והתחילו לערער על דברי הצוואה בכלל, כמו שנשאל הגאון רבי משה פרובינצלי (בתשובותיו סי' ט), וז"ל יורנו המורה אם ראוי לעשות מעשה נגד חכמינו ז"ל בשביל צוואת ריי"ח ז"ל, כי יש ויש בהם דברים נגד דבריהם ז"ל, והוא משיב: אנכי לשם אלקים אמת ותורתו שבכתב ועל פה אמת, לא ידעתי אכנה, כי הצוואות ההן לא אמרן יהושע מפומיה ואין להאמין בהם, כ"ש לעשות מעשה על פיהן נגד קבלתן ז"ל, והעוברים עליה בשבילן, קורא אני עליהם העוזבים ארוחות יושר וגו' (משלי ב) ...גם לא מן השם שכלן יצאו מפי החסיד, אלא מפי אחרים ויחסום אליו או נמצאו בעזבונותיו והאמינום לו ולא ממנו...עכ"ל, כדברים אלו כתב החת"ס (בתשובותיו יו"ד סי' קלח) ...טוב יותר שלא לחוש לדברים האלו וכיוצא בהם כלל, דברים שלא הוזכרו בש"ס ופוסקים, ולא ר"י החסיד חתום עלייהו...עכ"ל, ויש אשר כתבו שרבי יהודה החסיד לא כתבו רק לזרעו, עיין בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת אהע"ז סי' עט) ...וכיוצא בזה אנו מוצאים לרבנו יודא החסיד בצוואה שלו, דברים שכמעט אסור לנו לשומעם, כי הוא אומר שלא ישא בת אחותו ובגמרא אמרו שהיא מצוה וכו'...וכיו"ב בצוואה, ואם הי' החסיד מצווה צוואה זו לכל ישראל, הרי סותר לדברי התלמוד והי' אסור לנו לקבל דבריו כלל, אבל האמת יורה דרכו, כי החסיד לזרעו אחריו צוה לדורי דורות, כי ראה ברוח הקדוש שזרעו לא יצליח בזווגים כאלה, ובזה אינו סותר דברי התלמוד והוא על הכלל, ודברי החסיד על הפרט ...עכ"ל,

לעומת זאת אבל קיימין עדותן של גדולי תלמידי רבינו יהודה החסיד ה"ה "רבינו יורחם" בתולדות אדם וחוה נתיב כח, ובתשובות מהרי"ל סי' קיא, "הרוקח" סי' שטז, ועוד, ולענין הסתירות כבר הביאנו לעיל מדברי המהרי"ל שתשובות להקשיות הלא מתורץ ב"ספר הכבוד" שנאבד, גם אנו מוצאים בדברי הרבה פוסקים כבעל "תרומת הדשן" שבכל תשובותיו הקפיד מאד על הצוואה, עיין בפסקיו סי' קלא, אספר חסידים סמכינן, וידעתי שהשר (רבי, שר שלום מנוישטאט) נהג מאד אחר אותו ספר, עיין בשו"ת דברי חיים (אהע"ז סי' ח) וז"ל מכתבו הגיענו, ונה לפלפל בזה (בדברי צוואת ריה"ח) אך למותר כי איך נפלפל בדבר שאין לנו שום ידיעה, והוא מדברים הנסתרים... וכי נשכיל בדבר שאין מבוא לשכלינו להשיג, אולם גם לסכל ח"ו דעת רבינו אדון החסידים ג"כ ח"ו, כי ידוע ריה"ח הי' רבו של הסמ"ג ואור זרוע, אשר כל תורתינו ומנהגינו בארץ אשכנז וצרפת נמשכים אחריהם, ולכן בוודאי יפה שיחתן מתורתן של בנים האחרונים... ובודאי אין בחכמי האחרונים לדחות דברי הקדמונים, אם לא נמצא בדורות הקדמונים חולקים עליו כי אנו כאין נגד חכמתם וחסידותם ויראתם, ועלינו לקבל דבריהם באהבה הגם שהוא נגד התלמוד, אך מחמת שבדבר זה ספק אם לזרעו כוון או לא, נאמר בכה"ג אם הלכה הרופפת בידך צא וראה האיך עולם נוהג...עכ"ל,

לעילוי נשמת

הרבני החסיד הנכבד

הרה"ח ר' **יהושע פריינד** ז"ל

ב"ר חיים נתן ז"ל

נלב"ע י"ג אדר ב'

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י בנו הרבני הנגיד הנכבד,
רודף צדקה וחסד

מוה"ר **משה ארי' פריינד** הי"ו

ס. ראה"ק דקהילתינו הק'
בעיה"ב לאנדאן יע"א

שבת זכור

ומי שיודע ומבין בוודאי יודע שתיקון ועבודה של שבת פר' זכור הוא תיקון של יוה"כ וצריך להתעורר עצמו בעבודה ובתשובה גדולה באותה שבת ולא כמו שאומר אדם שדביקות קל הוא לעשות זה בוודאי אינו רק שצריך למסור נפשו ולקרוע את גידיו ואבריו בדכיותא דגרמי כולי האי ואולי.

(תולדות אהרן)

◆◆◆

בשבת שלפני פורים נפתח תמיד האור הזה להופיע עד י"ד וט"ו שהם ימי משתה ושמחה ובהם קורין את המגילה.

(עבודת ישראל)

◆◆◆

בפר' זכור ופורים שהוא הזמן דמחיית עמלק להיות אל אחר אסתרס ולא עביד פירין (ע' זוה"ק) אז הזמן לפעול בקדושה לזרע יעקב הולדת פירין בנים חיים וקיימים לעד.

(דברי סופרים מהרה"ק ר' צדוק מלובלין)

◆◆◆

פרשת זכור למחות עמלק שלו כי מי שיש בו מדה גרועה לאות או כעס זה חלק עמלק כשיתגבר על המדה להפכה לטוב מחה עמלק שלו רק קשה מאוד שיזכה לתקן ולהשיג נשמתו אחר שזכינו לקרות פר' מחית עמלק תורה הק' מסייע לנו למוחקו.

(שפתי צדיק)

◆◆◆

אמרו בגמרא שברא הקב"ה הרפואה קודם למכה וי"ל שזה רומז על קדימת שבת זכור לפורים שקדושת השבת היא קדימת הרפואה להמכה שע"י זה יוכלו נפשות ישראל להכניעו בפועל בפורים שאחר השבת.

(תורת אמת)

◆◆◆

תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח פי' כי השכחה נמשך מקליפת עמלק שהוא משורש הדעת שבקליפה הפוגם את דעת התורה אבל כאשר תמחה את זכר עמלק מתחת השמים אז לא תשכח את התורה.

(ארון עדות)

◆◆◆

כתב זאת זכרון בספר וגו' פי' ע"י מה שנכתב בספר ע"י זה נמחה זכר עמלק כל מה שהספר נכתב יותר דהיינו תורה שבע"פ אזו יותר נמחה זכר עמלק כל איש ישראל כל מה שהוא עושה צריך לראות שבזו העשיה יתמחה הזכר של עמלק וכאשר יהיה נזהר בזה כל בר ישראל אזי בטוח אני אשר חוש מהר יהיו פטורים מכל הצרות.

(בית אהרן)

◆◆◆

הנה המחשבה והדבור אפשר לנו לקיים במחיית עמלק, אבל המעשה האיך אנו יכולים לקיים, אבל כשאנחנו מקיימין במחשבה ודבור והבטחון בה' אשר יחיש פדותינו ונקיימם בפועל הנה הוה כאלו קיימנו בפועל.

(בני יששכר)

מסוגל לפקידת עקרות

שבת פרשת זכור הוא זמן המסוגל לעקרות שיפקדו בזרעא חייא וקיימא, כי אצל רחל כתיב ויזכור אלקים את רחל, ובשרה כתיב לשון פקידה וה' פקד את שרה ובפ' זכור קורין לשון זכירה ומפטירין פקדתי את אשר עשה לך עמלק.

(תורת אבות)

הכנה לפורים

הגיד כ"ק הרבי ר' יצחק זצלה"ה מוראקא שי"א י"ב י"ג באדר שלשה ימים אלו הם דוגמת שלשת ימי הגבלה למתן תורה כן לפורים דהדר קבלוהו בימי אחשורוש.

(שם משמואל תצוה)

◆◆◆

הנה עתה בעוונותינו הרבים ערבה כל שמחה, כי יאמר נא ישראל מי האיש הירא את ה' ושמח בפורים לכבוד שמו הגדול, כי אם הוללות וסכלות ונעשה מהעיקר טפל בעוונותינו הרבים וחוטאים ומחטאים, ומושכים ביין את בשרם ולא ידעו ולא יבינו אופן ועל מה הוקבעה בודאי קוראים המגילה ברבים, אבל ההמון לא יבינו הדברים כי אם כקורא סיפור מעשה בעלמא ולא נתנו לבם כי אם להתלוצץ ולשמוח, קול נותנים בבית ה' כיום מעוד, על כן זאת לפנים בחכמי ישראל לאסוף העם לחצר בית ה' יום או יומים קודם לספר להם גודל ניסי ה' ונפלאותיו ועל מה הם שמחים ולהודיעם כי גדול ה' ומהולל מאוד, ועלינו לבטוח עליו כי עבדים אנחנו ובעבדותינו לא עזבנו אלקינו וכו' וכן עשו רבותינו הקדושים חכמי התלמוד כמבואר במס' מגילה ר' פלוני פתח פתחא להאי פרשתא מהכא, ור' פלוני מהכא, משמע שהיו דורשים להמון נסי ד' ונפלאותיו וכן עשין רבותינו קדושים אשר עודם חיים ד' יוסיף להם אורך ימים ושנים.

(דרשות חתם סופר)

◆◆◆

הימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומדינה לעשות לעצמו הכנה טובה ושלימה למחות זכר עמלק.

(מאיר עיני חכמים)

ימי הפורים

ומהארות פורים ושמחה זוכין ישראל לחירות מן כל גזירות רעות ולא ישלטו בהם שום צר ואויב.

(כתם אופיר, קאמארנא - על מגילת אסתר)

◆◆◆

בפורים מתגלה מדת מטה כלפי חסד, שאפילו מי שאין לו דעת מכניסים אותו בעל כרחו לתוך החסדים ענני באמת ס'גייט אזויניע ליכטיגע טעג צריך להתפלל לה' שיהא במעט אמת, כי אחר כך הלא מתבלבלים אבל מקודם הרי אפשר להתפלל שיהא במעט אמת, כי בפורים כל הפושט יד נותנים לו, אך כמו שיש ילד שנותנים לו צעצוע כל שהוא והוא מתפתה בזה וליותר גדול נותנים לו מיני מתיקה וכו' כמו כן יש מי שונתנין לו רוחניות גם כן מ'שטאפט איהם מיט מדרגות, ובתוכו כלול שקר.

(בית אברהם)

◆◆◆

וכך ע"ד זה גם גלוי אוא"ס ב"ה בפורים מאיר על כך א' מישראל בחי' כי אתה אבינו וכו', עוד יובן דוגמא לכ"ז ממ"ש בפ' שלח (סד"ה והיה לכם לציצית) דכ' האריז"ל שקדושת הטלית גדלה מעלתה במאד מאד על קדושת הציצית שהן רק נימין נמשכים מהטלית רק מפני גודל מעלת קדושתה אינו יכולה להתלבש בטלית הגשמי' ממש כמו בציצית ולכן אין בטלית הגשמיות שום קדושה כלל ומותר להשתמש בה דברי חול משא"כ בציצית, וכן עד"ז האור הנמשך בפורים גדלה מעלתו במאוד מאוד על האור שמאיר ביו"ט ולכן שמחת פורי' גדולה במאד משמחת יו"ט כנ"ל רק מפני גודל האור בבחי' א"ס ממש אינו יכול להאיר בגלוי כמו האור המאיר ביו"ט ולפיכך אין איסור בעשיית מלאכה בפורים.

(תורה אור)

◆◆◆

שמעתי בשם הרב ר' יוסף דוד בן לאותו צדיק ר' הירש ליב מאליק, שפעם אחת היה בימי הפורים אצל הרב הקדוש מו"ה אברהם יהושע העשיל מאפטא, ואמר ר' יוסף דוד

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות יה"ק עצי התמרים

ימי הפורים לא נבטלים
כי המה מענין גאולה העתידה והכנה לו

שמעתי ממרן הרה"ק אדמו"ר מסאטמאר זי"ע, שביאר דברי חז"ל (הובא ברמב"ם הלכות מגילה פ"ב ה"ח) ש'כל המועדים יהיו בטלים חוץ מימי הפורים', **כי הפורים הוא יו"ט של מחיית עמלק, אשר ענין זה יושלם בעת הגאולה, שאז ימחה לגמרי זכרו של עמלק ורוח הטומאה תעבור מן הארץ, ובפורים יש לנו הארה מזמן העתיד של ימות המשיח, כי הוא מועד של מחיית עמלק, וע"כ לא יתבטל לעת"ל, כי אדרבא אז יושלם המועד בתיקונו השלם,** עכת"ד. וכדברים האלה מבואר גם בס' "ליקוטי תורה" למהר"ם מטשערנאביל זצ"ל שכ' שלפי שלעתיד לבוא תהי' הארה נפלאה ונשגבה כ"כ שלא יהא יכולת לסובלו, **ע"כ ניתן לנו הפורים, שעי"ז יתרגלו קצת להארת ימות המשיח המאיר בפורים, ובכח זה יוכלו לקבל ההארה בעת הגאולה, שכבר הורגלו עיני הנשמה בראיית האור.**

אמונת עתיך (ח"א, ע' רע"ז)

להרה"ק, הושיעה אדוני היום לתשובה שלימה, כי ביום הזה כל הפושט יד נותנין לו, והרה"ק נענע לו בראשו.

(אילה שלוחה)

אאמו"ר זצוקל"ל אמר, שכפי התענוג והחיות של כל אחד שמקבל בפורים כך הוא בליל שמורים, וכפי שהוא בליל שמורים כך הוא ביום הכפורים, כל אחד לפי מדריגתו בעבודת השי"ת.

(בית אהרן)

◆◆◆

בפורים יכולים לבוא לשמירת הברית ע"י שמירת הברית יכולין לבוא לשמחה כמ"ש רבי נטע נטיעה בפורים ומסקינן נטיעה של שמחה שיהי' אדם שמח בתורה ובמצות ונטיעה זו היא בפורים.

(חידושי הרי"ם)

◆◆◆

כמו ביוהכ"פ עיצומו של יום מכפר כן ימי הפורים עיצומו של יום עושה מחיית עמלק, רק האדם צריך שיזכור שהיום יום הכיפורים וכן שהיום פורים.

(פרי צדיק)

◆◆◆

הנה בפורים נמצא סגולת פקודת ישועה בזרע של קיימא, כי תיבת פורים יורה על פריה ורביה, ובגמרא מצינו על פורים בלשון פוריא, שבוודאי מורה על זה.

(תורת אמת)

ימי הפורים האלה הם המעמידים את רגליהם של ישראל שלא יתמוטטו ח"ו בגלות.

(שם משמואל)

◆◆◆

מבואר בספה"ק שבפורים הוא גמר חותם לטובה כטעם ונכתב ונחתם בטבעת המלך.

(עטרת ישועה)

◆◆◆

והימים האלה נזכרים ונעשים כי ימים האלה יש להם סגולה תיכף שמזכירים דבר טוב על ישראל תיכף נעשה כך וזה נזכרים ונעשים.

(תורת חיים)

והימים האלה נזכרים ונעשים, שבימים האלו אנו נזכרים לפניו ית' לטוב, ונעשים כל משאלותינו.

(תורת אמת)

◆◆◆

בשם הרה"ק מברדיטשוב כי בנס פורים הראה הקב"ה שאפי' אחרי שהגזר דין נכתב ונחתם, מכל מקום על ידי תפלות ותחנונים ותשובה יכולים ישראל לפתוח כל השערים, על ידי תפלותיהם הם יכולים לבקוע את כל השערים, ואפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים.

(בית אברהם)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות יה"ק עצי חת מרים

ב'פוריא' יש כח לצדיקים לשנות ה'אושפיזא' דדוחקא לרווח והצלה

בפורים דשנת תרצ"ד לפ"ק פירש רביה"ק זי"ע מאמרם ז"ל (מגילה ז:) חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ואמר ד"חייב" הוא מלשון בעל חוב, **היינו דכל אדם נשאר בעל חוב במשתה היין של פורים שלא יוכל לשתות ככל החיוב. ואומרים "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" היינו דעל כן נקוה דכשיגיע הזמן אשר רוח הטומאה יעביר מן הארץ, ולא נדע עוד בין ארור המן לברוך מרדכי, אז עלינו לשלם כל החובות שאנחנו נשארים חייבים עכשיו בימי הגלות החל הזה.**

ובפורים דשנת תש"ד לפ"ק בימי החורבן הנורא כאשר תקפו הצרות, וה' שתוי מאוד, והובילוהו לחדר המטות והשכיבוהו על מטתו, ואז ניגש אליו המשב"ק לחלוץ נעליו, ופגע בשל ימין תחלה וביקש לחלצו, אז אמר לו רבינו זי"ע כנראה שאתה הנך בבחינת 'שלא ידע', הטרם תדע מאמרם ז"ל (שבת דף סא.) דחולצין תחלה של שמאל. ואמר אז על מאמרם ז"ל (ב"מ דף כ"ג:) **בהני תלת מילי עביד רבנן דשני** [פי' בהני תלת מילי מותר לת"ח לשנות ואי"צ שיאמר האמת] **בפוריא באושפיזא** כו', ואמר על פי המהרש"א ז"ל דפירש "פוריא" על פורים, ואמר דהנה על הכתוב (דברים כג ח) 'לא תתעב מצאי כי גר היית בארצו', פירשיז"ל שהי' אושפיזא בשעת הדחק, **וזהו המונה עביד רבנן דשנו בפוריא באושפיזא, היינו דבפורים יש כוח ביד חכמים לעורר רחמים שנזכה לשנות ולהחליף האושפיזא בשעת הדחק שיש לנו, ושנזכה לצאת מצרה לרווחה.**

תמר יפרה (דף נה, אות קי"ב)

בְּשִׁבְחָם שֶׁל מָרָן רַבֵּנוּ הַקָּ'

מדוע לא קבעו את פורים ליו"ט כמו שאר ימים טובים שנקבעו על הנסים מפני שאם היה נקבע ליו"ט גמור אז ה"ה קודש וא"א להשפיע רק דברים רוחניים וחכז"ל רצו שיהי' איזה יו"ט להשפיע גם דברים גשמיים לכן לא נקבע ליו"ט,

והנה ויחל נח פרש"י ז"ל שעשה עצמו חולין ונח הוא מלשון מנוחה ויו"ט, וז"פ ויחל נח היינו שקבעו את היו"ט בדרך חולין לא ליו"ט גמור מטעם איש האדמה כדי שיוכלו להשפיע גם דברים ארציים וגשמיים ואיזה יו"ט הוא זה לז"א ויטע כרם היינו פורים ששותין ומשתכרין בו הרבה.

(מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע, פורים תשי"ז)

◆◆◆

ואי לאו האי יומא רבא לא הי' ביכלתינו להחזיק מעמד בגלות המר והנמהר, אין היינטיגע זמן וואלט נישט געווען קיין מציאות א יוד זאל זיך קענען דערהאלטן ווען נישט דעם הייליגן טאג פורים.

(מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע, פורים תש"ח)

◆◆◆

הנה המפרשים תמהו למה לא נזכר שמו של הקב"ה במגילת אסתר אבל כשהתבוננתי ביום בעת קריאת המגילה ראיתי שהמגילה מלאה צירופי שמות הקדושים בכל מקום שפונים ולא ידעתי מה זו תמיה.

(מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע, פורים תשי"ד)

◆◆◆

די קדושה פון די מגילה איז אזוי הייליג אז מען קען פארברענט ווערן פון גרויס קדושה.

(מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע, בעיר סאטמאר)

◆◆◆

האם בפורים משום שהוא יום גדול ונורא צריכים להתבשם ביין וכי עצומו של יום לחוד אינו מבשם אלא כ"ז לא הוצרך אלא כעת בימי הגלות החשוכים שהגוף אינו מתבשם רק ע"י היין אבל לעת"ל נתבשם בפורים מבלי שתיית יין.

(מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע, פורים תשכ"ה)

◆◆◆

ידוע מ"ש הרמב"ם דתכלית הידיעה הוא שלא נדע והנה אין אנו יודעים ומשיגים איזה כוחות נפלאים דקדושה נמצאים בהצדיקים וכן איזה כוחות הטומאה הוא ברשעים והמן בעצמו אינו יודע כוחותיו וכן מרדכי אינו יודע עד כמה הוא הולך במעשיו שיש בו השפעה מן השמים שמן הבוכ"ע יש השפעה ליהודי קדוש שעובד השי"ת והוא בעצמו אינו יודע עד כמה הוא הולך עד כמה הולך ההשפעה מיהודי שעובד השי"ת ובפורים "אז דער אייבערשטער העלפט מ'טרינקט א פאר גלעזלעך ווין איז דע השראת השכינה און מען ווערט געוואר אז אונז ווייס מיר גארנישט.

(מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע, פורים תשי"ט)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותינו"ק עצי התמרים

– קריאת המגילה –

עס האט נישט קיין שאץ וואס צדיקים האבן געדינט דעם אויבערשטן ביי די מגילה ליינען

בפורים של אותה שנה היה רבינו [הגה"צ רבי מיכאל דוב וויסמאנדל זי"ע] בעיר (בוויליאמספורג), ובא לסאמערוויל לאחר צהרים, וכבר היה מבושם היטב, ופתח ואמר: הייתי היום אצל קריאת המגילה של הרה"ק מסאטמאר [זצ"ל], **והבנתי את הכוונות שמכוון בשעת הקריאה, אמנם רק עד פסוק פלוני יכולתי להמשיך עמו, ומשם והלאה שוב לא הבנתי,** (ופוק חזי מאן גברא רבה דקמסהיד עליה שהיה יודע בסודן של דברים, והבין מתוך קריאתו גודל כוונתו לשמים זי"ע). [א"ה ונודע מה שאמר פעם אחת בל"ק: **עס האט נישט קיין שאץ וואס צדיקים האבן געדינט דעם אויבערשטן ביי די מגילה ליינען].**

איש חמודות (עמ' ל"ב)

אין אות במגילה שאין טמון בו ישועות

ובפרט כאשר שמעתי מכ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל שאמר בשם זקינו הישמח משה זצ"ל **כי אין אות במגילת אסתר שאין טמון בו ישועות לכלל ישראל.**

חקי חיים (פ' שמות עמ' ס"ו)

עיקר החידוש אשר כל התלאות עדיין קורא המגילה באותה התהלבות ושמחה עצומה

היה זה בשנת תש"ו לפ"ק כשהיה רבינו דר עדיין בירושלים עיר הקודש, וביום הפורים היה רבינו בעצמו הבעל קורא כדרכו בקודש. והרה"ח רבי שלמה אליעזר מרגליות ז"ל סיפר שאחר יום הפורים שאל את אביו הגה"צ המקובל רבי אשר זעליג זצ"ל איזה חידושים ראה בעיניו בקריאת המגילה של רבינו זי"ע ביום הפורים. והשיב לו: עדיין אתה ילד קטן, ואין אתה זוכר את רבינו לפני מלחמת העולם השנית כשהיה רבינו ה'סאטמארער רב' בעיר סאטמאר כשהיה מלך ישראל בתפארתו, **ועכשיו אחר שכבר עברו עליו כל אלה הצרות וטלטולי הלאגערין, ועלה על ראשו כל אלה הצרות, ואחר כל זה יכול עדיין לקרות את המגילה בשמחה גדולה ובהתלהבות גדול כזו שראיתי בעיני, 'דאס איז יער גרעסטער חידוש'.**

דרך המלך (עמ' שי"ג)

◆◆◆

ואפ״ל עוד בחינה בזה, דהנה אגיד לכם מה שהיה קשה לי, דהנה אנשי כנסת הגדולה שתקנו לנו סדר התפלות של כל השנה, שנדע מה להתפלל והם תקנו לנו גם החרוז זה של שושנת יעקב לומר ארור המן וברוך מרדכי, ולכאורה היה להקדים ברכת הצדיק לארור הרשע, והיה להם לתקן ולומר ברוך מרדכי היהודי ואח״כ לומר ארור המן אשר ביקש לאבדי, אמנם אפ״ל דהנה אנו מחכים לכל יום לביאת המשיח ומאמינים באמונה שלימה דאע״פ שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא אמנם לביאת המשיח ישנם גם נגיעות עצמיות שסובלים כ״כ בגלות וכשיבוא משיח צדקנו נהי׳ חפשי מן הצרות א״כ יש מצד אחד הנאה גם לנו, אמנם להכרית זרעו של עשו שהם זרעו של עמלק הוא דבר הנוגע להבורא כל עולמים בעצמו כי נשבע הקב״ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק, ואם כן נוגע הדבר להבורא כל עולמים בעצמו, ועל כן מקדמינן לי׳ כי באמת יבא קודם משיח צדקינו הגואל האמיתי, אמנם זה דבר הנוגע גם לנו בפרטיות אמנם להכרית זרעו של עשו הוא דבר הנוגע לכבוד שמים, ועל כן מסדר הגמרא קודם להכרית זרעו של עשו ואח״כ בנין בית המקדש ושמו של משיח וזה כוונת אמרם ז״ל חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, פי׳ דאם שתה כבר כ״כ דאינו ידוע בין ארור המן לברוך מרדכי ויכול להקדים ולומר ברוך מרדכי קודם ארור המן דבר הנוגע לבורא כל עולמים בפרטיות אז עליו להפסיק בשתי׳ כי הוא מקדים דבר הנוגע גם לו לעצמיו קודם דבר הנוגע להבורא ב״ה, וזה עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

(מרן רביה״ק בעל ברך משה זי״ע, תשנ״ב)

◆◆◆

חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע אזוי קען יעדער איינער זען פורים וואס איז דעס טאקע אז מ׳האט געהייסן טרינקען פורים.. האב איז געקלערט אזוי חייב אדם לבסומי עד דלא ידע ער זאל נישט וויסן טאמער ממיינט מען אז מען טוט עפעס דעמאלט׳ס טויג שוין וויייטער נישט מען דארף צו וויסן פורים מ׳האט גארנישט געטאן דארעך געגאנגען דער פורים און מ׳דערזעהט זיך מיט גארנישט אפילו דער וואס האט געטאן טאמער מיינסטו ער וווייסט אז ער האט געטאן דעמאלט׳ס טויג שוין נישט עד דלא ידע מ׳דארף נישט וויסן מ׳דארף נישט וויסן גארנישט, אזוי ווי איך האב געהערט פון פעטער זי״ע ער האט געזאגט דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט פארן הסתלקות ממש,... האט ער געהערט עפעס זאגט ער האט ער זיך צו געבויגן האט ער געהערט ווי ער זאגט ״דער עיקר מען דארף וויסן ביי זיך צו וויסן אז מ׳איז גארנישט אבער טאקע ממש גארנישט״, פורים אזא גרויסער טאג כאטשע אידן טועהן ב״ה ס׳קומט אבער פורים אויף דערנאכט דארף, מען וויסן מ׳האט גארנישט געטאן אז מען וווייסט אז מ׳האט גארנישט געטאן דעמאלטס האט מען ערשט געטאן חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע מען זאל נישט וויסן ארור המן ברוך מרדכי מיינט (ס׳איז מרמז) אויף דעם (די מצוות און עבודה) וואס מען דארף טאן פורים אז מ׳וווייסט אז מ׳האט גארנישט געטאן דעמאלט׳ס האט מען געטאן, מרדכי הצדיק האט נישט אנגעהויבן צו וויסן אז ער טוט עפעס ממילא האט ער וועגן דעם טאקע זוכה האט ער געקענט זיין א דורש טוב לכל עמו ער האט טאקע דורש געווען אריין געטראסקעט אין אידישע קינדער,... דער אייבערשטער קוקט דאך ארין אין אידישע הערצער וואס טוט זיך האט ער אריינגעקוקט אין מרדכי הצדיק וויי די הארץ טוט אים וויי פאר אידישע קינדער,... ער האט געזוכט וואס מען קען העלפן אידישע קינדער וועגן דעם האט מען זוכה געווען

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה״ק עצי התמרים

– משלוח מנות –

תשובת רבינו לרב אחד שהתאונן ששלחו לו משלוח מנות ע״י ילד המחופש למאנק״י

מעשה באחד הרבנים שהתאונן בפני אדמו״ר מסטמאר זצ״ל ששלחו לו משלוח מנות ע״י ילד המחופש לקוף, השיבו האדמו״ר: **אל יחר בעיניך על זה, שאפילו על ידי קוף ממש היו יכולים לשלוח**, תמה הרב היתכן, השיבו הרבי מסאטמאר: כך כותב החתם סופר, חיפש הרב בחתם סופר ולא מצא, שב אל הרבי, אמר לו הרבי החתם סופר נמצא בגיטין (דף כב: ד״ה והא לאו), ושם כתב שהיכא שאמרה תורה שיעשה את המצוה בעצמו, אלא שאנו אומרים שיכול גם לעשות שליח, בזה יש דין שליחות, וצריך לעשות שליח שהוא כמותו, אבל היכא שאמרה תורה שישלח שליח, כגון משלוח מנות, זה סגי אפילו ע״י קוף וכל הפסולים.

וכעין זה כתב בשו״ת יהודה יעלה (או״ח סי׳ ר״ז) שמה שנקט קרא לשון משלוח, לרבותא דאף דבכל מקום מצוה בו יותר מבשלוחו, קמ״ל קרא דבזה אין קפידא ששלוחו שוה ממש כמו ע״י עצמו, אי נמי עדיף נמי מצוה יותר בשלוחו, לפי שתכלית כוונתם במצוה זו לקרב הלבבות לאהבת ריעים, לכן יותר דרך כבוד הוא ע״י שלוחו, ודיבר הכתבו בהוה אורח ארעא, אבל ודאי אין צריך ביה דין שליחות, דהא מעשים בכל יום חזינן דמשלחין ע״י קטנים, וגם ע״י עכו״ם. [א״ה וידוע מה שעסק רביה״ק בתשובתו בענין שליחות במשלוח מנות ואיכהמ״ל].

חשוקי חמד (מגילה דף ז. ד״ה ומשלח מנות)

צו די ישועה דער אויבערשטער זאל העלפן מען זאל זוכה זיין צו טאן מצוות און מעש"ט און מיינען נאר לשם שמים.

(מרן רביה"ק בעל ברך משה
ז"ע, פורים תשנ"א)

◆◆◆

וואס איז די טעם פארוואס פורים איז אזא גרויסע שמחה פאר אלע אידן, ווייל המן הרשע ביקש לעקור את הכל, ער האט געוואלט להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, המן הרשע האט נישט מבחין געווען צווישן איין איד און אנדערן, און אז דער אייבישטער האט געהאלפן אז ס'איז געווען א ישועה, מדה טובה איז דאך מרובה, וועט דער אייבישטער העלפן פאר אלע אידן נישט קיין נפקא מיניה ווער דאס איז, פאר אלע אידן, יעדער זאלן געהאלפן וועלן מיט כל מיני ישועות.

(מרן רביה"ק בעל ברך משה,
פורים תשנ"ח)

◆◆◆

ס'איז דא א מסורה נעשה ונשמע שטייט אין פרשת משפטים, נאכדעם ונשמע קולו בבואו אל הקודש ובצאתו ולא ימות דאס שטייט אין פרשת תצוה, נאכדעם איז דא א דריטע פסוק ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו, דאס איז שוין אין די מגילה. דריי מאל ונשמע.

כ'האב געקלערט אזוי א קורצען אופן וואס ס'קען זיין די מסורה, שטייט אין זרע קודש פון הייליגן ראפשיצער רב, זאגט דער זרע קודש די ר"ת, מעל בני ישראל איז יב"מ מעל בני ישראל איז די ר"ת יב"מ, זאגט ער דער שם יב"מ איז איינס פון די ע"ב שמות, ס'איז דא ע"ב שמות, איר וועט ארייננקוקן אין סידור ביי די פרשה פון קריאת שמע, ביי והיה אם שמוע איז ארויסגעשריבן די ע"ב שמות, אויפן ווארט נותן איז ארויסגעשריבן דער שם איז יב"מ, זאגט דער זרע קודש אז מעל בני ישראל איז מרומז דער שם יב"מ.

און דער זרע קודש זאגט אבער צו נאך אפאר ווערטער – דער הייליגן ראפשיצער רב זכרונו לברכה – די סגולה פון דעם שם, זאגט דער ראשפיצער רב ז"ל איז בני חיי ומזוני – זאגט דער ראשפיצער רב – ווי ליגט אין דעם שם בני חיי ומזוני? לייגט ער דאס אראפ אזוי אביסל בדרך פשטות, יב"מ יו"ד איז חכמה אלע ספרי מקובלים זאגן אזוי אז יו"ד איז חכמה, החכמה תחיה בעליה, ממילא איז יו"ד איז חכמה, חכמה איז חיות ממילא איז דער יו"ד משפיע חיות, דאס איז חיות.

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות יה"ק עצי התמרים

– משתה ושמחה –

פארן צדיק אינטערעסירט נישט דער עבר, ער זעהט שוין דעם בית המקדש בנוי ומשוכלל 'אויפן טיש'

מיד לאחר החורבן, כשהיה רבינו במדינת שווייץ, וביום הפורים דשם כשהיה רבינו בסעודתו בסעודת היום, כשעדיין לא באו אצל שלחנו הטהור מבני העיר, שאל הרה"ח ר' אלעזר שעהנדארף ז"ל את רבינו, בביאור פירוש הפשוט בדברי הגמרא במגילה (דף ז:) 'חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', דהיאך יכול להיות שאדם לא ידע החילוק בין ארור המן לברוך מרדכי.

ענה לו רבינו בלשון קדשו: **"א צדיק טראכט נישט פונעם עבר, ער טראכט נישט וואס עס איז געווען צו עס איז אים געווען אין א בחינה פון ברוך מרדכי (דאס הייסט גוט), אדער חלילה ארור המן, ביים צדיק איז אלצדינג אייניג, דער צדיק טראכט נאר וועגן עתיד".**

והטעימו רבינו בדברי מרן הקדוש מצאנז זי"ע על המאמר שאנו אומרים פסח בהגדה "אפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו יודעים את התורה מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים", והיינו דכיון שאין דרכו של הצדיק לחשוב על מה שעבר עליו, אפילו הכי מחויב בלילה הזה בליל פסח, לחשוב מה עברו עליו בשעת יציאתו מארץ מצרים, וזהו פירוש דברי הגדה, 'אפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה' וזהו צדיק אמת, שאינו חושב כלל למפרע אם היה טוב לו או לא, אפילו הכי בלילה הזה ליל פסח מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים ולחשוב מה שעברו על בני ישראל.

וחזר רבינו על דבריו כמה פעמים בניגון ובנעימות, ואח"כ צווח בהתלהבות, ואמר: **"פארן צדיק איז אלץ איינס, דער עבר אינטערעסירט אים נישט, עס גייט אים נישט אן די צרות וואס ער האט מיטגעמאכט, ער זעט דעם בית המקדש השלישי בנוי ומשוכלל פאר זיינע אויגן, אזוי ווי עס וואלט געווען דא אויפן טיש".**

דרך המלך (ח"א עמ' קנ"ז)

מליצה ישרה מרביה"ק בעת משתה ושמחה

באחד השנים (בקראלי) **כטוב לב המלך במשתה היין, אמר רבינו הק' ז"ל בחינה נפלאה** על מה שדרשו בגמ' (ר"ה דף כ"א) אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם וגו' (ויקרא כג, ד), ודרשו אל תקרא 'אותם' אלא 'אתם' אפילו שוגגין אפילו מזידין וכו', ואמר רבינו ז"ל **והלא הדברים ק"ו, ומה אם כתיב אותם מכל מקום דרשינן אתם אפילו שוגגין וכו', ק"ו בפסוק** (דברים יד, א) **בנים אתם לה' אלקיכם בודאי שאפילו שוגגין ואפילו מזידין שאנו בנים למקום.**

מושיען ש"י

בלייבט איבער ב״מ איז בני מזוני אזוי זאגט דער היליגער ראפשיצער רב, דער שם יב״מ איז מסוגל משפיע צו זיין בני חיי ומזוני, עכ״ד הרב, דער היליגער ראפשיצער רב האט אזוי געזעהן אין הימל, ער האט אזוי אונז מגלה געווען, אז דער שם יב״מ איז משפיע בני חיי ומזוני.

דער ישמח משה זאגט ושים באזני יהושע און דו זאלסט אריין זאגן אין די אויער פון יהושע, וואס זאל מ׳איהם אריין זאגן א סוד אין די אויהערן פון יהושע, ער אריינגעזאגט א סוד אין די אויהערן פון יהושע אז ס׳גייט זיין א נס פון פורים, און ער האט איהם געזאגט אז ער זאל פאר קיינעם נישט אויסזאגן, יהושע האט דאס געוואוסט, יהושע האט דאס איבער געגעבן פאר די נשיאי ישראל, דור אחר דור, עפ״י סוד האבן זיי געוואוסט אז ס׳גייט זיין א מעשה פון המן און אסתר פורים, זאגט דער ישמח משה מרדכי הצדיק האט אויך געוואוסט אז דא גייט זיין א נס, ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, ער האט שוין דעמאלטס געוואוסט אלעס וואס ס׳גייט פארסירן, נאר ער האט דאך נישט געקענט אויסזאגן פאר ציבור אז דא, דרייט זיך אזא שפיל אזא מעשה, וואלט דאך קיינער נישט תשובה געטוהן, ווען ער זאגט אז דאס איז נאר א צייטוויליגע זאך און באלד וועט זיך דאס איבערדרייען, האט ער נישט אויסגעזאגט ער האט געמאכט א שווייג פון דעם, ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה, אבער ביי זיך האט מרדכי געוואוסט אז די מעשה גייט זיך ענדיגן מיט גוטן, ס׳איז נאר דא א דורכגאנג, אזוי זאגט דער ישמח משה אין פרשת תרומה.

זאגט ער נעשה ונשמע אידן זענען געקומען צו מתן תורה ופסקה זוהמתן זיי זענען געווען אין א גרויסע מדריגה, האבן זיי דעמאלטס משיג געווען די גאנצע מעשה, פון א מגילה מיט אחשורוש מיט המן, אלעס אלעס וואס גייט זיין, האבן זיי געזאגט נעשה מ׳זועט טוהן אלע מצות ה׳, ונשמע און מיר וועלן הערן די מגילה, אזוי זאגט דער ישמח משה. קומט אויס אזוי, נעשה ונשמע גייט ארויף אויף די מגילה מיר וועלן ליינען די מגילה.

אין די מגילה איז דא דער שם יב״מ, דער שם איז דא אין די מגילה, וואו געפינט מען דאס אין די מגילה, ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו, ״עשה ב׳כל מ׳לכותו איז דעם שם יב״מ, האבן זיי געזאגט נעשה ונשמע מיר וועלן הערן די מגילה, ונשמע פתגם המלך וועלן מיר הערן דעם שם הקודש, וועלכע שם אשר יעשה בכל מלכותו, דעם שם, איז אויב אזוי ונשמע קולו בבואו אל הקודש בצאתו מן הקודש ולא ימות, דאס וועט משפיע זיין חיים, ונשמע הקודש בבואו אל הקודש ובצאתו ולא ימות, ממילא קומט אויס אז ס׳זועט משפיע זיין חיות.

עיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, ווייל אז מ׳ליינט די מגילה, ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו, איז דער שם יב״מ, מ׳ליינט דאס אין מגילה, דאס איז משפיע בני חיי ומזוני, – אזוי זאגט דער ראפשיצער רב, און ס׳איז נישטא קיין חולק, דער ראפשיצער רב זאגט אזי און קיינער איז נישט מחולק, ממילא קומט אויס אז ס׳איז זיכער אזוי – אז מ׳ליינט די מגילה אשר יעשה בכל מלכותו ווערט נשפע פאר אידישע קינדער בני חיי ומזוני, עיניהם של עניים די אויגן פון עניים קוקן ארויס למקרא מגילה, צו ליינען די מגילה, מ׳ליינט אשר יעשה בכל מלכותו דער שם קודש יעשה בכל מלכותו ווערט נשפע פאר אידישע קינדער פרנסה ברווח, עיניהם של עניים אידן דארפן האבן מזוני רויחי, די מגילה איז משפיע פאר אידישע קינדער פרנסה בהרחבה גדולה.

(כ״ק מרן רבינו הגה״ק שליט״א - פורים תש״ע)

הכל כדאי לעבור עבור קריאת המגילה

ס׳קומט פורים אין מ׳ליינט די מגילה, א פחד נורא יעדעס וואוירט פון די מגילה, ס׳איז בוקע רקיעים, אז מ׳האט די זכיה מ׳קאן ליינען די מגילה בציבור, ס׳איז א נחת רוח פארן לעבעדיגן באשעפער, איך האף צום באשעפער, השי״ת זאל אונז העלפן, זעמיר אין אזא נידריגן דור, מ׳האט נישט פון וועם צו שעפן, ווער ס׳זאל אונז משפיע זיין, טאקע נאר אין באשעפער אין הימל, דער באשעפער העלפט דאך, געלויבט דער הייליגער באשעפער, אוי וויי געוואלד, אז מ׳האט די זכיה איינמאל אין לעבן צו טוהן דעם רצון הבורא ברוך הוא וברוך שמו איז אלעס כדאי, (המלאכים אמרו) תנה הודך על השמים (שבת פ״ח ע״ב), ווייל איינמאל אין לעבן מקיים צו זיין עפעס א מצות התורה, איז ביי זיי גרויס חשיבות, געלויבט השי״ת אונז זענען מיר דאך מקיים מצות התורה, **מ׳ליינט די מגילה, אלעס איז כדאי איין רגע צו טוהן דעם רצון הבורא ברוך הוא וברוך שמו, אוי וויי געוואלד, איך האף נאך צו השי״ת.**

אלעס וואס מ׳ליידט אויף דער וועלט איז כדאי פאר איינמאל פורים, פאר איינמאל ליינען די מגילה, איינמאל דורכגיין די בחינה פון פורים איז כדאי די גאנצע וועלט, וואס מ׳קומט דאך אויף דעם עולם אראפ נאר פאר דעם איינעם צו טוהן דעם רצון הבורא ב״ה, אויף דעם קומט מען אראפ, וואס דען ברויך מען עפעס אנדערש.

דער טאטע זכרונו לברכה האט דאך געזומען א ראפשיצער איניקל, ביי ר׳ מנשה׳ן (בהה״ק ר׳ אשר׳ל זלה״ה) איז ער דאך געווען אן איידעם (בזו״ר), קאן זיין אז ער האט עס אליין געהערט פון ראפשיצער רב (זלה״ה), ער פלעגט עס נאכזאגן וואס דער ראפשיצער רב האט געזאגט **אז צוויי מאהל אין יאהר איז ער שיכור, פורים ביי דער מגילה און שמיני עצרת ביי קדושה** (פתר) ער פלעגט אלץ זאגן ער האט נישט געווייסט דערין קיין פשט, נאר ס׳קאן זיין וואס פארשטיי מיר אונז דען, זיי האבן דאך געוועדט כדרך הצדיקים הויכע זאכן...

(מרן רביה״ק בעל דברי יואל זי״ע - פורים תשי״ח)

שבת זכור

רוממות מעלותיה וגודל סגולתיה
וטעם קביעתה לשבת קודם פורים

'לא תשכח' מקיימין בכל יום, 'זכור בפה' חיובו אחת בשנה וקבעוהו חז"ל לשבת קודם פורים

כתב רבינו האריז"ל [פע"ח שער קריאת שמע פ"ג] **לכוין זכירת מעשה עמלק גבי וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול** כו', ואני בעניי נראה לי שבזה יצא ידי חובה בלב דוקא ולא בפה וכו' עיי"ש, ואני זה לי ימים כבירים שכוונתי ג"כ לדעת הרב חיד"א זלה"ה שבזה יוצאין ידי חובת לא תשכח, **אבל עוד הוכחתי לדעתי דהחיוב לא תשכח בלב הוא בכל יום, מה שאין כן זכור בפה הוא רק פעם אחת בשנה,** דאי לא תימא הכי למה אין קורין פרשת זכור בתורה בכל יום, **אלא על כרחך אין החיוב רק פעם אחת בשנה, ונמסר הדבר לחכמים איזה יום יבחרו וחמה בחרו לחקדים זכירה לעשיה שבת קודם פורים** [מגילה ל.], אם כן דברי מרן האריז"ל לכוין באמירת לשמך הגדול זכירת מעשה עמלק, הוא באמת מצות לא תשכח ואין צריך יותר, כי זכור בפה הוא רק פעם אחת בשנה, נ"ל.

בני יששכר

הקריאה נחשבת למחית עמלק, כיון דבשבת נמשך בכח כל פעולות השבוע, ועי"ז בפורים הוא נמחה

שבת שקודם פורים הוא שבת זכור שקורין בו פרשת זכור, והנה איתא שם בפסיקתא שם סוף פיסקא וז"ל **אמר הקב"ה בני אין לכם אלא לחיות קורין פ' עמלק לפני בכל שנה ומעלה אני עליכם כאלו אתם מחיתם שמו מן העולם** עכ"ל, **ועמלק הוא טומאת הקליפה היותר קשה בידוע,** ועפ"י מה דאיתא שבכל שבת ושבת נגזר בשמים ממעל מה שיצא מכח אל הפועל בשבוע הבאה, **נמצא שכל דבר שתחיה בימי השבוע כבר היה בשבת העבר בכח,** ובימי החול אחר כך בשבוע הבאה יצא אל הפועל, כמו שמצינו ששבת קודם ראש חודש מברכין החודש ומתפללין עליו, ושבת קודם יום הכפורים הוא שבת שובה [וכו'], והנה איתא **שר"ת מגל"ה הוא ל'העביר נ'לולים מ'ן ה'ארץ, שאז בימי הפורים היה מלחמת עמלק שכל הנהרגים בי"ג אדר ובי"ד בו בשושן עמלקים חיו, ושבת קודם הפורים הוא פר' זכור שבו בכח כל נם**

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

רמז בפר' ויקרא על שבת זכור

זכר תמים יקריבנו (א, ג). **"כתב של"ה בשם בעל עקידה שהקב"ה צוה לזכור תמיד כל המצות קודם שיעשה אותם, לכן תקנו חכמים קריאת פרשת זכור קודם עשיית פורים.** וזהו שנאמר (אסתר ט, כה): **'והימים האלה נזכרים ונעשים'.** וזה סמך בתורה: **'זכר תמים'** קודם עשיית המצוה יהיה זכרון המצות, ואח"כ יעשה המצוה, וזה: **'יקריבנו'. לכך לפעמים חל פרשת זכור בפרשת ויקרא".**

גנזי יוסף

פורים, ואם אנו קורין פ' זכור שהוא פ' עמלק מעלה הקב"ה עלינו כאלו מחינו אותו.

תורת משה – חת"ם

טעם המצוה הוא שנתחזק ביראת"ש וזהירות מרע, ולא נאמין בעצמינו כיון דשורש הרע עדיין לא בטל

וכמו שכן באדם הפרטי כמו כן בכללות בני ישראל וכללות העולם שברא הבורא ב"ה וברוך שמו טוב ורע, ז' מדות טובות באדם וז' מדות הפוכים וכן בעולם ז' עממין ועשר פעמים ז' הם שבעים אומות וכנגדם בקדושה שבעים נפש בית ישראל (זהר"ק שמות ט"ז ע"ב) ושבעים סנהדרין וכן ברוחניות כל אחד טוב ורע. והנה כמו שיש באדם פרטי מלבד הז' מדות נמצא בו כח להרע ולהיטיב יצר טוב ויצר הרע והם שורש של המדות דטוב ורע **כמו כן בעולם יש בחינת ראשית והוא קודש ישראל שנקראים ראשית** (ירמיה ב, ג) **ולחיפך עמלק ראשית גוים** (במדבר כד, כ).

ולזה ציותה לנו התורה הקדושה בפסוק זכור וכו' וחיה בחניח וכו' תמחה, ושקה לכאורא כיון שהקב"ה נוטר איבה ומלחמה מדור דור למה לא ציוה הקב"ה בראשונה להכרית זרעו של עמלק טרם אבידת האמוריים. אך באמת מקודם צריך להשבית ז' הפכים, וכשיזכך נפשות כללות נשמת בני ישראל מז' מדות הפכיים ויגרשו בפועל ממש את הז' עממים ואחר כך ממילא יחמו את הראשית גויים. כי כמו שאין ביד האדם הפרטי רק לבטל הז' מדות הבהמיות, אבל שורש היצה"ר הוא ביד הקב"ה, שלא יעזבנו בידו ויכפהו תחת העובד הנאמן, (וכמו בנפש פרטית) כמו כן בעולם שורש של הרע אינו בידינו, רק כשיבוא הקב"ה ויגש חרבו הקשה להאבידו, ויבולע המוות לנצח ויסיר לב האבן מקרבינו,

ובאמת לזה כתוב בפרשת בשלח (כי 'מחה אמחה' את זכר עמלק) **כי זאת אין בידינו, רק הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו יאבד השורש הרע מן העולם. והנה על כל פנים זה צריך האדם לדעת כי יש כח הרע בעולם בעוה"ר עדין,** ולזה לא יצדק בנפשו, ולא יאמין אדם בעצמו גם אם הוא כמעט נקי מז' מדות ההפכים, על כל פנים השורש עדין לא סר.

[א"ה: וכדאי' בספה"ק (עי' ספה"ק אור לשמים בעי"ז) דע"י הידיעה והזכירה הזאת גופא בזה הוא נמחה].

מצות זכירת מעשה עמלק

לעורר בקרבנו שנאת עמלק, היא מצוה בפני עצמה, או לתכלית הנקמה בלבד, או גם בשביל להזכיר חסדי המקום ב"ה שהצילנו מידו ולהתעורר ליראתו ית'

כפי תקנת חז"ל קוראים אנו פרשת **"זכור את אשר עשה לך עמלק"** בשבת זו שקודם פורים, כדי להקדים זכירת מחיית עמלק לעשייתה, כדכתיב **"והימים האלה נזכרים ונעשים"**. וכדביארו בכל הספה"ק שבכל פורים חוזר ומתעורר מחיית עמלק, ובהתעוררות ישראל קדושים למחות זכר עמלק שהוא כל כח הרע מתקרב ונשלם בפועל מחייתו בשרשו, וכמפורש בזה"ק (זה"ק ח"ב דף ס"ו) כי מחה אמחה, מחה לעילא, אמחה לתתא, זכר דוכרנא דלעילא ותתא. אמר רבי יצחק, כתיב כי מחה אמחה, וכתיב (דברים כה יט) תמחה את זכר עמלק, **"אלא אמר קודשא בריך הוא, אתון מחון דוכרניה לתתא, ואנא אמחה דוכרניה לעילא"** [אתם תמחו זכרונו למטה, ואני אמחה זכרונו למעלה], וכל ספרי רבוה"ק בענין שבת זכור ופורים מאריכים בדרכי העבודה והתשובה בימים אלו אשר העת והזמן מסוגל לקרב שלימות השם והכסא במחיית עמלק בב"א.

והנה בבואינו לחקור אחר יסוד מצות זכירת מעשה עמלק בפה והאיסור שלא לשכוח בלב, הנה מצינו מחלוקת הראשונים: הרמב"ם בסה"מ (מ"ע קפט) כתב: **"שצונו לזכור מה שעשה לנו עמלק מהקדימו להרע לנו, ושנאמר זה בכל עת ועת ונעורר הנפשות במאמרים להלחם בו, וגזרז העם לשנוא אותו, עד שלא תשכח המצוה ולא תחלש שנאתו ותחסר מהנפשות עם אורך הזמן, והוא אמרו ית' 'זכור את אשר עשה לך עמלק'**, ולשון ספרי **'זכור את אשר עשה לך' בפה, 'לא תשכח' בלב, כלומר, אמור מאמרים בפיך שיחייבו בני אדם שלא תסור שנאתו מהלבבות** כו'. הלא תראה שמואל הנביא כשהתחיל לעשות המצוה הזאת איך עשה שהוא זכר תחלה מעשהו הרע ואח"כ צוה להרגם" (עי' ש"א טו, ב). וכ"כ הרמב"ם גם לגבי לא תשכח (מל"ת נט): "שהזהירנו משכוח מה שעשה לנו זרע עמלק והקדימו להזיק לנו כו'. וכן אנחנו מוזהרין מהשליך זה מלבנו ומשכוח אותו, והיא מצות ל"ת, והוא אמרו ית' 'לא תשכח', **ובספרי זכור בפה, לא תשכח בלב, כלומר, לא תשליך שנאתו ולא תסירנה מנפשך"**. מבואר שהחיוב הוא בכדי לחזק שנאת עמלק בקרבנו ולעורר הנפשות להלחם בו. וכן הוא משמעות דברי הרמב"ן (דברים כה, יז): **"שלא תשכח מה שעשה לנו עמלק עד שנמחה את שמו**

מתחת השמים, ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע, ולכך נצטוינו למחות את שמו". היינו, שתכלית הזכירה היא שנבוא באמצעותו למחותו מתחת השמים.

אמנם ידוע דבר חידוש שכתב ביסוד מצוה זו בספר החינוך (מצוה תר"ג) וז"ל: "**ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים, כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, לא לנשים**", והיינו, מאחר שכל עיקר הזכירה בא דייקא לתועלת המחייה והנקמה, אין המצוה שייכת כי אם למי ששייך בו מצות הנקמה, וכבר תמה על דבריו אלו המנחת חינוך (שם): "**גם מי עמד בסוד השי"ת אם הטעם מחמת הנקמה, דאפשר גזירת הכתוב הוא שנזכור שנאתו מאיזה טעם ואנחנו אין יודעים, ואפשר אף בביאת משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל ולא יהיה זכר להם, מ"מ הזכירה יהיה תמיד מ"ע לזכור ולא לשכוח**".

והנה לאחר עיון בדברי הסמ"ג שכתב (מ"ע קטז): "**כשם שמצות עשה למחות את זרעו של עמלק, כך מ"ע לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו בדרך לעורר איבתו תמיד ועברתו שמרה נצח, שנאמר 'זכור את אשר עשה לך עמלק'**, וכן לגבי 'לא תשכח' כתב (ל"ת רכו): "**שלא להסיר מלבבו מעשה עמלק הרעה שעשה לנו שנאמר 'לא תשכח'**, נראה בפשטות דנקט כדברי המנ"ח שחיוב הזכירה הוא תכלית בפני עצמה "**לעורר איבתו תמיד ועברתו שמרה נצח**", כי לא הזכיר בדבריו שזכירה זו נועדה כדי שנמחה את עמלק כתוצאה מהתחזקות שנאתו בקרבנו, אלא, שעצם התעוררות שנאת עמלק בקרבנו מצוה היא, והרי הוא כנקיטת הרמב"ם והרמב"ן שהם מצוות מיוחדות בפני עצמן להזכיר הענין בפה ושלא לשכוח בלב איבתו ושנאתו.

ברם מדברי הסמ"ק במצוה זו (יום ראשון סי' כב) מאיר אור חדש בגדר החיוב, וז"ל: "**שלא לשכוח מעשה עמלק דכתיב 'לא תשכח', פירוש, שהקב"ה הצילנו מידו, ובעבור זה תהיה יראתו על פנינו לבלתי נחטא, ובזה יתן לנו כח להנקם ממנו אמן סלה**". הרי שחיוב הזכירה היא לתכלית אחרת לגמרי, לא בכדי שנזכור להלחם בו (כדברי החינוך), ולא להחדיר שנאתו בקרבנו (כהרמב"ם ורמב"ן כו'), כי **אם כדי להזכיר את חסדי המקום ב"ה**, ונצטוינו בזה לתכלית "**שתהיה יראתו על פנינו לבלתי נחטא**", ובאמת כן נראה קצת מדברי ספה"ק דברי חיים, (המובא כאן, ועוד ספה"ק, וכ"ג קצת מלשון קדשו בנועם אלימלך) שהאריכו בדברי מוסר שעיקר תכלית מצוה זו הוא לעורר פחד ה' ויראתו ית' בקרבינו ולהשמר מרע, ולהמלך את הש"י על כל מדותינו ומעשינו ובזה להשלים מחייתו למעלה בשלימות השם והכסא במהרה בימינו אמן.

ואח"כ הכתיח הקב"ה שממילא תמחה זרע עמלק כי הקב"ה ימחה אותו כאמרו מחה אמחה וגו', ורק עתה קודם שתהיה נקי מכל צד, זכור את וכו', היינו שתזכור כי עדיין לא סר שורש הרע וזכור נא איפוא אשר החטיאך בצאתך ממצרים, הגם שהיה אז סיוע גדולה לחקדושה מהענן וכמא הכבוד מכל מקום החטיאך מכל שכן עתה, ולזה הוא המצוה בכל יום לזכור כדי לשמור עצמו מרשת היצר הרע ומתחבולותיו, ולא יאמין בעצמו. וכו'.

דברי חיים – פרשת זכור ד"ה בפסוק ויקרא

בשבת זכור שיש בו בכח מחיית עמלק, מחוייב לעורר בנפשו מחיית עמלק ע"י ההתבוננות באור האמונה אשר אין עוד מלבדו

כ"ק אאמו"ר זצללה"ה זי"ע דיבר בקדשו על ענין פרשת זכור אם המצוה דוקא בשבת קודם פורים, ועיין מג"א (רס"י תרפ"ה) שמביא בשם הסמ"ק ועוד **דהוא דאורייתא ומצוה לשמוע את הקריאה יותר ממקרא מגילה כו', ובכל שנה ושנה נתעורר זה חכח, כשאנחנו נעורר א"ע באתערותא דלתתא עי"ז נתעורר ג"כ לעילא הרצון והרחמים שחי' אז, ונוכל למחות זרע עמלק**, לפי"ז מחוייבים אנחנו מדאורייתא לקרות פרשת עמלק למען נעורר א"ע באתערותא דלתתא למען למחות שמו ימ"ש, **כי כמו שמחוייבים אנחנו בנפש היינו אם היינו יודעים בבירור ממש שהוא מזרע עמלק ימ"ש לכרותו ולמחותו, כן גם בזמן היינו בזמן שנוכל למחקו ולהכריתו מחוייבים אנחנו במ"ע זו, ולכן הוא באמת החיוב דאורייתא בשבת שלפני פורים.**

ואיך נזכה לאתערותא דלתתא הוא מבואר במשנה ר"ה (כ"ט.) והי' כאשר ירים משה וגו' (שמות י"ז, י"א) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבן לאביהם שבשמים היו מתגברים, כלפי מעלה היינו שיודעים ומסתכלים בעינא פקיחא בעין השכלי שכל תנועותם וחמשה חושים שבאדם ומחשבה דיבור ומעשה וחכמה בינה דעה והשכל **הכל הוא מחש"י ומחלקו שנפח בו**, ועי"ז המה באים לבחינת '**ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים**', היינו שיודעים שכל מעשיהם ומצוותיהם המע"ט ומחש"ט אינו שלהם רק הכל מד' ומכוחו, ע"ד '**כי ממך הכל ומידך נתנו לך**' (דה"א כ"ט, י"ד) ומבינים האמת **שמצידיהם אינם עושים כלום רק בכח ד'** כו', וכל מי שאינו

מבין את זה ומדמה בנפשו שהוא עושה מצידו, זה לאות על פחיתות שכלו ועבודתו, **וע"י שמסתכלין כלפי מעלה כנ"ל ומשעבדין את לבם כנ"ל, בהתעוררות הזו נמחה ונחלש כוחו של עמלק**, כי כל כוחו של עמלק לא הי' רק להסית את ישראל שיבואו לנסות את ד', היש ד' בקרבנו אם אין, חיינו שהיו מסופקים אם אין, **ואיך אפשר להיות כמסתפק בזה, הלא מכל פעולותיו ותנועותיו וחושיו נראה כח ד' וחלק אלקי השוכן בקרבו תמיד בלי הפסק רגע, בזה הכח נמחה כוחו של עמלק ובזה נחלש כח הס"ם והיצה"ר המכונה ע"ש עמלק. ומהסתכלות והתבוננות הזה זוכים לשמחה אמתית והיא עיקר שמחת פורים, יתן ד' שנזכה לשמחה הזאת. ודבריו הקדושים דפח"ח, וחמה רפאות תעלה לנפשות ישראל:**

ישמח ישראל

העניין שקבעו לשבת דוקא, כי שבת הוא אמונה, ועמלק הוא כפירה, ושבת מסייע למחייתו, ומחייתו מסייע לאמונה

להבין ענין פרשת זכור לזכור עמלק בשבת דוקא, הנה ענין עמלק הוא בחינת כפירה בחשם בחינת חסרון אמונה, ולזו נסמכה פרשה יצאו מן העם ללקט ולא מצאו וגו' לפסוק ויבא עמלק וגו', כי על ידי שלא האמינו בה' ובמשה עבדו אשר אמר להם שבת לא יהיה בו וגו', נתגבר בחינת עמלק ובא עליהם למלחמה, לכן תקנו חז"ל לזכור פרשת עמלק בשבת דוקא, שעל ידי שיזכרו בחינת עמלק, יבואו להאמין בבחינת שבת בראוי, **ועל ידי שיאמינו בשבת ימחה שמו של עמלק מכל וכל.**

בת עין, זכור ד"ה להבין

מחיית עמלק במעשה ביום פורים נעשה ע"י נתינת מתנות לאביונים בשמחה (שיהא המעשה מקושר ברצון), ולזה צריך שבת זכור מקודם

בגמרא שם (מגילה ל.) שזכור קודם פורים להקדים זכירה לעשיה, וקשה מה זה עשיה בפורים הלא גם זה הוא אך ענין זכירה ולא עשיה בפועל, **וגם להבין הלא התורה היא נצחיות ואיך שייכים המצות הללו עתה בזמן הזה,** ונבאר בעזה"י, כי **בפורים הוא בחינה עשיה, לקיים מצות מתנות לאביונים, לזה אנו מקדימין זכירה לעשיה בכדי לזכור ולהכנים בלבבנו לקיים מצות צדקה ומתנות לאביונים בלב שלם ובטוב עין,** לקיים (דברים טו, י) **ואל ירע לבבך בתתך לו, כי זה הוא עיקר זכירת מחיית עמלק בזמן הזה למחות ולשרש כח הרע בחינת עמלק אשר בקרבו, חיינו כל המדות הרעות הנשרש בקרב לבו,** כמו במצות צדקה יש בני אדם הגם שהם נותנין עם כל זה ירע לבבם בתתם, וזה הוא **בחינת 'עמלק – רוע לב',** וכמו כן בכל המדות, לזאת אנו קורין פרשת זכור קודם פורים להקדים זכירה לעשיה, **למחות את בחינת עמלק ולחיות לבו נכון וישר בעת העשיה שגם לבו יסכים להעשיה, שיהא בלב שלם ושמח.**

בית יעקב – ד' פרשיות

כיון דהנס דפורים הוא נצחיות, וכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, מובן ממילא חובת קריאת פרשת זכור

ימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים, וכדרשת חז"ל שלא יתבטלו לעולם, והימים האלה נזכרים ונעשים בתוקף קדושתם וברוב אורה ושמחה שחופיע בהם חשי"ת אז. ובכל שבת קודש מתעורר הרצון והרחמים מכל השבוע הבא וכדברי הזוה"ק (יתרו) כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין כו', מובן ממילא כי מחוייבים אנחנו מדאוריי' לקרות פ' זכור בשבת זה דייקא, ולהתעורר על ידי קריאתנו באתערותא דלתתא, ונוכל אנחנו גם כן לזכות בעזרתו ית"ש על ידי אגודתינו יחד באהבה (וחובה) [וחיבה] לעורר מחיית עמלק בכל הפרטים.

ישמח ישראל – ד"ה ולדרכנו

ענין זכור היינו שידע מצבו שהוא רחוק עדיין מאד, ובזה גופא יבטל קליפת עמלק מעצמו, ויצא מאפילה לאורה

השבת הזה נקרא שבת זכור, והנה בוודאי מצד השם ית' אין לייחס שם ענין זכירה, כי ענין זכירה משמעו על דבר הנשכח לפעמים, ואין שכחה לפני כסא כבודו, **רק ענין הזכירה היא מצדנו, שאז בא ההתעוררות בלב האדם, וראשית התעוררות האדם הוא לזכור את עצמו ולפקח על מעשיו שעברו כי לא טובים המה, ורוצה לצאת מהחיפוך,** וזה ענין זכור את אשר עשה ל"ך עמלק, **ועל ידי זה באים לזכירה שבקדושה, זכור את יום השבת לקדשו,** כי לית נהורא אלא האי דנפיק מגו חשוכא דייקא, **כשיבין שהחשך מקיפו וימשיך עצמו ממנו, מזה יגיע לאור באור הקדושה.**

תורת אמת

גדודי העבריים

כפי שכבר הוזכרנו בשבוע העל"ט רצו הציונים להתחנף אל הענגלאנדער ולהקים גדוד עברי, דהיינו חיילים יהודים שילחמו יחד עם הענגלאנדער נגד הטערקן.

ולצורך זה התאספו כמה ממנהיגי הציונים וביניהם אברהם בנימין, אדמאנד דזשיימס ראטשילד, בנו של הבאראן ראטשילד המפורסם, וכל זה בראש המנהיג הציוני דזשאבוטינסקי שר"י.

דזשאבטינסקי מאיים לתפוס את גאב"ד ירושלים זי"ע

הלוחם מלחמות ה' ברמה, הגאון בקדוש רבי יוסף חיים זאנענפעלד זי"ע ששימש אז כמרא דארעא דישראל ואב"ד ירושלים, ראה בכל המעשים הללו סכנה רוחנית וגשמית נוראה לכלל ישראל, מכיוון שעקב כך יאשימו את כל היהודים כמורדים וכאלה המתערבים עצמם על ריב לא להם, ולכן נעמד כארי בשער שאסור להשתתף בפעולות אלו ובוודאי לא להתגייס לצבא זו, דזשאבוטינסקי שר"י שלח שליחים לאיים על גאב"ד ירושלים זי"ע, כי באם לא יפסיק את פעולותיו יתפוס אותו לחוץ לארץ ויסגרנו שם בכדי שלא ישפיע על דרי ארץ ישראל.

אבל כדרכו בקודש לא חת הגאב"ד מפני איש, וכשאחד מבאי ביתו העירו שמכניס עצמו לסכנה, ביטלו הגאב"ד בידיו, באומרו: **"הע... ס'איז גארנישט, ולא ירעו ולא ישחיתו".**

ולמעשה אחרי כשבוע נודע להטערקן מפעולות דזשאבוטינסקי וגרשוהו בבזיונות.

אגב, דזשאבוטינסקי נחשב אז לאחד מהרודפים והמצירים הגדולים נגד היישוב הישן שבארץ ישראל, ובשנת תרע"ט נדפס בעיתון "חדשות הארץ" תביעתו, שהיהדות החרדית לא יהיה להם הפריווילגיע לומר דעתם על ארץ ישראל, כפי שאין נותנים זכות לתינוקות קטנים, ושאל בצחוק, איזה ניסיון אזרחי או פוליטי או כלכלי או חברתי, יש להם לתינוקות עם פיאות וזקן העומדים לנגדינו.

לדאבוננו היו למאמריו השפעה גדולה וההסתה נגד שלומי אמוני ישראל נתפשט ונתחזקו על ידו.

גאב"ד ירושלים הוזמן אז אל ראטשילד שיסביר לו טעמו למה מתנגד אל גדוד העברי לטובת ממשלת ענגלאנד, והגאב"ד השיב לו **"אלו תבעו ממשלת ענגלאנד תביעה זו בגלוי, אולי גם הייתי אומר**

להתייצב אתם כדי שלא ימרדו אומות.... אבל אם הם לא מבקשים דבר כזה, סימן הוא שיש כוונות אחרות, וא"כ לא נתייצב לזה?".

למעשה עלה בידי הציונים, והענגלאנדער קרבו אותם והכניסו אותם אותם אל גדודי צבאם, ובכך נתפר הקשר הפיזי הראשון בין תנועות הציונים לממשלת ענגלאנד, דבר שקירב אח"כ את הצהרת באלפור וכן התאמנו קבוצות אלו איך להשתמש בכלי מלחמה, והם היו אח"כ הלוחמים של הקבוצות הטעראר של הציונים כ"הגנה" "אצל" ו"לחי" שזרעו הרס הרג וחורבן אצל הענגלאנדער והערביים בארץ ישראל, כדי לקבל עצמאות על ארץ ישראל.

אגב מן הראוי לציין דגדודים אלו העלו את חמתם של הצדדים שכנגד כדייטשלאנד וטערקיי, ששפכו חמתם וכעסם על האזרחים היהודים כנקמה נגד אחיהם הלוחמים.

הגאון רבי ברוך בער לייבעוויטש זצ"ל ראש ישיבת קאמענין סיפר מה ששמע אז מרבו הגאון האדיר רבי חיים מבריסק זצ"ל שיהודים אלו הינם בגדר של רודפים של כלל ישראל, ואמר לתלמידו הנ"ל, אם אתה תאמר זאת בשמי אתה "רודף" עלי, עד כדי כך פחד מהציונים. (הרב הדומה למלאך, תולדות הגרב"ב פרק כה, עמ' 393).

פרק ב' - הצהרת באלפור

השתלשלות העניינים

עוד לפני גמר מלחמת העולם הראשונה, שהזיק והשאיר את העולם בנזק בל יתואר, לכן אחרי שהכירו האומות בזה כתוצאה מסוגי הכלי לחימה שהתקדמו והתחדשו אז למאוד בהזיקם, הקימו האומות את "איחוד האומות" (פעלקער ליגע), והוא הגירסא הקודמת של הי"ו ע"ן (או"ם) של היום, והם רצו לסדר את העולם מחדש ולסדר ולחלק כל השטחים שנחרבו ונחלקו כתוצאה מהמלחמה הנוראה.

ענגלאנד שהשתוקקו מאוד לקבל את המאנדאט (הממשלה) על ארץ ישראל אחרי שהמלחמה ייגמר, פרסמו עוד באמצע המלחמה את "הצהרת באלפור" המפורסם, שנחתם ע"י "ארטור דזשעימס באלפור", פוליטקאי קאנסערוואטירי גדול בענגלאנד שהשפעתו היתה רבה מאוד, ושימש באותה עת כשר החוץ של ממשלת בריטניה, ולבאלפור היה קשרים קרובים עם מנהיגי הציונים ובפרט עם חיים ווייצמאן שר"י.

כשהציעו לענגלאנד בשנת 903' למס' את תוכנית "אוגאנדא", היה באלפור מראשי הממשלה, והתבונן מקרוב, איך שהציונים מתכננים להקים מדינה יהודית בפלאסטינע, שהיה אז תחת ממשלת טערקיי, והוא החליט כעת להשתמש בהם לצורך האינטערסן של ענגלאנד במלחמה.

[ההצהרה היה בעצם היסוד שהביא את השרה על ארץ ישראל לענגלאנד ע"י האומות המאוחדות, רק בעת ממשלתם צמצמו את ההצהרה ע"י הספרים הלבנים כפי שיתואר בעזהשי"ת להלן]

העתיד של פאלאסטינע

זה שהיה והציע את ההצהרה, היה דר. חיים וויצמאן, ממנהיגי הציונים המפורסמים בענגלאנד ולימים נשיא המדינה, וויצמאן היה דיפלומאט מוצלח, שהצליח ליצור קשרים עם הגדולים שבממשלת ענגלאנד, וייחס את הקרעדיט על ההצהרה לעצמו, ולמעשה רואים ע"י החוקרים את באיסטאריע שממשלת ענגלאנד הסכימו לפרסם את ההצהרה הזו רק משום אינטערסן אישיים, עוד בתחילת המלחמה, דנו בממשלת ענגלאנד בין הדיפלומאטים, על האפשרות לכבוש את פאלאסטינע וכל מזרח התיכון, והאיך שייך להשתמש בהם לטובת ענגלאנד, סיר הערבערט סאמועל, פוליטקאי יהודי בענגלאנד ומקורב לראשי הציונים, פרסם מיד בתחילת המלחמה, מאמר פנימי לחבריו שבקאבינעט האנגלי בשם "די צוקונפט פון פאלאסטינע" (העתיד של פאלאסטינע), ושם מציע שממשלת ענגלאנד יתפוס את פאלאסטינע כקאלאניע בריטי, ולעבוד על זה שימלאו אותה לאט לאט עם תושבים יהודים עד שישמש כמדינה עצמאית מקושר כמובן עם ענגלאנד.

המשך יבוא אי"ה

ועד להצלת יהדות אוקראינא

שע"י יהדות ארצות הברית

ב"ה

קריאת עזרה

אל כבוד אחינו בני ישראל בכל מקום שהם

לא עת לחשות, ולא עת להאריך, טויזנטער פליטי אוקראינע געפינען זיך בצרה וצוקה, זיי אפעלירן נאך אונזער הילף, און מיר זענען פארפליכטעט זיי אויסצושטרעקן א רעטונגס-ברעט

פאלגנד זענען די אפרירנדע פעולות יעצט אויפ'ן מינוט:

- **<u>פליטים אין ארומיגע לענדער</u>** – מען העלפט פינאנציעל און טעכניש צו פלאצירן פליטים אין שכנות'דיגע לענדער, ווי פוילן, מאלדאווע, אונגארן, רומעניע, מיט דירות און לעבנסווייכטיגע געברויכן עד יעבור זעם. **דער 'ועד' האט אראפגעשיקט א שליח מיוחד וועלכער רייזט ארום בייַ פליטים צענטערן, און ער טיילט כסדר מיט פאר'ן ועד וויפיל געלט מ'דארף און וואספארא רעטונג מיטלען עס פאדערט זיך.** באזירט אויף זיינע באריכטן ווארן די געלטער אפגעשיקט און טוט ב"ה אויף דאס ריכטיגע.
- **<u>אפהיטן פון סכנת רוחני</u>** - ווי באקאנט שוועבט א **גרויסע סכנה אויף די וואס קומען אן קיין ארץ ישראל, וואו די מדינה של שמד אינוועסטירט מיליאנען זיי צו אריינכאפן אינעם פרייען קולטור רח"ל.** דעריבער פארלייגט דער 'ועד' אומגעהויערע כוחות צו אפהאלטן אידן פון גיין אהין, נאר אנשטאט טוט מען זיי באזארגן מיט הייזער און לעבנסווייכטיגע שוץ אין זייערע יעצטיגע אויפהאלטונג פלעצער, מיט פיבעריגע וועבנדע פלענער אויפ'ן צוקונפט, עד יעבור זעם.
- **<u>פליטים אין ארץ ישראל</u>** – היות אסאך פליטים זענען שוין למעשה אנגעקומען אויף ארץ ישראל, איז צושטאנד געקומען אן אליאנץ מיט ארץ ישראל'דיגע לאנגיעריגע כלל-טוער: **הרב שמעון שישא שליט"א יו"ר "מרכז עזרה וויעץ" פאר רעטונג פון גיוס בארה"ק, און זיין ברודער הרב יעקב אליעזר שישא שליט"א מנהל "טוב וחסד".** מ'האט געגרינדעט אן אפיס מיט א שטאב באצאלטע יונגעלייט וואס געבן זיך אפ צו פלאצירן די משפחות הפליטים מיט דירות אין "ערליכע געגנטער", אזוי צו פארזיכערן בע"ה אז זיי זעצן פאר מיט'ן ערליכן לעבנסשטייגער צווישן יראים ושלמים. צוגלייך טוט מען באזארגן די משפחות מיט "מוסדות החינוך" פאר די קינדער, און אויסשטאפירן די פאמיליעס מיט קליידונג, עסן, אד.ג.

דער 'ועד' האט שוין אויפגענומען **עטליכע אוקראינ'ישע יוצאים וועלכע פארטיילן 'דירות אפליקאציעס' פאר די משפחות הפליטים, און איבער הונדערט משפחות האבן זיך שוין ב"ה געוואנדן פאר הילף,** און וועלן בע"ה ווארן באהיטן פון די בייזע רוחות, בגשם וברוח!

זכות קוואַרטיר למשפחה 1 חודש $1,800, דאס דעקט רענט-אויסגאבן פאר א משפחה, זיך צו קענען פלאצירן אין אן ערליכן מקום, און ח"ו נישט פארפאלן גיין

זכות הצלת נשמה אחת $1,000, דאס דעקט די קאסטן פון ארויסראטעווען א פליט און שענקען לעבנסווייכטיגע באדערפענישן

זכות מאכל ומשתה לקבוצה $720, צו שפייזן א 'גרופע' פארוואגלטע פליטים וועלכע געפינען זיך אונטער שרעקליכע אומשטענדן נע ונד - **זכות מציל $500,** די קאסטן צו שווערצן א פליט ארויס פון די בלוטיגע זאנע במדינת אוקראינע

די אלע פעולות ציט אריין אין הוצאות אדירות פון מיליאנען, בלי גזמא! נאר מיט די הילף פון די גאנצע יהדות הגולה וועט מען קענען ראטעווען די טויזנטער פליטים ברוחניות ובגשמיות

אנא, אל תעמדו מנגד בעת צר! בזכות זה זאלט איר געבענטשט ווערן בכל טוב, שמירה מעולה מן השמים

המצפים לישועת כל ישראל

ועד להצלת יהדות אוקראינא

ועד להצלת יהדות אוקראינא

הצלת אלפי יהודי אוקראינע, בגשמיות וברוחניות

בארה"ב 845.470.5545

בארה"ק 025.004.748

רבני הועד:

כ"ק אדמו"ר מקאסוב שליט"א

הגאון רבי יעקב הורוויץ שליט"א ר"י בית מאיר

הגה"צ רבי זלמן האלברשטאם שליט"א אבדק"ק טשאקאווע

פנימי תרכ"ט בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגאון רבי אשר יעקב אולמאן שליט"א

רב ומו"ץ שכונת רמת אברהם, בית שמש יצ"ו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בוויליאמסבורג יע"א

יום ג' פרשת פקודי תשפ"ב לפ"ק

רבינו: שלום עליכם, ברוך הבא.

הגרא"י: עליכם השלום.

רבינו: איך הער דא איר זענט ר' שלמה זלמן אולמאן'ס א זון?

הגרא"י: יא מיין טאטע ז"ל איז געווען ראש הכולל אין סאטמארער כולל אין בני ברק (כולל עצי חיים) אסאך יארן, דער רבי האט אים געקענט?

רבינו: יא, כ'האב אים גוט געקענט, ער האט זיך אסאך אפגעגעבן מיט הוראה.

אז ער האט געהייסן רבי שלמה זלמן אולמאן האט ער געהייסן נאכן יריעות שלמה.[1]

הגרא"י: יא, אונז זעמיר אייניקלעך, בן אחר בן, פונעם יריעות שלמה.

רבינו: יא, ער איז געווען אין מאקאווע, ער איז געווען דארט רב בימי החתם סופר, אין יענע יארן.

איך האב דעם ספר יריעות שלמה, ס'איז מיר שוין אפילו אויסגעקומען נאכצוזאגן ברבים פון ספר יריעות שלמה.

הגרא"י: די וועלט דערציילט אז מ'האט אים דארט אויסגעטיילט צרות, אזוי וויט אז ער האט געמוזט אנטלויפן פון דארטן א תקופה צייט, האט ער געזאגט אז מאקאווע איז נוטריקון מ'חלוקת ק'רח ו'כל ע'דתו.[2]

---

1 הגה"ק רבי שלמה זלמן אולמאן ז"ל בן הגה"ק רבי שלום חריף זצוק"ל אב"ד לאקענבאך הי' חתן הגה"ק רבי בונם איגר זצוק"ל ממאטעסדארף, והחת"ס קרא עליו 'אונזער יונגער גאון', ספרו הנפלא 'יריעות שלמה' התקבל בחיבה יתירה בין גדולי הדור, הגה"ק מהרי"א אסאד זצוק"ל המליץ עליו 'מופלא שבסנהדרין', והרה"ק הדברי חיים זצוק"ל אמר שמעת שיצא הגודע ביהודא לא ראה ספר נחמד כהיריעות שלמה, היה רב דק"ק מאקווא שלשים ושבע שנים, ונסתלק ביום י"א טבת שנת תרכ"ג ושם חלקת מחוקק ספון.

2 ונעתיק כאן מה שמופיע בראש ספרו יריעות שלמה (בהלק התולדות): באחרית שנותיו של רבינו התחילו רוחות חדשות לנשב במדינה, והמתחדשים חגרו עוז להנהיג חדשות בקהלות הקודש והציקו את רוח יראי ה' וחושבי שמו בסבל נורא, מלחמה כבידה זו נתארכה רבות בשנים והסתיימה בהתבדלות המוחלטת מפועלי און והתייסדות קהלות נפרדות ע"י רבותינו תלמידי החת"ס זי"ע הידוע בקורות ישראל בשם ה"טיילונג", אמנם עד שהגיעו לפירוד מוחלט הלוו סבלו יראי ה' מרוחות מהמתחדשים שירדו ממש לחייהם ברדיפות נוראות, ואחד המיוחד היה רבינו שנודע למכביר את רב סבלו שהציקו לו המתחדשים בעירו.

בימים הללו רבינו היה כבר לעת זקנותו ובכאב לבו הטהורה ראה את המצב העגום שקמו אנשי דלא מעלי מבני הקהלה שרצו להפוך הקערה על פיה להנהיג חדשות ולעקור מנהגי ישראל, התגבר כארי למורת תשושת כחו ויצא ללחום מלחמת ה' בגבורים כאיש מזויין וגבור מלחמה שלא להניח אף זיז כל שהוא מדרך המסורה, והמתפרצים בעם שלא רצו לקבל עול רדפוהו עד חרמה וזרקו עליו חצים ובליסטראות במלשינות ומסירות להוריד כבודו עד עפר ארצה.

אחד מתלמידיו הגדולים של רבינו היה הגה"צ המפורסם מוה"ר מרדכי אליעזר וועבער זצ"ל הרב מאדא שהיה מגדולי חסידי מרן הק' בעל דברי חיים זי"ע ובכתבו אל רבו הד"ח זי"ע הזכיר את סבלו של רבינו מאנשי רשע הללו והד"ח השיב לו מענה רב [נדפסה בילקוט אגרות קודש עטרת חיים ח"ב מכתב י"ג] וזל"ק: מכתבו הגיעני, וצר לי מאוד על צער הזקן הגאון מהרש"ג נ"י אב"ד דק"ק מאקווא יחי', ואצפה לה' שיראה נקמות בשונאיו במהרה וקרנו ירום בכבוד... ואמנם כן כשהגיע דבר המשפט לבית המלכות יצא צדקתו מטעם המלך, שכן צוה לו המלך שכל זמן שרבינו בעיר יקום חפצו ולא ישנו אחרי דבריו מאומה, וכל הללו שציערו אותו ולא חסו על כבודו נפלו ונשברו ורבצה עליהם הקללה והיו למשל ולשנינה.

רבינו: אזוי?! ער האט געהאט מחלוקת אין מאקעווע?

הגרא"י: יא, מ'האט אים געוודפ'ט, ער האט געמוזט אנטלויפן פון דארטן א תקופה צייט.

רבינו: וואו איז ער געגאנגען?

הגרא"י: יענע צייט וויים איך נישט, אבער שפעטער איז ער צוריק געקומען דארטן קיין מאקאווע.

רבינו: איך וויים אז ער איז צוריק געקומען דארט, ווייל כ'וויים אז ער ליגט אין מאקאווע.

ער איז געווען א גדול בישראל בימים ההם, דער יריעות שלמה.

ושאל רבינו: וואס טוט איר?

הגרא"י: ברוך ה', לעצטנס בין איך דארטן נתקבל געווארן אויף א רב אין בית שמש, ביי די נייע געגנט רמת אברהם, פונעם ראש בית דין פון ירושלים, גולבענציין רופט זיך דאס.

רבינו: אה, גולבענציין, יא איך וויים וואס דאס איז, כ'האב נישט געוואוסט אז ס'הייסט רמת אברהם.

א' הנוכחים: מ'האט די וואך אנגעהויבן צו בויען פאר אונזער קהלה א ביהמ"ד פאר יענע געגנט.

הגרא"י: כ'וויל טאקע דערציילן פארץ רבינ'ן, ס'איז דא א חשוב'ע סאטמארע קהילה דארט אין די געגנט ווי איך בין, צוואנציג סאטמארע חשוב'ע יונגעלייט וואוינען דארט, אויסער די אנדערע בתי מדרשים אין די געגנט, עם וואוינען שוין היינט דארט טויזענט צוויי הונדערט משפחות, אין גולבענציין.

וסיפר הגה"ק מנאסויד זי"ע שביום אחד כשנכנס רבינו לבית המדרש ראה שעקרו הבימה ממקומו באמצע ביהמ"ד ושמוהו למעלה אצל ארון הקודש כמנהג המתחדשים, על שאלת רבינו, השיבו המשמש שכן ציוה לו ראש הקהל ומילא אחר פקודתו, צוה עליו רבינו שישיבו למקומו הראשון וכן עשה, למחרתו כשנכנס רבינו לבית המדרש ראה שנעשתה התועבה עוד הפעם, צוה על המשמש להחזירו שוב למקומו הראשון, אמנם גם ליום המחרת חזר ונשנה הדבר ומצא רבינו את השולחן לפני ארון הקודש, אז נענה רבינו ואמר, לכו ואמרו לאותו בר נש בשמי "ווער עס וועט דעם שולחן וועקרייסן דער וואדד אויס געריסן ווערן", אבל הראה"ק עמד במרדו ולא נרתע מדברי רבינו וניסה עוד הפעם לשנות מקום הבימה, וסיים הרב מנאסויד שאכן כך עלתה לו לראה"ק הנ"ל שנחרב הוא ומשפחתו וכל נכסיו רח"ל, ועד לדורות האחרונים ידעו להיזהר תושבי העיר אף הגוים מאותו בית שגר שם מפחד ממה שאירע לכל בני הבית.

ועיין מה שכתב בשו"ת יריעות שלמה (סי י"ד) בנוגע לאסיפת המתחדשים בעיר ברוינשווייג וזל"ק: הלא ידעתם אם לא שמעתם כי בכל דור ודור עומדים עלינו מבני עמנו בני נעות המרדות, מי מלא ימצו להפר כנסת ישראל מאמונה, וטומאתם בשוליהם לכפור בתורה שבע"פ, תחזו מה עלתה בהם אין זכרון להם עירים היו, והם ועשתונותיהם נאבדו עדי אובד, ותורתינו הקדושה תכון לעד ישראל נושע בה' תשועת עולמים... עכל"ק.

רבינו: וויפיל קען נאך צוקומען?

הגרא"י: עם קען נאך צוקומען נאך אזויפיל, דער אויבערשטער זאל העלפן.

ס'איז א ערליכע געגנט, א חסידישע געגנט, ממש אזוי, נאמנים לה' ולתורתו.

רבינו: וועלכע קהילות נאך איז שוין דא דארט?

הגרא"י: קהילת דושינסקיא האט דארטן א חשובע ביהמ"ד. פרושים האט דארט א ביהמ"ד. א חשוב'ע ביהמ"ד, דרייסיג יונגעלייט האבן זיי. ראחמיסטרייווקא האט דארטן א ביהמ"ד. וויזניץ האט דארט א ביהמ"ד. און פינסק קארלין האט דארט א ביהמ"ד.

אלע קומען דארט מייסד זיין שטיבלעך, דער פינסק קארלינער רבי, ער איז א כהן, קומט דארט כסדר.

רבי נתן קופשיץ דער בית שמש'ער רב (הגאון רבי נתן הכהן קופשיץ שליט"א נאב"ד שכונת נחלה ומנוחה בית שמש ת"ו, וחבר הביד"ץ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק ת"ו), ער קומט אויך דארט כסדר.

רבינו: ס'וועלט נתרבה דארט תושבים פון אלע קרייזן, הייסט דאס.

הגרא"י: יא, ב"ה די געגנט אליינס קען זיך נאך פארדאפלן, בעזרת ה'.

רבינו: ב"ה ס'וועלט נתרחב די גבולי הקדושה.

*

הגרא"י: עם האט זיך יעצט געמאכט א שאלה ביי אונז אין בית שמש, מ'האט געטראפן דארטן אלטע הייזער, און מ'וויל טענה"ן אז דאס איז די אור–אלטע בית שמש וואס עס שטייט אין פסוק אין תנ"ך.

רבינו: ווי אין תנ"ך שטייט דאס, איר מיינט ביי די ערי יהודה שטייט בית שמש?[3]

הגרא"י: יא, און די ערי יהודה איז דאך מוקף חומה מימות יהושע בן נון.

אנדערע ווילן דארטן ליינען די מגילה סיי י"ד און סיי ט"ו.

רבינו: פארוואס? סתם ווייל מ'טראגט דעם נאמען בית שמש?

הגרא"י: ניין, ווייל מ'האט יעצט געטראפן אלטע הייזער דארטן, 'תל ירמות' הייסט דער פלאץ, און מ'זאגט אז דארט

---

3 כ"כ בספר יהושע (ט"ו, ט-י) "ויתאר הגבול מראש ההר אל מעין מי נפתוח, ויצא אל ערי הר עפרון ותאר הגבול בעלה היא קרית יערים: ונסב הגבול מבעלה ימה אל הר שעיר, ועבר אל כתף הר יערים מצפונה היא כסלון, וירד בית שמש ועבר תמנה". רואין מכאן שהיא עיר הלוים ביהודה, וכמו שכתוב לקמן (כ"א, ט"ו) שבני יהודה נתנו מחלקם את בית שמש ללוים, וכן בדברי הימים (ד' פרק כ"ח, כ"א) כתוב בבית שמש אשר ליהודה.

איז געווען א ישוב פון די ערי יהודה.[4]

רבינו: דאם וועלדט זיך וואספארא מקור דאם האט...

הגרא"י: דער חזון איש ז"ל האט געלייגט אין בני ברק אויך סיי י"ד און סיי ט"ו, ווייל דארט איז דא יפו וואם איז נאנט צו בני ברק, און יפו איז א ספק מוקף חומה מימות יהושע בן נון.[5]

רבינו: אזוי?!, ער האט געהאלטן אז בני ברק איז סמוך ונראה צו יפו?, אבער דער ברכי יוסף (סי' תרפ"ח) האלט אז סמוך איז נאר געוועלכע נעבן א וודאי.[6]

הגרא"י: יא, אינטערסאנט אז אין משנה ברורה דארט אין סימן תרפ"ח ברענגט ער טאקע בשם דעם ברכי יוסף, אז סמוך ונראה לספק, דארף מען נישט ליינען ט"ו, נאר י"ד. און דער חזון איש האט געהאלטן אז סמוך ונראה לספק דארף מען יא האלטן סיי י"ד און סיי ט"ו.

רבינו: אבער א ברכה האט ער געמאכט נאר י"ד.

הגרא"י: יא, נאר י"ד, פארשטייט זיך.

איך הער אז ביי הגאון רבי חיים קניעבסקי ברענגט מען עקסטער א מענטש פון ירושלים ביום ט"ו, כדי ער זאל הערן מגילה ליינען מיט א ברכה ביום ט"ו.

איינער האט מיר מסביר געווען אמאל, אז מסברא קען זיין דער חזון איש איז גאנץ מוסבר, ווייל דער רמב"ן ברענגט אז די סברא פון סמוך ונראה, אנדערע מיינען אז ס'איז כאילו ווי א טפל, ס'איז נישט אלץ טפל, נאר בשעת ווען ס'איז דא א מלחמה לויפן זיי אריין אין די מוקף חומה, ווערן זיי גערעכנט איינס מיט די שטאט, במילא אויב אין די שטאט אליין דארף מען ליינען י"ד און ט"ו אלץ ספק, איז דער סמוך ונראה אויך.

רבינו: דער רשב"א זאגט דאם אז ס'איז איינס ממש, ווייל זיי זענען זיך סומך אויף די שטאט בעת מלחמה.[7]

---

4 לתועלת המעיינים נציג כאן צדדי הספק שהיה בשנים קדמוניות בעיר בית שמש, ובתקופה האחרונה אחרי שנתגלו בחפירות בתים עתיקים נתרבה השאלה ביותר.

דהנה בספר יהושע מצינו שבעת שכבש יהושע את הארץ היו שם שלש עיירות שנקראו על שם בית שמש, **א.** בנחלת שבט יהודה (יהושע טו, י), **ב.** בנחלת שבט יששכר (יהושע יט, כב), **ג.** בנחלת שבט נפתלי (יהושע יט, לח), ומלבד אלו מצינו גם עיר בית שמש בארץ מצרים (ירמיה מג, יג).

ועוד ידוע שבמקום שנבנתה העיר בית שמש לאחר שנת תש"ח, היה במשך מאות בשנים מושב של ערבים אשר היה נקרא 'עין שמש', [ובלשון הערבים 'עין שמס'] ומופיע גם כן במפת ארץ ישראל אשר נכתבה בשנת תר"מ, וגרו שם הערבים עד שנת תש"ח שאז פסקה הישוב, וכהיום נמצא שם תל ארכיאולוגי, ונקרא 'תל בית שמש', והמקום נמצא בסמוך ממש לשכונות החדשות שנבנו בשנים האחרונות כבית שמש, וא"כ יש לשער שבמקום הזה היתה העיר בית שמש של נחלת יהודה, וכפי שכתוב בספר יהושע.

ובספרו של הגאון החוקר הידוע בירושלים לפני כמאה ושבעים שנה ה"ה בעל התבואות הארץ (עמ' קיז) כשמפרש הגבול של נחלת שבט יהודה ביהושע כתב בזה"ל: ומשם ירד הגבול לבית שמש הוא כפר למערב הר מודעים הנקרא עין שמס עין שמש עכ"ל. הרי מפורש בדבריו שהמושב העתיק עין שמש שהיה שם הוא בית שמש האמור ביהושע, וכן מצינו כיוצא בו לאחד מחכמי ירושלים לפני כמאה שנה ה"ה האדמת קודש (עמ' צז) כשמפרש את גבול נחלת יהודה כתב בזה"ל: הגבול יורד הנגבה לבית שמש החרבה היום, והערביים קורין לה עין שמש עכ"ל. הרי מפורש נמי בדבריו שפשוט לו שהמושב הערבי עין שמש הוא העיר בית שמש שבימות יהושע, וכן ידוע שהערביים לא שינו מעולם שמות העיירות.

וכיון שלפי האמור יש מקום לחוש עכ"פ שהעיר בית שמש כהיום נמצאת במקום שהיתה העיר בית שמש בזמן יהושע אם כן יש לומר שדינו כעיר מוקף חומה שכן מצינו מפורש בירושלמי בריש מגילה שהעיר בית שמש היתה מוקפת חומה בימות יהושע.

אמנם פוסקי זמנינו מצאו עוד נימוק גדול לפטור את העיר בית שמש מדין ערי הספיקות, [חוץ מדעת הברכי יוסף המובא לקמן בהערות], כי הביאור הלכה שם הביא מספר משאת משה (ח"ב סי' ג) שאף דקי"ל שכפר הסמוך לכרך המוקף חומה קוראין בכפר בט"ו, מ"מ אם הכרך שומם ואין קוראין שם בט"ו, גם בכפר הסמוך לו אין קוראין בט"ו רק בי"ד. וא"כ לפי"ז יש לומר נמי לגבי העיר בית שמש, שאף אם נאמר שהעיר בית שמש של זמן יהושע היתה במקום הנמצא כהיום תל בית שמש, מ"מ כיון שהמקום כהיום שומם מאין יושב אין צריך להחמיר בישובים הסמוכים לו לקרוא בט"ו.

וע"ע בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סי' רל"ח) שמבאר מנהג בני העיר בני ברק שאין חושיין לשיטת החזו"א וצ"ל וקורין רק בי"ד.

5 כי נודע דההחזו"א החמיר לקרוא בעיר בני ברק בט"ו בלי ברכה, משום שיש לחוש דנחשבת כעיר אחת עם יפו, דמבני ברק עד יפו הכל בנוי, ועיר יפו היא מהספיקות.

ועיי' בדינים והנהגות מהחזון איש ז"ל (עמוד קי"ז) איתא בזה הלשון: היו קוראין את המגילה בביהכ"נ שבביתו גם בט"ו, וכן קיים בו שאר מצוות היום, מפני העיר יפו שהיא ספק מוקפת (עי' חזון איש או"ח סי' קנ"ג) עכ"ל.

6 עיין בברכי יוסף (סי' תרפח סק"ט) שכתב בשם הרב משאת משה שכרך שקוראים בו י"ד וט"ו מספק, אז כפרים הנראים והסמוכים אליו קוראים בי"ד בלבד, שלא אמרו שהרי הם ככרך, אלא כשהכרך ודאי מוקף מימות יהושע בן נון, אבל אם הכרך עצמו ספק הנראים והסמוכים קוראים בי"ד בלבד, והסכים לזה הברכי יוסף שם.

7 וז"ל המובא ברשב"א (ב:) דמעיקרו נתחייב הסמוך לכרך לקרות בט"ו, משום דמיגו בתוך הכרך... וכ"כ עוד: וטעמא בכל הסמוך והנראה אליו נמי משום דכיון דמיגו ומיכסו בכרך הסמוך מימות יהושע בן נון, דכל שהוא סמוך ונראה לכרך בשעת מלחמה מתאספין ובאין אל ערי המבצר, והילכך הרי הן כאנשי הכרך ממש.

אך יש לציין מה שכתבו הפוסקים שלפי זה דין סמוך ונראה אינו אלא בסמוך ונראה באותה שעה שהיו מוגנים עמהם וכל שארע למוקפים

און באמת, דער שכל זאגט אז א סמוך ונראה האט א שייכות צו די שטאט, ווייל ס׳איז ממש איינס, טאמער איז מפסיק א נהר, אזוי ווי די גמרא זאגט ביי ראש השנה, דארט איז דאך אויך דא א דין פון סמוך ונראה (ר״ה כט:), דארט שטייט סמוך ונראה ויכולה לבוא, דארט מוז עס זיין אינעם תחום, און ס׳טאר נישט מפסיק זיין קיין נהר, און לאפוק בראש ההר, די גמרא (ר״ה ל.) האט דארט פארשידענע תנאים ׳רואה – פרט ליושבת בנחל, שומעת – פרט ליושבת בראש ההר, קרובה – פרט ליושבת חוץ לתחום, ויכולה לבוא – פרט למפסיק לה נהרא׳. פארוואס איז די אלע זאכן, ווייל אזוי איז עס איינס, און אז נישט איז עס נישט איינס, אזוי ווי די גמרא זאגט.

הגרא״י: אין ירושלים איז געווען א גרויסער טומל וועגן דעם.

רבינו: יא, ס׳איז געווען א גרויסע מחלוקה אין די ׳רמות׳ געגענט דארט אויף די בערג, דארט איז געווען א שאלה, ווייל ס׳איז נישט געווען מחובר צו די שטאט [ירושלים], ווייל ס׳איז געווען פוסט, נאר פעלדער, ממילא איז געווען א הפסק, ווען מ׳האט עס געבויט האט מען עס געבויט אפגעטיילט פון די שטאט, און שפעטער איז עס צוזאם געווארקסן, דארט איז געווען אזאלעכע וואם האבן געליינט י״ד, דער מנחת יצחק האט גע׳פסק׳נט (שו״ת מנחת״י חלק ח׳ סי׳ ס״ב) מ׳זאל ליינען י״ד [עם ברכה, ובט״ו בלא ברכה].

אבער אין ירושלים איז אמאל געווען אן אנדערע שאלה, שוין יארן צוריק, דאם איז געווען אים תשכ״ז, ווייל ס׳איז נישט געווען דארט בכלל (בירושלים בין החומות) קיין עשרה בטלנים. [לפני מלחמת ששת היומים, שעד אז לא דרך בה רגל ישראל, שאז כבשו הציונים את העיר מידי הערביים, ומאז היתה ירושלים שוב מיושב עם כמה מבנ״י].[8]

סמוך ונראה לעיר העתיקה שמוקף חומה ולכן יקראו את המגילה ביום ט״ו כנהוג. ואז פנה הגה״צ מסטראפקוב זצ״ל לרבינו שכיהן כאב״ד עיה״ק ירושלים, לחוות דעתו בנידון זה, אולם רבינו לא רצה להשיב אותו דבר, כיון שהרבנים הנאונים חברי הביד״צ גילו דעתם שאין לחוש לטענה זו ויקראו את המגילה כמימים ימימה, ואמר לו רבינו שרק אם הגה״צ רבי משה אריה פריינד זצ״ל ראש ישיבתינו הק׳ בעיה״ק ירושלים [ולימים גאב״ד ירושת״ו] שלח לו מכתב שאלה על דבר זה, אז יחווה דעתו בזה, אולם הרמ״א פריינד לא שלח עדיין אז לרבינו לשאול את חוות דעתו הק׳. בשנת תשכ״ה כאשר הגיע רבינו לבקר בתוככי ארצינו הקדושה, ובזמן שהותו בעיה״ק ירושלים היה מדובר בביתו נאוה קודש בענין המזכר, ונענה רבינו ואמר להנוכחים שהיו אז עמו במחיצתו, שדעתו הוא שיקראו את המגילה גם ביום י״ד בלי ברכה.

ובשנת תשכ״ז לפ״ק קודם ימי הפורים באתי לאמעריקא להסתופף בצל הקודש, ונכנסתי אל הקודש פנימה לקבלת שלום, ענה רבינו ואמר לי ״ביסט פונקט גוט אנגעקומען״, ושאלתי לרבינו על פשר הדבר מה היום מיומיים, אמר לי רבינו שהגיע בעת שאלה להלכה מאת הרמ״א פריינד [זצ״ל, הנ״ל] כדת מה לעשות בנוגע קריאת המגילה בירושלים בט״ו דמוקפין, וברצוני שתשוב תיכף ומיד לארץ ישראל למסור דעתי להביד״ץ דשם.

אולם הפצרתי מאוד מרבינו שברצוני להשאר לחסות בצל קדשו, וגם המשב״ק הרה״ח ר׳ יוסף אשכנזי ז״ל עמד לימיני, ואמר לרבינו ״קוים קומט ער צום רבין און שוין שיקט אים דער רבי אהיים״, ענה רבינו ואמר לי ״אויב ווילסטו אזוי שטארק בלייבן קום אריין מארגן נאכן דאוונען״, למחרת היום התפלל רבינו כדרכו בשעה מאוחרת, ואחר התפילה הלכתי ללוות את רבינו מבית המדרש עד ביתו נאוה קודש, ועל אם הדרך שוחחנו ביחד בנידון הנזכר. ובבואינו אל הקודש נכנסנו לחדר הספרים של רבינו, טיפס רבינו ועלה על הסולם והוריד ספרי הראשונים ונתנם לי וציוה לי ללמוד הדק היטב כל הסוגיה על בורו עם הראשונים, ובלשונו ״מאך דיר קלאר אין די גאנצע סוגיא אין דעמאלטס וועל מיר קענען שמועסן און מפלפל זיין״, ...עסקתי בלימוד כל הסוגיא, וכאשר סיימתי חזרתי לבית רבינו, ...תוכן שיחתינו היתה לברר שיטות של כל הראשונים בדברי הירושלמי שאמר ״בה אין קורין ובחוץ לארץ קורין״, אם הוא בלשון בתמיה או בלשון ניחותא, וכן דיברנו מגבולות החומה, ודעתו של רבינו היתה נוטה לומר שהישוב הנמצא כעת תוך החומה הוא העיר ירושלים, והשאר נקרא חוצה לה, ולבסוף אמר לי חוות דעתו להלכה שיקראו את המגילה ביום י״ד עם ברכה, אך רבינו לא רצה לכתוב תשובתו בעצמו מפני כבוד הביד״ץ, רק ציוה לי לכתוב להרמ״א פריינד כפי אשר מפיו יקרא, ערכתי את המכתב כפי שציוה לי רבינו.

באותו לילה אחר תפילת מעריב פגשתי בבית המדרש את כ״ק רבינו [בעל ברך משה] שכיהן אז כאבדק״ק סיגעט, וסיפרתי לו תוכן השיחה שדברתי עם רבינו, שבתחילה היה רצונו הטהור של רבינו שאחזור לירושלים למסור חוות דעתו בעל פה לחברי הבד״ץ, ואחר הפצרתי המרובה שרצוני לישאר במחיצת רבינו, ציוה לי לערוך מכתב תשובה להרמ״א פריינד שדעתו הוא שיקראו ביום י״ד עם ברכה, אולם רבינו חשש על כבודו של דודו מרן רבינו ולכן רצה שרבינו לא יחווה דעתו בענין זה נגד דעת גאוני ירושלים חברי הבד״ץ ובראשם הראב״ד רבי פנחס עפשטיין זצ״ל, וביקש ממני להתלוות אליו אל רבינו לדבר עוד איתו בענין זה, אני התחמקתי כי לא רציתי ללכת איתו לדבר עם רבינו עוד בענין זה, רבינו נכנס בעצמו לדבר עם דודו מרן הק׳, ומעבר לדלת שמעתי המשא ומתן של הלכה שביניהם ברייתא דאורייתא, ואחר כך

להם אירע, אך ישובים חדשים שנבנו בסמוך או בקרבת עין למוקפין יהיה דינם כדיו רוב העולם בי״ד אדר. אלא שכנגד זה התייצב החזון איש זצ״ל (או״ח סימן קנג אות א) וכתב: ... ודין סמוך ונראה אין צריך שיהיה בימי יהושע בן נון ולא בשעת הנס, דאם כן נפל בבירא דין סמוך, כי א״א לנו לדעת אם היו בתים בנויים חוץ לחומה סמוך לחומה, וכן הפוסקים לא הזכירו בזה שום תנאי, והילכך כל שהוא עכשיו סמוך יש לו דין סמוך.

8 כס׳ המאזרינו חי״ל מהרב החסיד המפו׳ ר׳ ליפא שוואַרץ זי״ל (מדור הספיפורים) מתאר את כל הענין באריכות, וז״ל שם: ״בשנת תשכ״ג לפ״ק נתעוררו כמה תלמידי חכמים שלכאורה מכיון דבעיר העתיקה אינם נמצאים עשרה בטלנים משום שלא דרך אז רגל ישראל בעיר העתיקה בין החומות, אם כן על פי הלכה מחוייבין לקרות בה ביום י״ד ולא ביום ט״ו כנהוג מאז ומקדם, והביד״צ ובראשם הראב״ד הגאון ר׳ פנחס עפשטיין זצ״ל סברו שאין שחר לדבר ולא יחושו כלל ליה מכיון שהוא

הגר"י: ביי די נייע ירושלים איז געווען א שאלה נאך פאר רמות, אפילו ביי די געגנט פון מחנה יהודה. איז אין לוח לארץ ישראל פון רבי מיכל טוקצינסקי,[9] ברענגט ער דארט אז וואם עם איז מער ווי א מיל ווייט פון ירושלים ליינט מען שוין י"ד, האט געקענט אויסקומען אין זעלבן צימער אין איין חלק זאל מען ליינען ט"ז, און אין די אנדערע חלק זאל מען לייענען י"ד.

רבינו: פארוואם האט דאם צוטוהן מיט א מיל, וועגן יכולין לילך?

הגר"י: דער משנה ברורה איז שער הציון (או"ח סי' תרפ"ח) ברענגט א לאנגע אריכות, צי נראה איז ביז א מיל צי אפילו ווייטער פון א מיל.[10]

רבינו: לכאורה די אויג זעהט מער ווי א מיל.

הגר"י: יא, די אויג זעהט אפילו ווייטער.

דער מנהג ירושלים איז אז איבעראל ליינט מען ט"ו.

כ'האב געהערט אז איינער פון די תלמידים פון רבי יהושע לייב דיסקין האט געברענגט א ראיה אז מ'קען ליינען ט"ו אפילו דארטן, רבי יהושע לייב האט דאך געקויפט א שטח פאר די יתומים, אין גבעת שאול געגנט, און ס'איז ווייטער ווי א מיל פון אלט שטאט, ער האט געשריבן אין א בריוו 'קניתי שטח ליתומים בירושלים', איז א ראיה פון דעם אז ער האט געהאלטן אז ס'איז ירושלים, דארף מען דארטן ליינען ט"ו.

רבינו: און ס'איז נאכנישט געווען אויסגעבויעט אין יענע צייט. היינט איז עס שוין נישט קיין שאלה, ווייל ס'איז שוין אינגאנצן אויסגעבויט.[11]

א' הנוכחים: מ'קען אזוי פון א בריוו אהנעמען אזא ענין, פאר א פסק הלכה?

הגר"י: אזוי האט מען געזאגט, פון רבי יהושע לייב'ס שיחת חולין קען מען זיך ארוים לערנען. רבי יוסף חיים זאנענפעלד האט דאם געזאגט.

רבינו: צי מ'קען א ראיה ברענגען פון א בריוו, פון א גדול בישראל איז דא אינטערסאנטע ראיות, ס'איז דא א באקאנטע ספק, ס'איז דא א שאלה צי אדר ראשון איז מען מרבה בשמחה אדער נאר אדר שני.

הגר"י: ס'איז א מחלוקת דער חתם סופר מיטן יעב"ץ (ב'שו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' פ"ח), אזוי זאגט דער וועלט.[12]

יצא רבינו מן הקודש ואמר לי שרבינו עומד איתן בדעתו שאכתוב מכתב תשובה להרמ"א פריינד, שאנשי שלומו יקראו את המגילה ביום י"ד עם ברכה בחשאי ולא בפרהסיא, וביום ט"ו יהיה שליח הביד"צ שיוציא את כל הקהל בקריאת המגילה. (ואכן תשובה זו נדפסה במילואי שם בס' המאורינו חיל בסוף חלק ד' במדור הסוגיות).

וז"ל התשובה שכתב: מכתב כתה"ר בענין המגילה, הגיע ליד כ"ק מרן שליט"א ונשא ונתן הרבה בענין זה, וגם מסר המכתב לידי לעיין בו, ואחר מו"מ בהענין, החליט כ"ק מרן שליט"א להשיב על ידי, שלא רצה לכתוב בעצמו כמובן.

ואחרי שמאריך לפלפל בענין זה, מסיים בזה"ל: ומכל הנ"ל דעת קדשו של רבינו שליט"א שמידי ספיקא לא נפקא, ומבואר בהדיא בשו"ע סימן תרפ"ח ס"ד, דבספק קורין בי"ד ובט"ו, ולא ירבך כי אם בי"ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם, עיי"ש.

ומעתה כפי שידוע לכתה"ר, שכ"ק מרן שליט"א אינו רוצה לצאת נגד הביד"צ בפרהסיא בריש גלי, ולכן דעת קדשו שכל אחד מאנ"ש יקרא לעצמו בביתו בי"ד, ובט"ו יחזרו אחר בעל קורא שמחזיק עצמו לפסק הביד"צ ואינו קורא רק בט"ו והוא ירבך ויקרא בבית מדרשינו, והעיקר שלא לעשות רעש מזה כמובן ודי ברמיזא לחכם כמותו שזהו רצון כ"ק מרן שליט"א. והנני בזה ידידו ודושה"ט באה"ר ובלונ"ח, חנני' יו"ט ליפא שוואדרן. [עיי"ש עוד כמה פרטים].

9 הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי ז"ל שהיה ראש ומנהל ישיבת "עץ חיים", ומחולל את ה"לוח לארץ ישראל" הכולל את ההלכות והמנהגים שנתגבשו בקהילות הפרושים תלמידי הגר"א בארץ ישראל, וגם צירוף לזה עוד שיטות נוספים, עוד משנת תרס"ה ועד יום פטירתו בשנת תשט"ו, ואחריו עד היום בניו ונכדיו מוציאים את הלוח מדי שנה בשנה.

10 ועיין בשו"ת תשובות והנהגות (ה"ג) שמביא פלוגתת הגרי"מ טיקוצינסקי עם שאר הגדולים האם דינם של הישובים החדשים בירושלים יש להם דין כעיר העתיקה או לא, ומבאר: "ובעיקר הפלוגתא בין הגרי"ם זצ"ל והחולקין וכמנהג עיה"ק נראה שתלוי בחקירה בדין סמוך לכרך דנדון ככרך אם הוא מעיקר התקנה שחייבוהו בחיוב דכרך עצמו או שחייבו רק מפני שהוא סמוך לכרך דלגרי"ם החיוב הוא לא מחמת עצמו אלא רק מפני שסמוך ובזה לא חייבו אלא בשסמוך ממש ואף שעי"ז חולקין עיר אין בזה חשש לא תתגודדו שכך עיקר הדין שתוך מיל חייב ואח"ז פטור והחולקין ס"ל רעד מיל הוא מעיקר התקנה שהסמוך דינו ככרך וכ"ש כשמחובר ממש כמוהו ולא חולקין עיר.

ואכן בשכונת עץ חיים מקומו של הגרי"ם זצ"ל קורין עד היום גם בי"ד ומשתדלים להשיג בן עיר שחוזר בערב למקומו שהוא ירבך על הקריאה מיהו יש להזהירו שאינו יוצא שם חיובו כששומע קריאת המגילה עצמה מבן כרך שבן כרך אינו מוציא בן עיר וע"כ צריך בעצמו לקרוא ממגילה וטוב שהוא יוציא את כולם", עכ"ד.

11 ועי' בשו"ת שבט הלוי ח"י סי' ק"ד שכתב בסוף התשובה: "וגם יתכן מאוד שעם מרוצת הזמן וקרוב הבנ"י יהפך גם רמות כולו כירושלים.

12 בפשטות מלשון המשנה במס' מגילה (פ"א מ"ד) 'אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים' משמע שענין ריבוי השמחה נוהגת בחודש אדר הראשון כבאדר השני. אבל ב'שו"ת שאילת יעב"ץ' חלק ב' (סימן סח): משיב על מה שהוקשה השואל 'מה הוזקק רש"י שם בגמ' 'משנכנס אדר' לפרש 'ימי ניסים היו פורים ופסח', וביאר שם "וי"ל עוד שרצה לרמז ג"כ שבשנה מעוברת אין שמחה נוהגת אלא באדר שני, וה"ט דימי נסים סמוכים הם, וכדאמרינן (פ"ק דמגילה ו:) אליבא דרשב"ג דאדר שני עיקר לענין קריאת מגילה, משום דמסמך גאולה לגאולה עדיף" עיי"ש. יוצא לנו מבואר מדבריו

רבינו: אה, ס׳איז דא א בריוו פון חתם סופר, ער ענדיגט צו א תשובה (חו״מ סימן כ׳) פאר די התימה שרייבט ער א דאטום ׳ראש חודש אדר ראשון שמרבים בו בשמחה׳,[13] עם איז געפאלן דעמאלטם אזוי ווי היי יאר, ראש חודש איז געווען דינסטאג און מיטוואך, דאכט זיך מיר תקפ״ט איז עס געווען, און ער שרייבט ׳ראש חודש אדר ראשון שמרבים בו בשמחה׳.

א׳ הנוכחים: איז דאם א ראיה אז ס׳איז מרבים בשמחה אויך אין אדר א׳?

רבינו: אזוי זעהט אוים, אסאך ברענגן דאם אלץ ראיה.[14]

הגרא״י: ווייל פון א גדול בישראל קען מען אזוי ארויס לערנען.

רבינו: כ׳האב געזעהן אמאל א מעשה, דער צאנזער רב דער דברי חיים האט געהאט א טאכטער זי האט געהייסן גיטשא, ערגעץ איז זי געווען, און דער דברי חיים האט געשריבן א בריוו פאר די טאכטער, ער האט געשריבן סתם אזוי א אגרת שלומים, האט ער געשריבן פאר די טאכטער, לבתי גיטשא, און ער האט צוריק גערופן דעם בריוו, און געזאגט לאמיר שרייבן ׳גיטשא׳ בעסער, און נאכדעם האט ער ארוים געשיקט דעם בריוו, דער בריוו איז אננגעקומען דארט וואו זי איז געווען אין שטאט, איז געווען דארט א שאלה אויף א גט און די פרוי האט געהייסן גיטשא, און זיי האבן געהאט א ספק איבערן נאמען גיטשא ווי אזוי מ׳שרייבט עס, און ס׳איז אננגעקומען א בריוו פונעם דברי חיים פאר זיין טאכטער וואם זי האט געהייסן גיטשא, האט מען געזאגט לאמיר גיין זעהן ווי אזוי ער האט געשריבן דעם בריוו, האט דער שליח פארציילט אז פאר ער איז געקומען האט מען אים צוריק גערופן און ער האט פארראכטן ס׳זאל שטיין גוט געשריבן גיטשא, איז מען געבליבן שטיין, אזוי?! ער האט אינזין געהאט דא דעם גט, און מ׳האט געשריבן אזוי ווי דער צאנזער רב האט געשריבן, מ׳האט א ראיה געברענגט פון דעם בריוו ווי אזוי מ׳שרייבט גיטשא, ס׳איז א אינטערסאנטע מעשה.[15]

ושאל רבינו: צו וואם זענט איר יעצט דאהי?

הגרא״י: איך בין אן איידעם ביי דעם בית חלקיה׳ער רב (הגה״צ רבי שלמה פאללאק ז״ל) פון ארץ ישראל, כ׳האב דא א שוואגער זיין זוהן דער בראשובער רב (הגה״צ רבי אשר גדלי׳ הלוי פאללאק שליט״א אבד״ק תהלה לדוד בראשוב) בין איך יעצט דא געקומען אויף א שמחה ביי אים.

רבינו: איר זענט אן איידעם ביי דעם בית חלקיה׳ער רב, הרב פאללאק?

רבינו: יא, ער איז אן איידעם ביי דעם קטמון׳ער רב, רבי יהושע דייטש.

רבינו: יא, ער איז געווען א זוהן פון רבי חיים לייב דייטש.

הגרא״י: אויך פון מאקאווע.

רבינו: יא, ער איז געווען דער מאקעווער דיין.

און רבי יהושע כ״ץ דער סאמבאטהעלי רב איז געווען אן איידעם דארט, און רבי חיים לייב כ״ץ (הגה״צ אבד״ק בית אשר דסערדאהעלי שליט״א) פון דאהי ער הייסט נאך אים. ס׳איז דא תשובה אין עצי חיים צו דעם רבי חיים לייב דייטש, סימן כ״ו אין עצי חיים איז די תשובה צו אים, רבי חיים יודא סג״ל דיין במאקאווא, וועגן א סאלדאט אין די ערשטע קריג – אידן האט מען דאך איינגערוקט אין מיליטער – צי מ׳מעג

דדוקא באדר הסמוך לניסן דהיינו אדר שני מרבין בשמחה ולא באדר ראשון. וכ״כ הגאון רבי אלעזר פלקלס ז״ל בספרו ׳שו״ת תשובה מאהבה׳ חלק ב׳ (סימן ש״א).

13 וז״ל מרן החת״ס בתאריך מכתבו: ׳ואחתום בברכה כאור בוקר ליום ג׳ שנכפל בו כי טוב א׳ דר״ח אדר ראשון שמרבין בו בשמחה׳.

14 בספר ׳אדרת הסופר׳ דף ד׳ (מנהגים והליכות אות ג׳) בהערה מביא מה שסיפר הגר״ש הלוי וואזנער ז״ל שפעם אחת הראה להגאון החזון איש ז״ל את מה שכתב מרן זיע״א בשו״ת חתם סופר חו״מ סימן כ׳ בחתימת התשובה א׳ דר״ח אדר ראשון שמרבין בו בשמחה, ואמר החזון איש: ״פון די תאריכים אין תשובות חתם סופר קען מען לערנען״.

ועי׳ בשו״ת שבט הלוי חלק י״א (סי׳ ע״ה) שכתב: ״ואשר שאל בענין אדר א׳ אם מרבין בשמחה, ידועים דברי רש״י תענית כ״ט ע״א והבאתי זה גם בתשובת שבט הלוי ח״י סי׳ ק״ה וע״ש בריטב״א ושפ״א, מכ״מ דעת מרן הח״ס דגם באדר ראשון ושמעתי פעם ששאלו זה למרן החזון איש והכריע מלשון הח״ס כמוש״כ כ״ת, עיי״ש.

15 עיין בס׳ כל הכתוב לחיים (עמ׳ קנ״ג) מהאדמו״ר מסטראפקוב זצ״ל שכתב: איש אחד מווינה היה אצל אא״ז הגה״ק מרן מצאנז זצוקל״ה, וכשהלך האיש לנסוע לו מרן מכתב, וביקש ממנו שימסור המכתב לבתו הרבנית גיטשא ע״ה שהייתה גרה אז בווינה, האיש הנ״ל נסע מצאנז לדעת מה כתוב במכתב ופתח וקרא, ופתאום בא שליח מצאנז ממרן ואמר לו שתיכף יחזור אליו לצאנז, האיש הנ״ל נתמלא פחד כי הבין שבודאי הרגיש מרן שפתח המכתב, וברעדה ומלא פחד ניגש אל מרן, וביקש מרן ממנו את המכתב, הנ״ל מסרו למרן, ומרן פתח את המכתב והגיה את שם בתו וסגרו בחזרה ונתנו להאיש.

כשבא האיש לביתו בווינה היה שם מבוכה גדולה אצל הבית דין דשם בענין ׳שם׳ בגט שלא ידעו איך לכתוב השם, והשם הנ״ל היה אותו השם שקראו לבת הרה״ק מצאנז, וכששמעו שבא האיש הנ״ל ובידו מכתב מעצם כתב יד קדשו לבתו אשר ג״כ קוראים לה כך, תיכף לקחו המכתב וראו אידמרן כתב את השם, וככשמעו שמרן החזיר את המכתב ודייק בכתיבת שם בתו, הבינו למפרע שהוא ראה ברוח קדשו שהם יזדקקו לשאלה זו, וכתבו כפי אשר כתב בהמכתב.

וע״ע בשו״ת דברי חיים (ח״א סי׳ ע״א) שדן בכתיבת השם ׳גיטשא׳.

טראגן די תפילין, ס׳איז געווען שבת, צי מ׳מעג מיטטראגן די תפילין.[16]

הגרא״י: דרך מלבוש.

רבינו: ניין, נישט דרך מלבוש, אינעם זאק וואס ער טראגט ממילא, ער מוז דאך טראגן, ער איז דאך א סאלדאט,

הגרא״י: אבער וואס וויניגער צו טראגן.

רבינו: אה, דאס איז די שאלה, ריבוי בשיעורין. אויף דעם האט ער א תשובה וואס מ׳זאל טוהן מיט די תפילין, איז דא א תשובה אין עצי חיים צו אים.

הגרא״י: ס׳איז געווען א זוהן פונעם מאקעווער דיין וואס האט נאך געלעבט אין ירושלים, האט ער מיר דערציילט אז ער האט געפרעגט פאר זיין טאטן, ווי אזוי קען זיין אז דער יריעות שלמה ליגט אינעם אלטן בית החיים ביי די נעעלאגן.

רבינו: ס׳איז דאך נאך געווען פאר די טיילונג.

הגרא״י: ער איז געווען א קינד, ער האט נישט געוואוסט, זאגט אים דער טאטע אזוי שארף, נעה, ער ליגט נישט דארטן, ס׳איז נאר די מציבה, אבער ער ליגט נישט דארטן!

רבינו: ס׳איז א ווערטל, דער ישמח משה ליגט אויך אינעם אלטן בית החיים.

הגרא״י: ביי די נעעלאגן?

רבינו: ביי די שטאטוסקוא, נישט ביי די ארטאדאקסן. אבער ער ליגט אויך דארט, דאס איז נאך אויך געווען פאר די טיילונג. טאקע נישט ביי די נעעלאגן נאר ביי די שטאטוסקוא, אבער ווער ס׳קען אביסל היסטאריע ווייסט אביסל די פרשה.

הגרא״י: איך פאר שוין יעצט אהיים בעזרת ה׳, דער רבי וועט אונז א ברכה געבן.

ובירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל האבן ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא.

א׳ הנוכחים: אונזער קהילה אין בית שמש מאכט די קומענדיגע וואך דינסטאג אן עצרת אין בית המדרש פאר אלע אנשי שלומינו בענין הטעכנאלאגיע, דער רב וועט אי״ה דארט רעדן, קען ער איבערגעבן וואס ער הערט פונעם רבי׳ן.

רבינו: יא, זאלט איר טאקע איבערגעבן דארט, וועז איר רעדט צו אנשי שלומינו איבערן חומר הענין.

---

16 וז״ל שם בסי׳ כ״ו, ע״ד שאלתו באחד מאנשי המלחמה וכעת הוא אצל הזשאנדארין במקום אשר אין שם איש ישראל מה יעשה עם התפילין, האם מותר לישא גם התפילין ביום השבת קודש בתוך שאר החפצים אשר הוא צריך לישא עמו השייכים לכלי המלחמה, כי עי״ז שלא היה אתו התפילין כבר אירע לו פעם אחד שלא הניח תפילין רח״ל, אי אסור לחלל שבת בשביל לקיים מצות תפילין.

ס׳איז אזוי, א מענטש איז מלא נסיונות, יעדער איד איז מלא נסיונות מן הבוקר עד הערב, און מלחמה האלטן מיט׳ן יצר הרע איז א שווערע מלחמה. רבי יוחנן בן זכאי האט געזאגט אז מורא שמים זאל זיין כמורא בשר ודם (ברכות כה:), וואס איז דער פשט אין דעם? נאר א איד איז טאקע א מאמין, אבער דאך דער כח היצר הרע וועז א מענטש זעהט, איז אנדערש ווי וועז א מענטש זעהט נישט, מענטשן גייען אויף א פלאץ וואס איז נישט אייגד און מ׳טאר נישט גיין, וועט ער זיך צוריק האלטן, גיין טוהן למעשה און גיין אהין דאס וועט ער נישט טוהן, ער וועט זיך צוריק האלטן, אבער וועז ער זיצט ביי זיך אין די ד׳ אמות, ער מאכט אזוי מיט די פינגער ער גיט איין דריק מיטן קנעפל, און ער קומט אן השם ירחם, ער איז דארט, קיינער שטערט אים נישט, קיינער וויסט נישט, נאר איין איינציגער באשעפער, דארף מען עומד זיין בנסיון, וועז ס׳איז מורא שמים אליין אהן מורא בשר ודם.

רבי יוחנן האט געזאגט ׳ולואי׳, אז מ׳טראכט אריין אין די דיבורים, ולואי, איז טייטש אז וועז ס׳איז שוין מורא שמים כמורא בשר ודם איז שוין גוט, הלוואי ס׳זאל זיין כמורא בשר ודם, דארף דאך יעדער מענטש זעהן אז די מורא שמים זאל זיין כמורא בשר ודם, און רש״י זאגט דארט ולואי – שיהא כמורא בשר ודם שאם כן תחדלו מעבירות הרבה, אזוי זאגט רש״י.

און אין דעם איז נישטא קיין מורא בשר ודם, במילא איז זייער אסאך גדולים וטובים וואס האבן געקלערט אזוי ווי די גמרא זאגט (שבת יב:) – מ׳טאר נישט זאגן, ס׳איז להבדיל – אני אקרא ולא אטה, כ׳וועל נישט נכשל ווערן, און ביים סוף קרא והטה, אזוי איז אסאך גדולים וטובים האבן געזאגט אני אקרא, איך וועל אכטונג געבן, און זיי זענען אדורך געפאלן, קיינער איז נישט פארזיכערט, אזוי איז עס, דער יצר הרע כאפט אן א מענטש אין א שוואבע מינוט, לאמיר נאר אויף א רגע געבן א קוועטש, און ער פאלט אדורך, יעדן טאג איז מען אויף דעם מתפלל, אל תביאני לא לידי נסיון, און מיטן האבן די כלי איז מען עובר אליינם אויף דעם אל תביאני לא לידי נסיון, אז דו ברענגסט זיך אליינם צו א נסיון, זאל מען פון הימל דיך אפהיטן?, אז ס׳איז נישטא קיין שום גדר, דו אליינם געבסט נישט אכטונג, און דו ברענגסט זיך אריין לידי נסיון, פארדעם איז דא געשטעלט תקנות וואס איז יעדן מחייב כדי זיך נישט צו ברענגן אליינם צו א נסיון.

ונפרד רבינו ממנו בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל האבן סייעתא דשמיא און הצלחה מרובה, לרומם קרן התורה והיראה, אהן קיין עגמת נפש.

הגרא״י: אמן, א ישר כח, דער רבי זאל מאריך ימים ושנים זיין ביז משיח׳ס טאג.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

באסיפה כללית לאנ"ש בעיר מאנסי יצ"ו

יום ב' פרשת ויקרא תשפ"ב לפ"ק

ובתוך הדברים עורר בקול חוצב להבות אש
אודות המצב הקשה של פליטי אחב"י במדינת אוקריינא

עס איז שוין שפעט אויפן זייגער, במילא פיל איך א חוב נישט מאריך צו זיין, ווייל איך פארשטיי אז אידן דארפן מארגן פריה אויפשטיין צו שיעורי תורה און דאוונען און צו גיין צו די ארבעט.

די וואך אין די סדרה הייבט זיך אן פרשת ויקרא, אדם כי יקריב מכם קרבן, אן ענין וואס מ'איז מקריב א קרבן פארן הייליגן באשעפער. עס ענדיגט זיך די סדרה וואס מ'האט געליינט פארגאנגענע שבת, האט מען געליינט פרשת פקודי, אלה פקודי המשכן משכן העדות, איז דאך באקאנט רש"י זאגט, ס'שטייט אלה פקודי המשכן משכן העדות, שטייט צוויי מאל דאס וואלט משכן, דאס איז א רמז אויף די צוויי בתי מקדשות שנתמשכן בעוונותיהם של ישראל, אין אלה פקודי המשכן איז מרומז דער חורבן פון בידע בתי מקדשות.

עס איז דא א מדרש, אמר משה לפני הקב"ה, משה רבינו האט געזאגט פארן הייליגן באשעפער, רבונו של עולם, מיר האבן געמאכט א משכן, און עס איז איבער געבליבן געלט, גאלד און זילבער, מה נעשה בנותר, וואס זאל מען טוהן מיט דאס געלט וואס איז איבער געבליבן?, האט דער אויבערשטער געענטפערט פאר משה רבינו, לך ועשה משכן לעדות, זאגט דער יפה תואר, וואס הייסט משכן לעדות? א בית המדרש גדול און א בית ועד לתלמוד, גיי מאכן א ביהמ"ד וואו אידן זאלן קומען זיצן און לערנען.

כ'מיין אז מ'קען אפשר מרמז זיין דא, אלה פקודי המשכן, די תורה האט דא מרמז געווען, דער חורבן פון ביידע בתי מקדשות, משה רבינו ברוח קדשו האט געזעהן וואס עס וועט זיין מיט כלל ישראל עד סוף כל הדורות, משה רבינו האט געזעהן אז דאס בית המקדש וועט חרוב ווערן בבית ראשון, און ס'וועט זיין א בית שני און עס וועט אויך חרוב ווערן, און ס'וועט זיין א לאנגער ביטערער גלות, אזוי ווי מיר זעהן אויס, און מיר שטייען מיט השתוקקות מ'קוקט ארויס אויף ביאת המשיח, משה רבינו האט צוגעקוקט כלל ישראל, ווי אזוי עס וועט אויסזעהן כלל ישראל עד סוף כל הדורות, משה רבינו האט געזעהן וויפיל אידן וועלן אנקומען קיין גלות אמעריקא, ווי אזוי ס'וועט אויסזעהן דא, ווי אזוי עס וועט אויסזעהן דער מצב פון אידישקייט, משה רבינו האט געפרעגט 'מה נעשה בנותר', וואס קענען מיר אונז טוהן, 'בנותר', אז ס'זאל איבער בלייבן ערליכע אידישע קינדער, 'מה נעשה', וואס איז די עצה וואס מ'זאל טוהן? 'בנותר', אז ס'זאל איבער בלייבן נאך אזא שווערן ביטערן גלות, עס זאל איבער בלייבן ערליכע אידישע קינדער, עס זאל זיין וועט ס'זאל קענען מקבל פנים זיין פני משיח צדקינו, האט זיי דער אויבערשטער געענטפערט, גיי מאך א משכן לעדות, מאך א ביהמ"ד, וואו אידן וועלן קומען זיצן און לערנען, אז אידן וועלן קומען זיצן און לערנען, מ'וועט זיין מקושר מיט די תורה הקדושה, וועט עס זיין א גאראנטי אז ס'וועט בלייבן א כלל ישראל.

דער טאטע ז"ל פלעגט צו טייטשן,"ואין לנו שיור רק התורה הזאת", מ'זאגט דאס אין די סליחות, ואין לנו שיו"ר, עס איז נישטא קיין שום גראנטי אז מ'וועט איבער בלייבן, אז עס וועט איבער בלייבן ערליכע אידן, רק התורה הזאת, נאר אז מ'זיצט און מ'איז עוסק בתורה.

און דאס וויל איך זאגן פאר די אידן דא, אין גלות אמעריקא, ס'איז נישט קיין נפקא מינה וואו מ'וואוינט, צי מ'וואוינט אין וויליאמסבורג, צי מ'וואוינט אין בארא פארק, צי מ'וואוינט אין קרית יואל, צי מ'וואוינט אין מאנסי, יעצט רעד איך פאר מאנסי אידן, אבער די זעלבע דיבורים וואס איך רעד, איז אויך פאר אנדערע אידן וואס זיי וואוינען אין אנדערע מקומות.

עס איז גארנישט אנדערש מאנסי ווי אנדערע מקומות וואס איז דא, אלעס איז סדנא דארשא חד הוא, אלעס איז איינס, אז אונז ווילן מיר זעהן מה נעשה בנותר, אונז האבן מיר ב"ה קינדער, און מיר האבן ב"ה אייניקלעך, און דער אויבערשטער העלפט מ'האט שוין אור אייניקלעך אויך, מ'שטייט און מ'קוקט מיט א דאגה, מה נעשה בנותר, אז אינעם גלות אמעריקא זאל מען נישט מיטגעשלעפט ווערן מיטן זרם העולם, וואס אמעריקא זאגט!, אמעריקא מיינט הפקרות!, אמעריקא מיינט פריקת עול!, אמעריקא מיינט נאכצוגעבן אלע תאוות!, קוקן וואס יענער האט - יענעמס תאוות - און זעה איבערצושטייגן יענעם'ס תאוות, און אמעריקא מיינט, דאס ארויס ברענגען דאס פארגרעבטקייט.

כ'האב געהערט אמאל פון רבי מנשה פריעדמאן, ער איז געווען דער דיין אין וויליאמסבורג, זכרונו לברכה, האט ער פארציילט ביי זיין תנאים, ווען ער איז א חתן געווארן, עס איז געווען גלייך אנהייב אין די ערשטע יארן וואס מ'איז געקומען קיין אמעריקא, און דער פעטער ז"ל איז געווען ביי זיין תנאים, מ'האט געהייסן דעם חתן זאגן א פשעטל, און מ'האט אריין געזונגען, האט ער דעמאלטס געזאגט, מ'דארף נישט אריין זינגען, האט ער געזאגט, פארוואס זינגט מען אריין? כדי שלא לבייש וועד ס'קען נישט, זאגט ער, אין אמעריקא איז נישט קיין בושה אז מ'קען נישט, אזוי האט ער געזאגט, ס'איז נישט קיין בושה אז מ'קען נישט, אזוי האט ער געזאגט א ווערטל...

דאס איז אמעריקא, ס'איז נישט קיין בושה אז מ'פירט זיך נישט ערליך, ס'איז נישט קיין בושה אז מ'איז אן עם הארץ, און מ'קען גיין מיט די קאפ אין די הייעך שטאלצערהייט, מיט א געשוירן בערדל, ווי מ'רופט עס א וועסטל אויפן פנים, און אלע אנדערע פריצות'דיגע זאכן, ס'איז נישט קיין בושה, דאס איז ליידער אמעריקא.

אז אונז ווילן מיר אז אונזערע קינדער זאלן זיך האלטן אידיש, איז דאס אין איינציגע זאך. מ'פלאגט זיך, מ'שטעלט אויף א שיינע קהילה, א שיין ביהמ"ד אין די קהילה קדושה מאנסי דא, זייער א שיינע קהילה, א קהילה חסודה ונאה, שיין אין אלע ענינים, תורה עבודה וגמילות חסדים, א חשוב'ער רב, חשוב'ע מרביצי תורה, מפואר מאוד, די תלמוד תורה, די ישיבה, די בית רחל, אלעס משופרא דשופרא, און עלטערן איז אויך, שיינע חלקים, שיינע בעלי בתים, שיינע יונגעלייט, ערליכע חשוב'ע יונגעלייט, מ'איז קובע עתים לתורה, מ'גיט צדקה, מ'איז מחנך די קינדער אויפן שענסטן און בעסטן אופן, ס'איז א שיינע קהילה.

אבער מאנסי איז א גרויסע שטאט, און די שטאט איז נישט מעמד אחד, ס'איז דא א מאנסי דלעילא, און ס'איז דא א מאנסי דלתתא, ס'איז דא די געהויבענע חלק פון מאנסי, און ס'איז דא די נידעריגערע טייל פון מאנסי, אזוי ווי אין די אנדערע שטעט, אפשר דא איז אביסל מער דא, ווייל מאנסי האט זיך צואוואקסן און ס'האט זיך צושפרייט, עס האט היינט גרויסע דירות, און אפשר פון אנדערע מקומות האבן זיך געצויגן אהער אין די געגנט דא - אזעלכע וואס האט מ'האט געשמועסט - די שוואכערע חלק פון כלל ישראל, במילא באגעגנט מען דא אפשר אביסל מער פון דעם מין סארט. אבער כדי זיך צו האלטן פעסט אכטונג צו געבן אז מ'זאל נישט מיטגעשלעפט ווערן, דער יצר הרע האט א געוואלדיגן כח, דער יצר הרע איז גאר שטארק, נאר עפעס, געב א קוק יענער איז א אויך א פיינער יונגערמאן, א פיינער איד, און ער טוט דאס און ער טוט יענעס, אפשר קען מען אביסל נאכלאזן, ס'איז נישט אזוי געפערליך, דאס איז דרכו פונעם יצר הרע, די פיתויי היצר זענען מורא'דיג, און מ'מוז זיך האלטן פעסט נישט נאכגעשלעפט צו ווערן נאך יענע עלעמענטן, נאך יענע חלק פון כלל ישראל, און די עצה איז, מ'דארף זוכן 'מה נעשה בנותר', מ'דארף זעהן וואס טוט מען 'בנותר',

מ׳זאל איבער בלייבן, און אפשר אויף דעם זאגט מען וועז מ׳איז מסיים די תורה "חזק חזק ונתחזק", מ׳דארף האבן חיזוק, געוואלדיגע חיזוק אויף דעם, מ׳זאל נישט מיטגעשלעפט ווערן מיטן גלות אמעריקא, מ׳זאל וויסן אונז וואוינען מיר אין אמעריקא, אבער מ׳זאל נישט ווערן אמעריקאנעזירט.

איז כדי צו מאכן גדרים וסייגים, מ׳האט דא אויסגערעכנט דא, כ׳האב געזעהן דא די תקנות וואס מ׳האט געמאכט, זייער וויכטיגע ערנסטע ענינים, וואס עס וועט האלטן דא דעם ציבור. אבער מ׳דארף צו וויסן אזוי, אפילו דאס וואס עס שטייט נישט אין די תקנות, א מענטש ווערט נשפע פון די חברותא, דאס איז א מציאות, מ׳ווערט נשפע פון די חברותא וואס מ׳דרייט זיך, אויב אונזער׳ס א יונגערמאן וואס וואוינט אין מאנסי, צי ער וואוינט נאנט צום ביהמ״ד, אדער ער וואוינט וויט פון ביהמ״ד, ווייל ס׳איז דאך דא ביידע, בפרט אינדערוואכן וועז ס׳איז דא קארס און ס׳איז זייער גרינג צו פארן, אויב ער וווייסט און ער פילט א פליכט, איך קום דאוועגען אין אונזער ביהמ״ד, האט ער א קשר מיטן ביהמ״ד, ער האט א קשר מיט אנשי שלומינו, ער טרעפט זיך מיט זיי אינדערפרי צי אויפדערנאכט, ער איז א סאטמאר׳ער יונגערמאן, און ער בלייבט א סאטמאר׳ער יונגערמאן, דאס ביהמ״ד איז דער מקום הקשר פון די היימישע יונגעלייט. איז זייער וויכטיג צו קומען אין ביהמ״ד דאוועגען, הגם מ׳דאוועגט איבעראל אויך, מ׳דאוועגט טאקע אבער דאס מציאות איז אז דארט טרעפט מען זיך מיט אנדערע מיינונגען, עס איז מענטשן מיט אנדערע מיינונגען, דער איז געשלאגן אין דעם און דער איז געשלאגן אין יענס, פארשידענע ענינים, דער איז מקיל אויף דעם און דער איז מקיל אויף יענעס, ווערט מען מיטגעשלעפט, מ׳דארף זיך האלטן איך קום דאוועגען אין ביהמ״ד, און די יעלבע איך שיק מיינע קינדער אין דעם מוסד, יא, יענע מוסד איז אויך אזוי גוט ווי סאטמאר, צי לאו דווקא. נישט נאר לאו דוקא, נאר דוקא לאו!.

מ׳האט געזעדט דא איינס פון די תקנות, עס איז איבעריג צו זאגן, מ׳דארף קומען אין ביהמ״ד אויף קביעות עתים לתורה, עס ליגט א פליכט אויף יעדן איד, יעדער האט א חוב, ווי מ׳האט געזאגט אין לנו שיו״ר רק התורה הזאת, דער טאטע ז״ל האט דאס געזאגט, דאס האלט א איד, יעדער איד איז מחויב צו האבן יעדן טאג א שיעור, אדער אינדערפרי אדער אויפדערנאכט, אבער יעדן טאג מוז דאס זיין, און דאס דארף יעדער איד צו וויסן, האב איך א שיעור?, אז נישט ווי אזוי וועלן מיינע קינדער אויסזעהן.

מען דארף לייגן א דגוש אויף די חינוך פון די קינדער, יעדער טאטע איז פארפליכטעט, ער דארף אכטונג געבן אויף די חינוך פון זיינע זוהן, און אויף די חינוך פון די טעכטער, אויפן לבוש און אויף אלע ענינים, כ׳וויל נישט דא איבער חזר׳ן דאס וואס מ׳האט פריער געזאגט, מ׳דארף דאס נישט אלעס איבער חזר׳ן, נאר יעדער סעיף וואס דא שטייט, יעדער סעיף איז געשריבן בדיוק, בכוונה, און ס׳פארפליכטעט יעדן חבר הקהילה, אדער יעדן מהורי פון די תלמידי ותלמידות אינעם מוסד, דאס דארף מען צו וויסן אז דאס איז די תקנות פון די קהילה און פון די מוסדות.

אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳, דער תפארת שלמה זאגט, ער זאגט עס אין פרשת תרומה, און ער זאגט דאס די וואך, מ׳זהט דאס ביי א קרבן, אז מ׳נעמט א בהמת חולין און מ׳וועט דאס אריין נעמען אין ביהמ״ק, איז דאס חולין שנשחטו בעזרה, ס׳איז א געפערליכע זאך, אז מ׳האט געזאגט אויף די בהמה ׳הרי זה קודש׳, איז עס געווארן קודש, יעצט אז מ׳וועט עס שחט׳ן אינדרויסן, איז עס מקריב קדשים בחוץ, ס׳איז פונקט פארקערט, וואס מיינט דאס צו זאגן? דער דיבור פון א איד מאכט אויס, אז ער האט געזאגט א ווארט, איז עס געווארן קודש, במילא טוישט זיך כמה וכמה הלכות. מ׳זאל וויסן וואס מיינט א דיבור, וועז מ׳רעדט צום באשעפער, א מענטש טראכט צו זיך, האב איך געזאגט א ווארט, האב איך יא געזאגט א קאפיטל תהלים, צי כ׳האב נישט געזאגט, האב איך געדאוועגט דאס גאנצע דאוועגען, צי כ׳האב געדאוועגט א פערטל דאוועגען, יעדער דיבור מאכט אויס, יעדער דיבור אין שטוב מאכט אויס, וואס א טאטע רעדט צו די קינדער, ווי אזוי ער רעדט צו די קינדער, מיט וואס ער איז זיי מחנך, צי וועז ער הערט אז מ׳זאגט עפעס, עה, ס׳איז שטותים אזן הבלים, ער מאכט אוועק די גאנצע זאך, דאס קינד פארשטייט שוין וואס דאס איז, מ׳דארף אכטונג געבן, יעדער דיבור וואס מ׳רעדט צו א קינד ווערט איינגעקריצט אינעם מוח פונעם קינד, במילא דארף מען זעהן צו ארבעטן, יעדער טאטע זאל זעהן אריין צו לייגן אן

האראוואניע, כי יקריב מכם קרבן, פון זיין התנהגות זאל מען וויסן, "מכם" פון זיין התנהגות איז ער מקריב א קרבן לה', דורך דעם איז ער מקרב זיין זוהן צו הקב"ה צו עבודת ה', וועז דער קינד זעהט דעם טאטן'ס ערליכקייט, ער זעהט ווי אזוי דער טאטע מאכט א ברכה, ווי אזוי דער טאטע בענטשט, ווי אזוי דער טאטע פירט זיך אין אלע ענינים, אין יעדן פרט ופרט, מראשית השנה ועד אחרית שנה, דאס איז עושה רושם אויפן קינד לכאן ולכאן.

דאס דארף מען צו וויסן, און אויף דעם איז מען זיך צוזאם געקומען דא, מ'דארף זעהן די אלע ענינים וואס מ'האט דא געשמועסט, יעדער טאטע זאל וויסן, ער זאל האלטן די תקנות, אין נישט מחליט זיין דאס איז יא נוגע, און דאס איז נישט אזוי וויכטיג, אלע ענינים זענען תקנות נחוצות, זייער וויכטיגע תקנות וואס יעדער איינער איז מחויב, דער מוסד פראבירט צוצושטעלן דעם שענסטן און בעסטן חינוך, און אונז דארפן מיר זעהן צוצוהעלפן פארן מוסד און ח"ו נישט צו שטערן. און דאס זעלבע וועז מ'איז מחנך אויף צניעות מ'זאל זעהן עס מקבל צו זיין, און זעהן אנצוגיין אזוי ווי דער אויבערשטער האט געזאגט ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, מ'זאל זיין א גוי קדוש.**

איך וועל זאגן מעין הפתיחה בשבח פון די הנהלת המוסדות, און בשבח פון די הנהלת הקהילה, די מאנסי'ער קהילה וואקסט בכמות ובאיכות, די שנעלסטע וואוקס פון אלע אנדערע מקומות, זאל דער אויבערשטער העלפן אז דער גאנצער עולם זאל מצליח זיין, אלע זאלן האבן הצלחה און מ'זאל מחנך זיין די קינדער בדרך התורה והיראה, אזוי ווי מ'האט געוואלט, יעדער טאטע וויל דאך באמת זיין ערליך, און מ'זאל מצליח זיין אין אלע ענינים.

*

אז איך שטיי דא אין די הייעד וויל איך אויסנוצן די געלעגנהייט צו רעדן פון א אנדערע ענין. כ'בין דא אין מאנסי, און איך רעד צו די אידן אין מאנסי, צו אידן אין קרית יואל, צו אידן אין וויליאמסבורג, צו אידן אין בארא פארק, און צו גאנץ כלל ישראל.

יעדער האלט מיט די נייעס, ס'האט אויסגעבראכן א קריג צווישן רוסלאנד מיט אוקריינא, באמת איז דאס סתם נייעס, וועלטליכע נייעס, ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב ואיזו לשלום, ס'וואלט אונז געווען א קנאפע נפקא מינה ווען ס'שלאגן זיך די צוויי אומות.

אבער כלל ישראל האט באמת א לאנגן חשבון מיט ביידע אומות, ביידע אומות האבן זייער שווארצע היסטאריע מיט כלל ישראל, ביידע! דער רוסישער צאר האט גוזר געווען גזירות רעות אויף אידישע קינדער, במשך לאנגע יארן, און דערנאך די קליפה פון קאמיניזום, ווען יעדן ערליכן איד האט מען פארשיקט קיין סיביר, אדער האט מען אים געגעבן צו קאסטן א קויל ר"ל אויפן ארגסטן אופן, דאס איז דער חשבון מיט מדינת רוסלאנד.

אויך מיט מדינת אוקריינא איז דא זייער א לאנגן חשבון, אנגעהויבן פון שנת ת"ח ות"ט, און דערנאך שפעטער בעפאר די ערשטע וועלט קריג - ס'איז נישט אזוי באקאנט, מ'דארף דערציילן אביסל היסטאריע.

פאר די ערשטע וועלט קריג איז געווען דער רוסישער צאר קייזער, ער האט מושל געווען סיי אויף רוסלאנד און סיי אויף אוקריינא, מען האט שוין דעמאלטס געבונטעווען אנטקעגן דעם צאר, האט ער שפך חמתו געווען אויפן אידישן פאלק. מען האט גע'הרג'עט און געשלאגן אידן, ס'איז געווען פאגראמען אין כמה כמה אידישע שטעט, דאס איז נאך געווען פאר די ערשטע וועלט קריג.

כ'האב געהערט פון טאטן ז"ל ער האט אמאל געזאגט, אז דעמאלטס זענען פון רוסלאנד אנטלאפן קיין אמעריקא א מיליאן אידן פליטים, אמעריקע האט דעמאלטס געהאט אפענע גרעניצן, יעדער האט געקענט קומען קיין אמעריקא ווער ס'האט געוואלט, ס'זענען געקומען מחנות מיט מחנות אידן.

דארט אין רוסלאנד איז געווען א ווארט: "שלאג דעם איד און ראטעווע רוסלאנד"!. און אזוי איז געווען אין אוקריינא, ס'איז געווען א גרויסער רשע ער האט געהייסן "פאטרולע" ימח שמו, ער האט אנגעפירט מיט די פאגראמען אין אוקריינא באופן נורא ואיום. על כל פנים, ס'איז געווען דאס קאמוניזם וואס האט אויסגעריסן אידישקייט סיי אין רוסלאנד און סיי אין אוקריינא, ביז די קליפה פון קאמוניזם אין בטל געווארן.

אין די לעצטע דרייסיג יאר, איז געווארן אן אינטערעסאנטע זאך וואס מען האט קיינמאל נישט

געקענט גלייבן אז ס׳וועט אזוי זיין, אבער אזוי איז דאס. עס זענען אויסגעוואקסן שיינע קהילות אין פארשידענע שטעט, סיי אין רוסלאנד און סיי אין אוקריינא. מען קען נישט זאגן אז זיי זענען אזעלכע חסידי׳שע אידן ווי די וואס זיצן דא אין דעם זאל, אבער דאס זענען אידן שומרי תורה ומצות וואס האלטן שבת, און פרובירן מחנך צו זיין די קינדער צו אידישקייט.

ווער עס איז שוין אהינגעפארן - איך בין שוין דארט געווען מערערע מאל - זעהט אז דאס איז צום באוואונדערן. איך בין געווען אין אוקריינא, און געזעהן ערוואקסענע מענטשן גייען אריין בבריתו של אברהם אבינו, איך בין געשטאנען און זיך געוואונדערט ווען כ׳האב דאס צוגעזען. איך האב געהייסן ווי דער סנדק ביי א גרויסן ערוואקסענעם מענטש, ס׳איז געווען וואונדערליך, דער אידישער פונק האט אויפגעפלאקערט.

מען דארף וויסן, די ערד ברענט אין אוקריינא!, אידן אנטלויפן בעירום ובחוסר כל, מ׳כאפט וואס מ׳קען טראגן אויף די הענט, מ׳נעמט ווייב און קינדער און מען אנטלויפט!, כ׳האב אנגעהויבן צו באקומען גריסן אז אידן זענען בצרה גדולה!

עס איז געווען מיט אכציג יאר צוריק ווען אונזערע עלטערן האבן מיטגעמאכט די ביטערע זמנים, מען האט דעמאלטס געפרעגט: "וואו זענען די אמעריקאנער אידן?!".

מורי ורבותי!, מיר זענען די אמעריקאנער אידן!, און מ׳פרעגט יעצט די שאלה "וואו זענען די אמעריקאנער אידן?!".

ס׳איז נישטא צו עסן, מ׳לאזט נישט ארויס אן ערוואקסענער מענטש פון אכצן יאר ביז די זעכציג יאר, נאר ווייבער און קינדער לאזט מען ארויס, מ׳דארף זיך שווערצן די גרעניצן, מען דארף באצאלן פאר שווערצער, ס׳איז פיקוח נפש וואס איז דוחה שבת.

די רעגירונג האט אויסגעטיילט געווער פאר יעדן גוי, יעדער גוי דרייט זיך ארום מיט א גרויסן מאשין, מען האט באפרייט אלע מערדער פון אלע תפיסות און מען האט זיי געגעבן געווער אז מען זאל זיך קענען שלאגן מיטן רוס, אידן האבן מורא צו גיין אין די גאס, און דאס איז חוץ וואס קומט פאר אין די שטעט אז מען באמבאדירט די הייזער און מען האט נישט וואו צו גיין.

אידן האבן געהאט פרנסה, מען האט געמאכט געשעפטן, ס׳האט זיך געמאכט א אידישער ישוב, אויפאיינמאל אין לויף פון א וואך צוויי צייט, איז אלעס חרוב געגאנגען. ביי יעדע גרענץ וואלגערן זיך ארום הונדערטער אידישע פליטים, **אמעריקע מוז קומען צו הילף פאר די אידן!**

עס איז נאך צו פריה צו וויסן ווי אזוי מען וועט זיי העלפן, מען דארף אויפשטעלן א קאמיטע פון רבנים, א קאמיטע פון בעלי בתים, און א קאמיטע פון עסקנים.

איך שטיי און איך שפעקוליר, ווען דער פעטער ז"ל וואלט געווען בחיים חיותו, וואס וואלט ער געטון יעצט אין דעם זמן? ער וואלט נישט איינגערוהט, ער וואלט צוזאמגערופן אן אסיפה פון רבנים, פון בעלי בתים, פון עסקנים, און אויפגעשטעלט א קאמיטע צו העלפן.

עס זענען דא אידן וואס לויפן קיין מאלדאווע, אידן לויפן קיין פוילן, אידן לויפן קיין אונגארן, און מ׳לויפט קיין רומעניע, די אלע זענען שכנות׳דיגע לענדער, זיי קומען אן, און זיי האבן נאר וואס זיי האבן מיט זיך מיטגעברענגט, מען דארף זעהן זיי זאלן האבן צו עסן בו ביום עד יעבור זעם, וואס ס׳וועט זיין נאכדעם, צו מ׳וועט קענען צוריקגיין אדער נישט דאס וויסט מען נישט. **כלל ישראל טאר נישט שטיין אין די זייט, און הערן נייעס כאילו דאס מיינט יענעם.**

איך וויל פארלייגען א וואנט פון עצי חיים, ווען מען האט דאס ניי געדרוקט האט מען צוגעלייגט נייע תורות, וואס איז זייער אינטערעסאנט און איז נוגע לענינינו.

די ערשטע וועלט׳ס קריג האט אויסגעבראכן תשעה באב, די תורה איז געזאגט געווארן פרשת ואתחנן שנת תרע"ד, דאס מיינט אפאר טאג נאכדעם וואס ס׳האט אויסגעבראכן די קריג, האט ער דאס געזאגט ביי שלש סעודות, און א תלמיד שרייבט דאס נאך א תורה וואס ער האט דעמאלטס געזאגט.

הייבט ער אן צו זאגן דאס וואס חז"ל זאגן איבער די גודל הצרות וואס וועט זיין פאר ביאת המשיח: **אמנם האדם הנלבב**, א ארציגער מענטש, **אף שעדיין לא נמצא בצרה ובצוקה, מכל מקום בשמוע צרות אחרים הנמצאים במיצר**, ווען ער הערט צרות פון אנדערע אידן, **מצטער עמהם בצרתם, וזה נחשב לו כאילו הגיע לו הצער**, מיט דעם וואס

ער איז זיך מצטער אין זייער צער, איז דאס גערעכנט אזוי ווי ער וואלט געהאט די צער, און ער קומט אפ מיט דעם, **ועל ידי הצער שיצטער בצרות אחרים, ניצל שלא יצטרך להצטער על צרות עצמו**, אבער טאמער וועז ער הערט צרות חבירו איז ער זיך נישט מצטער, **אז גם עליו יעבור הצרה ויגון בחבלי משיח.** מוראדיגע ווערטער!, דאס שרייבט נאך א תלמיד וואס ער האט געזאגט, דאס איז א מעשה שוין מער פון 100 יאר צוריק.

פירט ער אויס אזוי: **הבה נתבונן במצבינו, שבעת ששמענו צרות אחינו ממדינות אחרות**, ער מיינט מיט דעם די צרות אין רוסלאנד וואס איז געווען פאר די ערשטע וועלט קריג, **שהם נמצאים כבר בצרה וצוקה זה עידן ועידנים**, שוין א שטיק צייט, **לא נצטערנו בצרתם ובצערם**, מיר האבן זיך נישט מצער געווען אין זייער צער, **ואלמלי היינו מרגישים בצרות אחינו בכל מקומות מושבותיהם, כבר היינו נגאלים בביאת בן דוד, ועתה אהה על נפשינו, שגם אנו ובנותינו נתונים למשיסה ולבוזזים**, איז געקומען אויף אונז די צרה, און ער רעדט דארט פון די צרה אז מען רופט אריין איידן אין מיליטער, איידן האבן באקומען די 'אייניריק צעטלעך', און ער פירט אויס **וכל זאת באתנו כי לא הרגשנו בצרות אחינו בשאר מקומות, ולזה באה אלינו הצרה הזאת.** אזוי איז דער זיידע ז"ל זיך מתאונן.

ס'איז דא א צרה ביי אידישע קינדער, מיר טארן נישט שטיין אין די זייט!, מיר זענען די אמעריקאנער אידנטום!, מען וועט אונז פרעגן: וואו זענט איר געווען?!. איך רעד יעצט צו כלל ישראל: **כלל ישראל טאר נישט שטיין גלייכגילטיג, כלל ישראל דארף נעמען אן אחריות און פרעגן מיט וואס קען איך העלפן? און איך וועל העלפן!**

דער

אייבערשטער זאל העלפן מיר זאלן קענען א טובה טוהן פאר אונזערע ברודערס, וכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, און דער אויבערשטער וועט רחמנות האבן אויף אונז מיר זאלן געהאלפן וועלן בכל מילי דמיטב, מען זאל נישט הערן קיין צרה וצוקה, אך טוב זאל באגלייטן גאנץ כלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם פאר אלע אידישע קינדער, דער אייבערשטער זאל העלפן מיר זאלן זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

עצי ואתחנן חיים

ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו. וצ"ב מה שכפל לומר אלו הדברים בכמה לשונות. גם קשה למה התחיל לומר ובקשתם שהוא לשון רבים, וסיים לומר בצר לך לשון יחיד.

ויש לומר הכוונה על פי מה שהפליגו חז"ל (סנהדרין צז.) בגודל הצרות שיהיו לפני בוא משיח, אמנם האדם הנלבב אף כשעדיין לא נמצא בצרה וצוקה, מכל מקום בשמוע צרת אחרים הנמצאים במיצר מצטער עמהם בצרתם, לזה נחשב לו כאילו הגיע לו הצער, ועל ידי הצער שהצטער בצרת אחרים ניצול שלא יצטרך להצטער עבור צרת עצמו, אבל אם האדם אשר בשמוע צרת חביריו אינו מצטער יחד עמהם על צרתם, אזי גם עליו יעבור צרה ויגון מחבלי משיח, ויתכן לומר שעל זה אמרו חז"ל (שם צח.) כתיב (ישעי' ס כב) בעתה, וכתיב אחישנה, זכו אחישנה לא זכו בעתה, כי אם יזכו למדה נפלאה זו שיצטערו בצרת אחרים, אזי אחישנה, כי לא יוארך זמן הגאולה, אבל אם לא זכו למדה נפלאה זו שיצטערו בצרת אחרים, אזי לא יוקדם קץ הגאולה אלא יהיה בזמן המיועד.

הבה נתבונן במצבינו שבעת ששמענו צרת אחינו ממדינות אחרות הנמצאים כבר בצרה וצוקה זה עידן ועידנים, לא נצטערנו בצרתם וצערם, ואלמלי היינו מרגישים בצרת אחינו בכל מקומות מושבותיהם כבר היינו נגאלים בביאת בן דוד, ועתה אהה על נפשינו שגם אנו במדינתינו נתונים למשיסה ולבוזזים, והרבה מבני ישראל נלקחו מביתם בעל כרחם ללכת למקום סכנה, השי"ת ישמרם מכל צער ונזק, כל זאת באתנו כי לא הרגשנו בצרת אחינו בשאר המקומות, לזה באה עלינו הצרה הזאת.

וזהו פירוש דברי הכתוב, ובקשתם משם את ה' אלקיך בלשון רבים, פי' כי אם אתם כולכם תהיו מאוגדים ומקושרים ביניכם בכל לב ונפש, ואז תבקשו מאת השי"ת שיחוס וירחם על עמו ונחלתו, אז ומצא"ת קץ הגאולה גם קודם הזמן, כמאמרם זכו אחישנה, אבל אם בצר ל"ך שרק כשתהיה בעצמך בצר ובמצוק אז ירע לבבך בראותך רוע מצבך, ואז באחרי"ת הימי"ם, שלא יוקדם קץ הגאולה אלא יהיה בעתה באחרית הימים.

(מכתבי הרה"ג ר' מרדכי ווילליגער ז"ל - שנת תרע"ד לפ"ק בסעודה שלישית בעת המלחמה בין עסטרייך אונגארין עם סערביא ורוסלאנד, ומלחמת הדייטשען עם רוסלאנד וענגלאנד וסערביא ועסטרייך אונגארין עם מאנטע נעגרא)

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

מימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה

נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למענינו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל השמחה שבמעון קדשו

בנישואי נכדתו תחי' למז"ט ובשעטו"מ

בת בנו הגה"צ רבי **חיים צבי טייטלבוים** שליט"א

רב ביהמ"ד עצי חיים סיגעט, וויליאמסבורג יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו